

gent:

Het Gentse duurzaamheidsrapport 2021

Focus op People

Voorwoord burgemeester

Voor je ligt het tweede Gentse duurzaamheidsrapport in een reeks van vijf, met focus op *People*. De 17 duurzaamheidsdoelstellingen van de Verenigde Naties zijn er in de eerste plaats om het leven van mensen te verbeteren: minder armoede, minder honger, een goede gezondheid, meer welzijn, kwaliteitsonderwijs en gendergelijkheid.

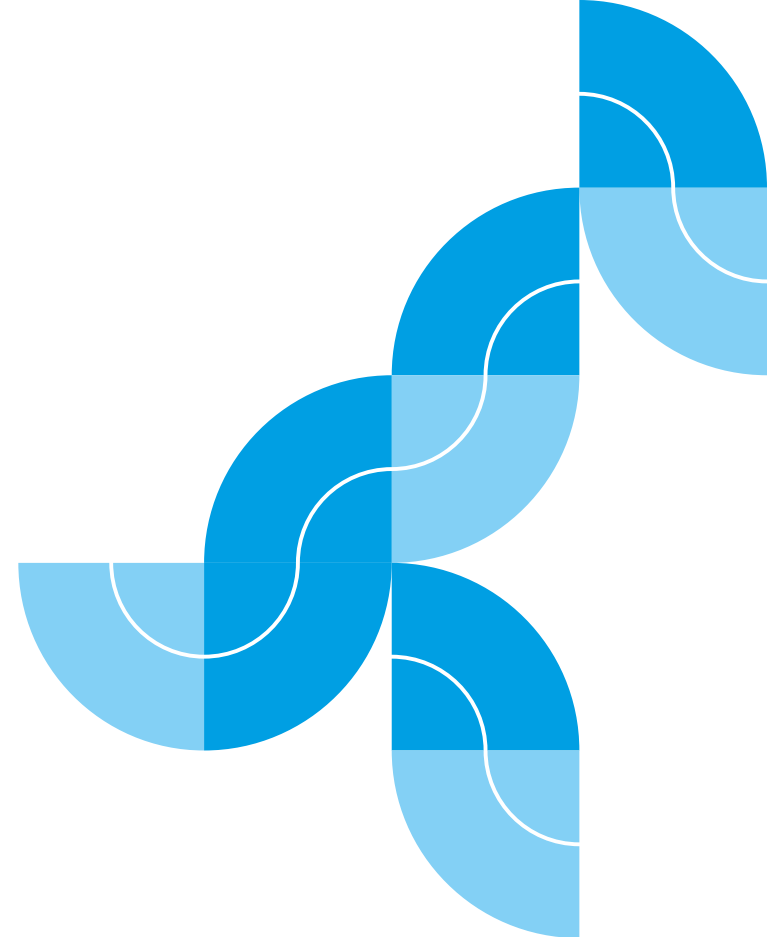
Het voorbije anderhalf jaar stonden vele van die doelstellingen onder druk. Corona wees ons op de kloof tussen arm en rijk, maakte de rijen aan de voedselbedelingen langer, toonde ons dat niet alle kinderen de mogelijkheid hebben om thuisonderwijs te volgen en dat toegang tot goede gezondheidszorg cruciaal is.

In die zin zijn de duurzaamheidsdoelstellingen nog relevanter geworden. Het gaat niet alleen om de houdbaarheid van onze planeet, maar ook om het welzijn van iedereen die deel uitmaakt van onze samenleving. En wat corona eveneens duidelijk heeft gemaakt: samenwerking is cruciaal. Nog nooit is er in onze stad zo intens samengewerkt als in de voorbije periode. De stad als organisatie, het middenveld, de sociale organisaties en de ondernemers sloegen de handen in elkaar om Gent door deze crisis te loodsen.

In Gent laten we niemand achter, trekken we samen aan de kar om onze stad en onze inwoners vooruit te helpen. Ik ben dan ook bijzonder trots op de vele sterke projecten in dit rapport. Dank aan iedereen die eraan heeft meegewerkt en die zich inzet voor onze stad en voor de Gentenaars.

Mathias De Clercq

Burgemeester
Stad Gent

Inleiding

Voor je ligt het Gentse duurzaamheidsrapport 2021, het tweede op rij. Gent illustreert ermee hoe er rond duurzaamheid wordt samengewerkt in de stad. We gebruiken de duurzame ontwikkelingsdoelstellingen van de VN, de Sustainable Development Goals (de SDG's) als richtinggevend kompas.

In 2020 schreven we het [eerste Gentse duurzaamheidsrapport](#), dat aan de hand van data voor elk van de 17 duurzame ontwikkelingsdoelstellingen een stand van zaken geeft in Gent. Dat rapport is bedoeld als nulmeting. Het toont cijfers en schetst de context: waar loopt het goed en waar minder goed? Waar positioneert Gent zich per duurzame doelstelling? We werden ervoor beloond met een [award van het Instituut van de Bedrijfsrevisoren](#) in de categorie 'Best Pioneering initiatives relating to SDG 2030 Agenda'. Met dat eerste rapport kennen we het startpunt van onze route richting duurzaamheid.

Met het tweede duurzaamheidsrapport veranderen we van koers. We nemen de tijd om aan sightseeing te doen. Er worden in Gent elke dag stappen gezet richting een duurzame transitie: door de overheid, door het middenveld, door grote en kleine bedrijven, door burgers, door onderwijsinstellingen, ... Met dit rapport willen we jullie gidsen door verschillende duurzame samenwerkingen in Gent met een focus op de eerste 5 SDG's, onder de noemer 'People'. We gaan dieper in op deze thema's: geen armoede (SDG 1), geen honger (SDG 2), goede gezondheid en welzijn (SDG 3), kwaliteitsonderwijs (SDG 4) en gendergelijkheid (SDG 5).

We denken al snel aan klimaat of aan duurzaam ondernemen wanneer we praten over duurzaamheid. Maar de sociale component van duurzaamheid is even cruciaal in een globale duurzame transitie. 'Leave no one behind' is de centrale belofte die werd gemaakt met alle internationale partners om de SDG's te bereiken.

Werken aan een duurzame transitie is een complex verhaal van samenwerking tussen veel verschillende stakeholders die dromen van een betere wereld. Daarom zetten we, midden in de coronacrisis, samen met stakeholders in de stad tien creatieve en inspirerende projecten in de kijker. Met dit rapport belichten we het proces en de bereikte resultaten. Waar liggen de mijlpalen en successen van de projecten? Op welke uitdagingen botsen ze? Wat is de rol van de lokale overheid, Stad Gent, in dit verhaal?

Het doel van dit rapport en van de toekomstige rapporten is om het beleid te ondersteunen, het beleid mee voor te bereiden en debatten te voeden. Maar evenzeer willen we jullie inspireren en misschien zelfs aanzetten tot een nieuw engagement. En uiteraard laten zien hoe we elke dag samen stappen zetten richting een meer duurzame stad.

De duurzame ontwikkelingsdoelstellingen

In september 2015 legde de algemene vergadering van de Verenigde Naties de Duurzame Ontwikkelingsdoelstellingen of Sustainable Development Goals vast. Afgekort wordt dat: de SDG's (fonetisch: esdeegees). De SDG's zijn een oproep tot actie om armoede de wereld uit te helpen en de planeet op koers te krijgen richting duurzaamheid. De deadline is 2030, we hebben dus nog 9 jaar om de doelstellingen te bereiken.

De 17 doelen zijn universeel en werden geformuleerd voor alle landen in de wereld, noord en zuid, oost en west. Iedereen kan eraan meewerken: de doelstellingen richten zich op bedrijven, staten, het middenveld, actieve burgers en ... steden.

De duurzame ontwikkelingsdoelstellingen kunnen vertaald worden naar het lokale niveau, maar je bereikt ze als lokaal bestuur niet alleen. Het bestrijden van armoede, waterbeheer, een veerkrachtige infrastructuur, transparante instellingen, ... Die uitdagingen pakken we met verschillende overheidsniveaus of stakeholders aan. Samenwerking en overleg zijn noodzakelijk, naast een heldere kijk op het hele (lokale) beleid. Lokale besturen hebben niet alle hefboomen in handen, maar de nabijheid tot burgers, bedrijven en kennisinstellingen vormen een van onze grootste troeven. Dat voordeel van lokale besturen vind je in de hele wereld. Daarom zijn ze een cruciale schakel in het bereiken van de duurzame ontwikkelingsdoelstellingen.

Voluntary Local Review

Zoals gezegd, de rol van steden is cruciaal. We zetten lokale schouders onder mondiale doelstellingen. Stad Gent wil de vinger aan de pols houden en zelfs een stapje verder gaan door te inspireren. Dit duurzaamheidsrapport dienen we dan ook opnieuw in bij de Verenigde Naties, als een [Voluntary Local Review](#) (VLR). Zo tillen we het rapport direct over de stadsmuren heen.

De wisselwerking tussen de lokale, regionale, nationale en internationale niveaus is cruciaal in het SDG-verhaal en zal dan ook onze focus blijven voor de komende rapporten. Het is een lopend proces waarbij we willen kijken welke doelstellingen we samen voorop stellen, welke (open) data we kunnen delen en welke expertise we kunnen uitwisselen.

VLR's vormen de sleutel om de dialoog tussen de verschillende actoren toe te laten. Het opmaken van zo'n VLR is geen statisch proces. We leren elke dag bij. Dat Stad Gent beslist heeft om jaarlijks een rapport op te maken, is een sterkte. Dat konden we al ervaren tijdens internationale uitwisselingen. Ook de sensibiliserende waarde van onze aanpak valt andere steden op: we betrekken stakeholders in de selectie van de projecten en gebruiken de taal van de SDG's op verschillende fora in de stad. Dit rapport is dan ook meer dan een verzameling van statistieken. Het is een tool en geen doel op zich. Het maakt het Gentse verhaal over de SDG's authentiek, wat bovendien past binnen de nieuwe merkstrategie van Stad Gent. Met het inzoomen op projecten gaan we op zoek naar de mensen achter de cijfers. We merkten dat de SDG's al gekend zijn door vele stakeholders: op communicatief vlak zijn de SDG's geslaagd in hun missie.

Nieuwe inzichten nemen we mee voor volgende rapporten. Zo zagen we dat sommige andere steden al werken met streefcijfers en kleurencodes per SDG. Dat doen wij nog niet, omdat de evoluties op SDG-niveau zich niet jaarlijks laten meten. We plannen dat wel met ons slotrapport in 2024, aan het einde van de legislatuur. Daarin zullen we de evoluties richting de duurzame ontwikkelingsdoelstellingen kleurencodes kunnen geven (positief of negatief).

Internationale agenda's

We willen met dit rapport ook aandacht hebben voor andere internationale agenda's, naast de agenda 2030 van de SDG's. Die agenda's versterken de SDG's of vullen het bereiken van de doelstellingen aan. De SDG's zijn namelijk maar een van de kaders voor de duurzame transitie van steden. We lichten de andere agenda's hier ook even toe en linken ze aan de projecten in dit rapport.

Leave no one behind: het uitroeien van armoede in al zijn vormen, een einde maken aan discriminatie en exclusie, ongelijkheden en (maatschappelijke) kwetsbaarheden beperken.

Human Rights-Based Approach: is de aanpak van elk project gebaseerd op de Universele Verklaring voor de Rechten van de Mens?

Gender Equality & Women's empowerment: gendergelijkheid en empowerment van vrouwen maakt ontwikkeling veerkrachtiger en duurzamer.

Decade of Action: het mobiliseren van alle mensen, overal ter wereld, om samen de globale doelstellingen te behalen (individueel en collectief, lokaal en globaal). Ten tweede: de ambitie om maatschappelijke vraagstukken aan te pakken. Tot slot: ideeën omzetten in oplossingen, via duurzame innovatie, financiële investeringen en technologie.

New Urban Agenda: sterke link met [SDG 11](#) (duurzame steden en gemeenschappen). De New Urban Agenda dient als roadmap voor duurzame stedelijke ontwikkeling. Het belicht hierbij de sterktes en mogelijkheden van de stad als drijfkracht van welvaart en als middelpunt van cultureel en sociaal welzijn, met aandacht voor de bescherming van het milieu.

De Gentse SDG-aanpak: een jaarlijks duurzaamheidsrapport

Stad Gent heeft de ambitie om gedurende deze legislatuur (2020-2025) een jaarlijks duurzaamheidsrapport te publiceren, dat zullen er vijf in totaal zijn. Na het [eerste duurzaamheidsrapport 2020](#) lichten we elk jaar een deel van de duurzame ontwikkelingsdoelstellingen uit. We baseren ons op de vijf grote SDG-thema's: mensen, planeet, welvaart, vrede en partnerschap¹. Of ook wel de 5 P's genoemd: People, Planet, Prosperity, Partnerships & Peace.

Wanneer de combinatie van deze 5 P's niet harmonieus is, zullen de andere elementen daaronder lijden, is het idee achter de agenda 2030. Wanneer het element welvaart te veel prioriteit krijgt, heeft dat een negatieve impact op mens en milieu. Denk aan onze ecologische voetafdruk. Andersom zegt de agenda 2030 ook dat welvaart een essentieel onderdeel van een duurzame agenda is.

¹ Verenigde Naties (2015, 21 oktober). *Transforming our world : the 2030 Agenda for Sustainable Development*. Geraadpleegd via <https://www.sdgs.be/nl/bronnen/publicaties>

We zijn vorig jaar gestart met een eerste duurzaamheidsrapport, waarbij we cijfers onder de loep namen. Op basis van de laatst beschikbare omgevingsdata en context per doelstelling en subdoelstelling, geeft het een nulmeting, een foto van stad Gent anno 2020. Het rapport werd ingezet voor verschillende doeleinden. Zo voedde het rapport lopende trajecten binnen de stadsorganisatie op het vlak van toerisme, duurzaam beleggen, de samenwerking tussen hogeronderwijsinstellingen, ... Op het einde van de legislatuur volgt een slotrapport waarin we zullen bekijken hoe de cijfers evolueren.

Het Gentse duurzaamheidsrapport 2021: People

Dit jaar staat People in de kijker, in 2022 zoomen we in op Prosperity en in 2023 gaat de focus van het rapport naar Planet. De thema's Partnerships & Peace nemen we elk jaar mee, omdat ze centraal staan in het bereiken van de doelen. Het thema Peace gaat onder andere over sterke publieke instellingen. We bekijken voor dat thema daarom telkens de rol van de lokale overheid bij de projecten. Daarnaast bekijken we het belang van nationale en internationale samenwerking bij de projecten, onder het thema Partnerships.

Dit rapport heeft de expliciete ambitie om projecten of werkingen in de kijker te zetten. Afhankelijk van het thema per SDG zijn we in gesprek gegaan met betrokken stadsdiensten en beleidsexperten. Samen met hen bekeken we welk forum in de stad en welke consultatiemethode het meest geschikt was. Op die fora hebben we de aanpak van het duurzaamheidsrapport voorgesteld en samen de projecten geselecteerd. Zo kwamen we tot tien sterke projecten in Gent: elk op hun manier representatief voor de manier waarop we samenwerken aan duurzaamheid.

1 GEEN ARMOEDE

7 op 10

personen in financiële armoede wordt door **OCMW Gent** bereikt.

1 op 5

leeft in een situatie van armoede en sociale uitsluiting.

98.168

keer voedselondersteuning door **KRAS** in 2018.

1.000 ton

aan voedseloverschotten herverdeeld

door **Foodsavers** in 2019

57.000

personen in armoede hiermee bereikt

2 GEEN HONGER

3 GOEDE GEZONDHEID EN WELZIJN

72%

kiest voor een vaste huisarts.

5 per 1.000

inwoners melden zich jaarlijks bij een eerstelijnspsycholoog.

11%

neemt antidepressiva

97%

kleuterparticipatie in Vlaanderen – koploper in Europa.

6%

van de kleuters in 2018-2019 hebben onvoldoende halve dagen.

17%

van de schoolverlaters verlaat in 2019-2020 het secundair onderwijs zonder diploma.

4 KWALITEITS-ONDERWIJS

5 GENDER-GELIJKHEID

Genderkloof in arbeidsparticipatie (cijfers 2017)

	vrouwen	mannen
Activiteitsgraad	70%	77%
Werkzaamheidsgraad	62%	68%
Werkloosheidsgraad	11%	12%

Voor Stad Gent is er in de huidige legislatuur een evenredige verdeling volgens gender in gemeenteraad en college

Het belang van de SDG's in het voorkomen en beheersen van pandemieën

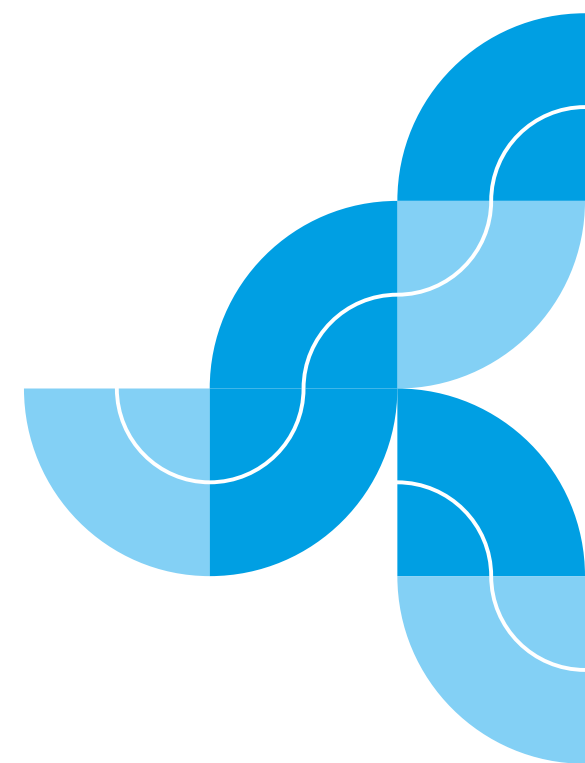
In het vorige rapport hadden we het al over de coronacrisis, die toen in een eerste fase zat. Ook dit duurzaamheidsrapport werd geschreven in volle coronacrisis. Nu, een jaar later, zijn de vaccinatiecampagnes in het Westen ondertussen goed op gang gekomen, dat is hoopvol nieuws. De mondiale samenwerking daarentegen schiet tekort: het opzet was dat overal eerst de meest kwetsbaren gevaccineerd zouden worden en niet de rijken eerst, zoals op dit moment gebeurt.²

De impact van corona wordt op verschillende domeinen in kaart gebracht en brengt geen mooi beeld: Oxfam³ schat dat de crisis een half miljard mensen opnieuw in de armoede zou kunnen duwen. Dat de coronacrisis een negatieve impact zal hebben op het bereiken van de SDG's wordt algemeen aangenomen. Het proces richting duurzame ontwikkeling zal er allicht door vertragen.

Ook voor Gent maken we de balans op door te beschrijven welke belangrijkste trendverschuiving we zien voor de eerste 5 SDG's. De in dit rapport weergegeven cijfers zijn een eerste blik op de mogelijke impact van corona.

De impact in kaart brengen is één, kijken welke lange termijnsoplossingen voor handen zijn en welke lessen we kunnen trekken, is nog belangrijker. De WHO waarschuwt⁴ ons dat onbeperkte ontbossing, de illegale handel in wilde dieren en ziekten die van dier op mens overgaan met elkaar gelinkt worden.

Daarom is investeren in groene economieën cruciaal om de balans tussen mens en planeet te herstellen en landen te helpen herstellen (cfr de 5 P's). Des te meer pleiten we ook voor de SDG's als duurzaam kompas: het bereiken van de SDG-doelstellingen kan de impact van toekomstige crisissen drastisch verminderen.⁵ Laat ons dit kompas verder naar voren schuiven als duurzaam en hoopvol antwoord.

2 Raba, H. & Meindertsmā, B. (2020, 19 december). Miljarden vaccins naar het Westen, wat blijft over ontwikkelingslanden? NOS Nieuws. Geraadpleegd via <https://nos.nl/collectie/13850/artikel/2361255-miljarden-vaccins-naar-het-westen-wat-blijft-over-voor-ontwikkelingslanden>

3 Ratcliff, A. & Thériault, A. (2020, 9 april). Half a billion people could be pushed into poverty by coronavirus, warns Oxfam. Oxfam International. Geraadpleegd via <https://www.oxfam.org/en/press-releases/half-billion-people-could-be-pushed-poverty-coronavirus-warns-oxfam>

4 World Health Organization. (2015, 3 juni). Biodiversity and Health. WHO. Geraadpleegd via <https://www.who.int/news-room/fact-sheets/detail/biodiversity-and-health>

5 UNDP. (s.d.). Impact of COVID-19 on the sustainable development goals. SDG Integration. Geraadpleegd via <https://sdgintegration.undp.org/accelerating-development-progressduring-covid-19>

Het Gentse strategisch meerjarenplan 2020-2025

Het strategisch meerjarenplan is de uitwerking van het bestuursakkoord dat de vier meerderheidspartijen – Open VLD, Groen, Vooruit en CD&V – afsloten eind 2018. In het akkoord staat dat de nieuwe coalitie Gent met ambitie en durf wil besturen. Ambitie om als stad voorop te lopen in verschillende beleidsdomeinen. Durf om moedige keuzes te maken voor de uitdagingen die op ons afkomen.

Aan de basis van dit document ligt een gegrond debat en een doordacht traject. Vertrekkend vanuit het bestuursakkoord schreef het college in februari 2019 een missie voor de stad:

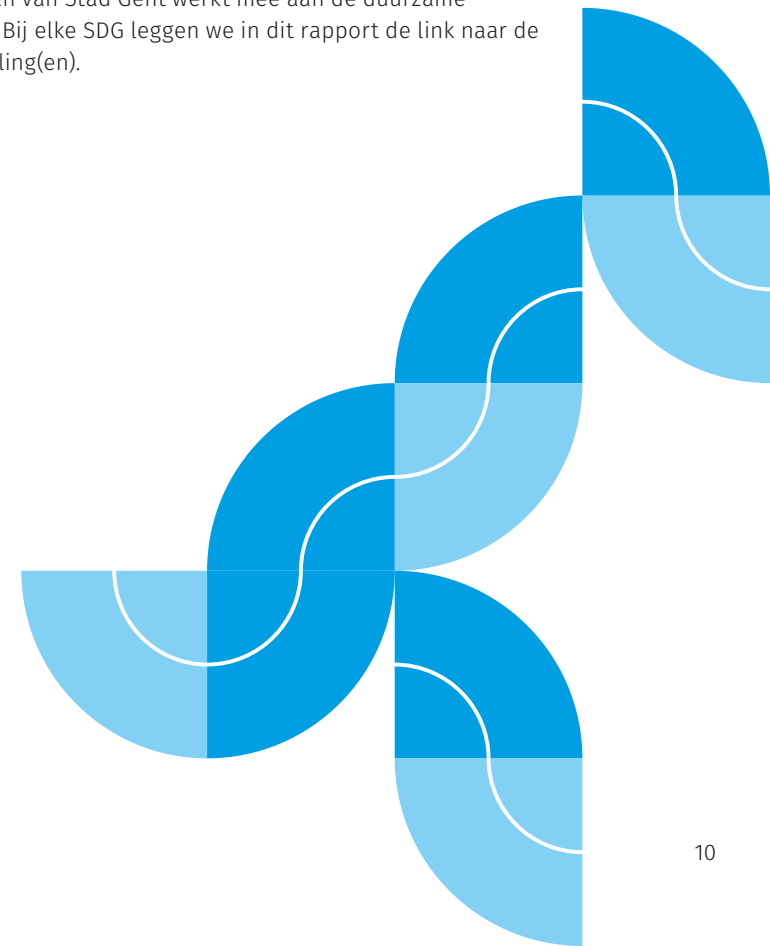
Gent is een fiere stad waar mensen graag wonen, werken en genieten. Een stad die ademt en laat ademen. Iedereen is er even veel anders en even veel Gentenaar. Kinderen krijgen hier ruimte om te groeien. Mensen krijgen de kans om hun talenten te ontplooiën. In Gent ondernemen en experimenteren we. Met de blik gericht op de wereld.

Wij creëren de stad samen. En maken voor de volgende generaties de omslag naar een nog beter Gent.

Uit die missie vloeien 20 strategische doelstellingen voort om Gent voor te bereiden op de toekomst. Die doelstellingen bundelen we onder 4 thema's:

- > Stad die toekomstgericht ontwikkelt
- > Stad van kansen
- > Stad waar we samenleven
- > Stad voor en door Gentenaars

Het strategisch meerjarenplan van Stad Gent werkt mee aan de duurzame ontwikkelingsdoelstellingen. Bij elke SDG leggen we in dit rapport de link naar de Gentse strategische doelstelling(en).

Inhoudstafel

Voorwoord burgemeester	2
Inleiding	3
De duurzame ontwikkelingsdoelstellingen	4
Infografiek Gent	7
Het Gentse strategisch meerjarenplan 2020-2025	9
Inhoudstafel	11
Grafieken	12
Tabellen	12
SDG 1: Beëindig armoede overal en in al haar vormen	14
De strategie en aanpak Stad Gent	16
Kinderen Eerst	20
Verenigingen waar armen het woord nemen	26
SDG 2: Beëindig honger, bereik voedselzekerheid en verbeterde voeding en promoot duurzame landbouw	32
De strategie en aanpak Stad Gent	34
Enchanté	37
Gent en Garde	43
SDG 3: Verzeker een goede gezondheid en promoot welvaart voor alle leeftijden	49
De strategie en aanpak Stad Gent	51
Gezondheidsgidsen	56
Mobiele wijkwerking geestelijke gezondheid	63

SDG 4: Verzeker gelijke toegang tot kwaliteitsvol onderwijs en bevorder levenslang leren voor iedereen

69

De strategie en aanpak Stad Gent

71

Toegankelijke kinderopvang in Gent

76

Wegwerken van leerachterstand in tijden van corona

82

SDG 5: Bereik gendergelijkheid en empowerment voor alle vrouwen en meisjes

89

De strategie en aanpak Stad Gent

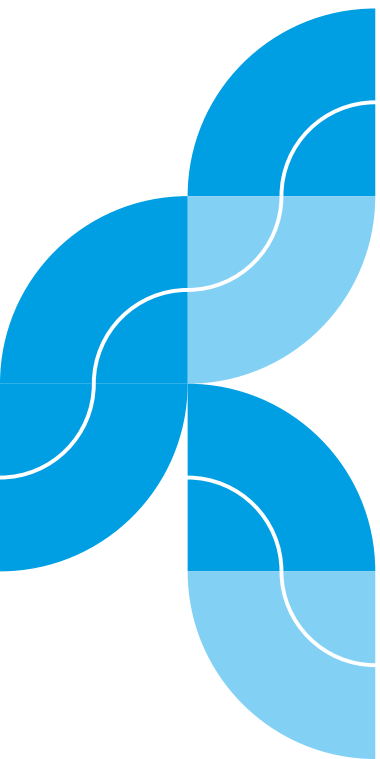
91

Bounce Up

92

Vaderwerking van De SLOEP vzw

100

Grafieken

Grafiek 1	OECD SDG-index – SDG 1	17
Grafiek 2	Maandcijfers aantal leefloners	18
Grafiek 3	Wie we helpen: geografische spreiding, % = aantal huishoudens t.o.v. bevolkingscijfer	19
Grafiek 4	OECD SDG-index – SDG 2	35
Grafiek 5	Aantal klanten bij voedselbanken	36
Grafiek 6	OECD SDG-index – SDG 3	52
Grafiek 7	Evolutie van mentaal welzijn (gewogen GHQ-12 score, België)	53
Grafiek 8	Verdeling van de bevolking (18 jaar en ouder) volgens niveau van levenstevredenheid (laag, matig, hoog) volgens enquête (Gezondheidsenquête 2018, 4e, 5e en 6e COVID-19-gezondheidsenquêtes), België 2021	54
Grafiek 9	Overlijdens 2020 verwacht versus vastgesteld	55
Grafiek 10	OECD SDG-index – SDG 4	72
Grafiek 11	Kleuterparticipatie, aandeel kleuters met onvoldoende dagen	73
Grafiek 12	Problematische afwezigheden	74
Grafiek 13	Trend van afwezigheden	74
Grafiek 14	Reële bezetting kinderopvang	75
Grafiek 15	OECD SDG-index – SDG 5	92

Tabel

Tabel 1	Overlijdens 2020 verwacht versus vastgesteld	52
----------------	--	----

1 GEEN
ARMOEDE

SDG 1: Beëindig armoede overal en in al haar vormen

Thema's SDG 1

We vertaalden de officiële subdoelstellingen naar thema's per SDG. Je kan de volledig uitgeschreven subdoelstellingen ook bekijken via [deze link](#).

Extreme armoede (1.1)

Armoederisico (1.2)

Sociale beschermingssystemen (1.3)

Gelijke rechten (1.4)

Weerbaarheid (1.5)

Ongelijke impact van extreme gebeurtenissen (1.5)

SDG 1 in 't kort

Deze SDG wil in eerste instantie alle extreme armoede in de wereld uitroeien. Tegen 2030 moet armoede gehalveerd zijn. We hebben het in dit hoofdstuk dan ook over het armoederisico. Dat risico beperken, gaat gepaard met de uitbouw van sterke sociale beschermingssystemen, de realisatie van gelijke rechten en de toegankelijkheid tot basisdiensten en economische middelen. Armoedebestrijding richt zich op alle levensdomeinen. Daarnaast zetten we in op de weerbaarheid van mensen in kwetsbare situaties en op het beperken van de impact van economische, sociale en ecologische rampen, vooral voor mensen die zich in kwetsbare situaties bevinden.

De strategie en aanpak Stad Gent

Strategie

In het Gentse strategisch meerjarenplan 20-25 vinden we de volgende doelstellingen die bijdragen tot het bereiken van de duurzame ontwikkelingsdoelstellingen:

'Minder armoede in Gent door een proactief en integraal armoedebeleid':

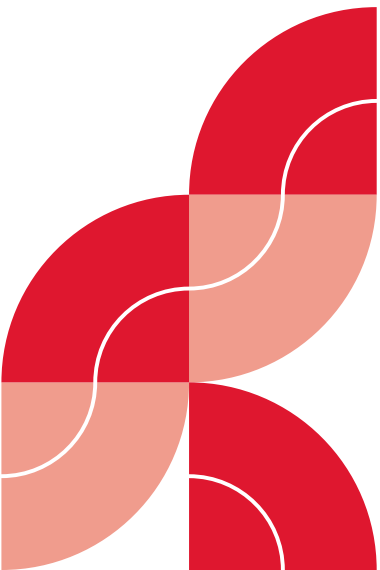
- > daklozen helpen bij hun re-integratie;
- > het versterken van het armoedebeleid in alle beleidsdomeinen en het bewustzijn over armoede verhogen;
- > alle gezinnen met minderjarige kinderen én alle jongeren in armoede krijgen passende hulpverlening;
- > garanderen van integrale hulpverlening op maat voor de kwetsbare bevolking en de groeiende problematieken;
- > verzekeren dat mensen kunnen voorzien in hun basisbehoeften en hun belangrijkste rechten uitputten.

Aanpak Stad Gent

De projecten in dit rapport geven uiteraard maar een beperkt beeld van de werking van Stad Gent rond armoede. Stad Gent en OCMW Gent bundelen de krachten om mensen in armoede te helpen, vanuit de visie dat elke Gentenaar recht heeft op een menswaardig leven. Iedereen moet kunnen deelnemen aan het leven in onze stad en daarom gaan we de strijd tegen armoede aan, door Gentenaars financieel vooruit te helpen en hun sociale rechten te realiseren. We begeleiden hen waar nodig op alle levensdomeinen: wonen, werk, onderwijs en leren, gezondheid, energie, vrije tijd, ... We hebben bijzondere aandacht voor de kansen van kinderen.

De grote acties in de strijd tegen armoede staan gebundeld in het [Gents Armoedebeleidsplan](#). Dat plan is het resultaat van een intense samenwerking met talloze organisaties die strijden tegen armoede. Jaarlijks wordt op de commissie welzijn van de gemeenteraad verslag uitgebracht over wat er gebeurde om het plan te realiseren.

Wil je meer weten over de aanpak van armoede in Gent, dan kan dat via [deze link](#).

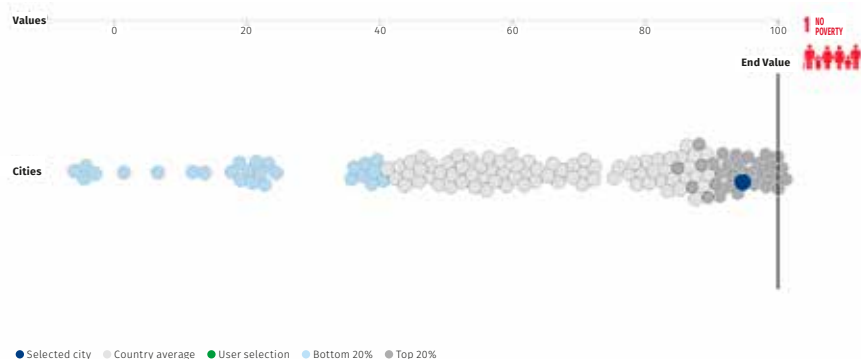
SDG 1 internationaal

Internationale benchmark door SDG-index van de OECD⁶

Om een internationale vergelijking mogelijk te maken voor SDG 1, 'geen armoede', stelt de [OECD SDG-index](#) de volgende indicator voorop: het aandeel van de bevolking (in percentage) dat moet rondkomen met een beschikbaar inkomen dat onder de armoededrempel⁷ ligt. Dat komt overeen met de AROP-indicator⁸, het risico op monetaire armoede. De data voor deze indicator in de SDG-index dateert van 2016, maar geeft toch al een eerste beeld van waar Gent zich positioneert ten opzichte van de andere opgenomen steden voor deze doelstelling.

De SDG-index voorziet een score van 1-100, waarbij een score van 100 de voorgestelde eindwaarde is van de indicator om de doelstelling te behalen tegen 2030.

Grafiek 1 OECD SDG-index – SDG 1

Gent = 'selected city'
Bron: OECD⁹

Internationale projecten

Jaarlijks ondersteunen we vanuit Stad Gent internationale projecten met de projectsubsidie 'Gentenaars zonder grenzen'. Daar staan verschillende SDG's centraal. SDG 1, 'geen armoede', is terug te vinden in verschillende voorstellen en goedgekeurde projecten. Wij focussen evenwel specifiek op het project van '[Afrika in Vlaanderen](#)', om een beroepsopleiding tot naaister en workshops rond conflictbeheersing te realiseren in Congo. Werkgelegenheid scheppen, is een van de meest succesvolle manieren om gezinnen uit de armoede te halen, zeker als het over projecten gaat die in moeilijke regio's plaatsvinden. Daarnaast ondertekende Gent de [Eurocities pledge over dakloosheid](#) en zijn we trekker van het [Urbact project ROOF](#) ('housing first').

Impact van de coronacrisis

Armoede neemt toe op vele fronten

Hoewel armoede vele domeinen raakt, start alles met een gebrek aan financiële middelen. Wie een leefloon heeft, leeft toch nog vaak onder de armoedegrens, doordat de federaal bepaalde leefloongrenzen onder die grens zitten.

Sinds corona stijgt het aantal leefloongerechtigden : in december 2019 waren er 5.035 rechthebbenden op leefloon, in december 2020 waren dat er al 5.471. De maandcijfers tonen dat ook aan: de dalende trend tot juli 2019 is in 2020 omgebogen tot een stijgende trend.

⁶ OECD: Organisation for Economic Co-operation and Development

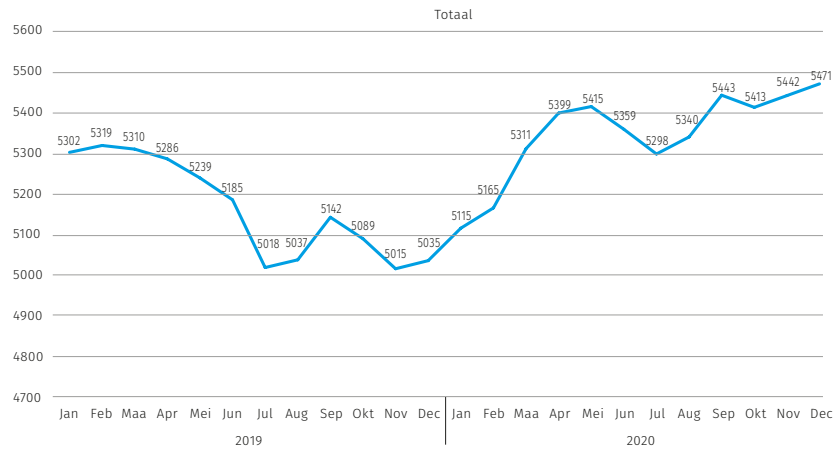
⁷ De armoededrempel is gelijk aan 60% van het nationaal mediaan beschikbaar huishoudinkomen.

⁸ Statbel. (z.d.). *Risico op armoede of sociale uitsluiting*. Geraadpleegd via <https://statbel.fgov.be/nl/themes/huishoudens/armoede-en-levensomstandigheden/risico-op-armoede-sociale-uitsluiting#documents>

⁹ OECD. (2020). Measuring the distance to the SDGs in regions and cities. Geraadpleegd via <https://www.oecd-local-sdgs.org/index.html>.

SDG 1: BEËINDIG ARMOEDE OVERAL EN IN AL HAAR VORMEN

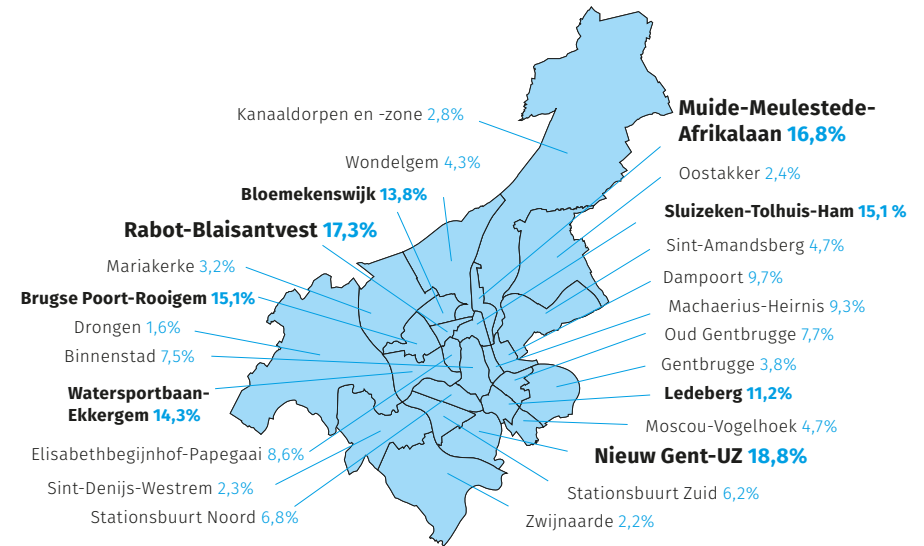
Grafiek 2 Maandcijfers aantal leefloners

Bron: Datacel Sociale Dienstverlening, Stad Gent, 2020

Als we ruimer dan het leefloon kijken, maar ons nog steeds beperken tot de mogelijke vormen van hulp bij de Sociale Dienst van Stad Gent, dan blijkt dat de meest kwetsbaren nog steeds in de 19de- en 20ste-eeuwse gordel wonen.

Grafiek 3 Wie we helpen: geografische spreiding, % = aantal huishoudens t.o.v. bevolkingscijfer

Bron: Datacel Sociale Dienstverlening, Stad Gent, 2020

Digitale kloof verscherpt tegenstellingen tussen arm en rijk¹⁰

De digitale kloof¹¹ is een probleem dat al vóór de COVID-19-crisis bestond, maar aan belang heeft gewonnen door de versnelling en versterking van de digitalisering op verschillende levensdomeinen (toegang tot diensten, onderwijs, werk, ...) als gevolg van de gezondheidsmaatregelen. Die evolutie heeft dan ook een invloed op verschillende levensdomeinen.

¹⁰ Steunpunt tot bestrijding van armoede, bestaansonzekerheid en sociale uitsluiting (2021). *Interfederale nota over de impact van de COVID-19-crisis in situaties van armoede en bestaansonzekerheid.* <https://www.armoedebestrijding.be/wp-content/uploads/2021/04/Interfederale-nota-impact-COVID-19-april-2021-NL.pdf>

¹¹ BAPN. Fiche 66: Tarif social internet ; BAPN. Fiche 88: Familles: facture numérique et téléphonique.

- > Er werd een versnelling vastgesteld van de digitalisering door thuiswerk, afstandsonderwijs, het terugvallen op digitaal aanbod in de zorg- en dienstverlening, de voorkeur voor elektronische betalingen (en in sommige gevallen een verbod op cashbetalingen)¹².
- > De toename van de digitalisering vindt plaats tegen de achtergrond van een al bestaande digitale kloof. In 2019, vóór de coronacrisis, had 29% van de Belgische huishoudens met een inkomen van minder dan 1.200 euro geen internetverbinding, tegenover 1% voor huishoudens met een inkomen van meer dan 3.000 euro. Internet niet kunnen gebruiken om formulieren naar de administratie te sturen, ondanks de noodzaak daarvan, was een probleem voor 56% van de eerstgenoemden, tegenover 30% voor de laatstgenoemden¹³.
- > Tijdens de lockdown zijn ook publieke plaatsen met internettoegang niet toegankelijk.
- > Er zijn ook gevolgen voor de privacy: videobellen geeft soms een ongewenste inkijk op iemands thuissituatie.

Dak- en thuislozen voor het eerst geteld

Door inkomensverlies en stijgende kosten worden huurachterstallen opgebouwd en wordt de al bestaande problematiek van huurders op de privéhuurmarkt erger. De opgebouwde huurachterstand aanzuiveren, is niet vanzelfsprekend, waardoor er meer uithuiszettingen dreigden. Er wordt gevreesd voor een toename van het aantal dak- en thuislozen tijdens de zomerperiode van 2021.¹⁴

In Gent zijn in 2020 de dak- en thuislozen voor de eerste keer geteld: er werden 1.873 dak- en thuislozen geteld, waarvan 401 kinderen. In totaal zijn 314 personen of 21% van alle getelde volwassenen acuut dakloos in Gent. Dat zijn personen die in de openbare ruimte, de noodopvang, een garage, een kraakpand, een auto of tent verblijven. Iets minder dan de helft van die personen is meer dan twee jaar dak- of thuisloos.¹⁵

12 Myria. Fiche 42: Droit aux services bancaires pour étrangers.

13 Brotcorne, P. & Mariën, I. (2020). Barometer Digitale Inclusie 2020. Brussel: Koning Boudewijnstichting.

14 Steunpunt tot bestrijding van armoede, bestaansonzekerheid en sociale uitsluiting (2021). Interfederale nota over de impact van de COVID-19-crisis in situaties van armoede en bestaansonzekerheid. <https://www.armoedebestrijding.be/wp-content/uploads/2021/04/Interfederale-nota-impact-COVID-19-april-2021-NL.pdf>

15 Hermans, K., Vermeir, E. & Samyn, S. (2021). *Telling dak- en thuisloosheid. Lokaal rapport Gent*. KULeuven.

Fotograaf Thomas De Boever

Kinderen Eerst

Kinderen Eerst

Kinderen Eerst reikt de hand aan gezinnen die moeilijk de weg vinden naar gepaste hulpverlening en doet dat via de aanwezigheid van maatschappelijk werkers van OCMW Gent op de scholen. Een sterke samenwerking tussen welzijn en onderwijs geeft een antwoord op de vele vragen waarmee ouders of jongeren bij de scholen aankloppen. Ouders stellen vaak welzijnsvragen aan scholen, maar die vinden niet altijd de weg naar de juiste welzijnspartners. Binnen deze laagdrempelige en proactieve werking bereiken we gezinnen die we anders niet bereiken.

Met Kinderen Eerst werken we op drie manieren met de scholen samen:

1. in de scholen met de meest kwetsbare populatie zijn er zitdagen. De maatschappelijk werkers zijn er op vaste momenten aanwezig;
2. in andere scholen werken we met een consult: er wordt een afspraak gemaakt wordt met de maatschappelijk werker op de school;
3. ten derde is er een duidelijk aanspreekpunt voor alle Gentse scholen.

Kinderen Eerst heeft de volgende doelen:

- > rechtentoekenning (vb. aanvraag leefloon, aanvraag medische kaart, studietoelage, enzovoort);
- > ontzorgen van de scholen, het bewustzijn rond armoede op de scholen verhogen en ondersteuning bieden bij hun armoedebeleid (vb. vorming). Een betere kennis over kans-, kinder- en generatiearmoede¹⁶ stelt scholen in staat om kansen te creëren en kinderen en hun gezin te ondersteunen;
- > een gepaste hulpverlening voor elk kind/gezin garanderen: het verbeteren van de toegang tot dienstverlening voor mensen in armoede, met prioritaire aandacht voor ouders, kinderen en hun gezin; de betrokken sectoren/partners beter laten

samenwerken over levensdomeinen heen. Zo overbruggen we de kloof tussen hulpverlening, vrije tijd en school;

- > gezinnen in de meest kwetsbare situaties ondersteunen door de betaling van schoolmaaltijden.

In de praktijk

De maatschappelijk werkers van Kinderen Eerst gebruiken de scholen als vindplaats. In scholen met een zitdag is de maatschappelijk werker op een vast tijdstip aanwezig op school. Ouders kunnen langskomen zonder afspraak. Dat wordt bekendgemaakt aan ouders via folders en affiches. De brugfiguur, de leerlingbegeleiding, het zorgteam, het secretariaat, de schoolmaatschappelijk werker verwijzen door naar de maatschappelijk werker van Kinderen Eerst. Zij bekijken de vraag van het gezin of de jongere, welke drempels naar hulpverlening er zijn, helpen met de vraag zelf of brengen de vragende partij in contact met andere diensten.

In een school waar we een consultmoment houden, werken we op afspraak. Het consultgesprek vindt plaats op school of via een huisbezoek. Verder verloopt alles zoals bij een zitdag.

We werken laagdrempelig en proactief en bereiken gezinnen die we anders niet bereiken. Scholen zijn in de eerste plaats de doorverwijzer van kinderen en gezinnen. Door hun nabijheid en betrokkenheid zijn zij vaak het eerste aanspreekpunt voor ouders. Ze zijn bijgevolg een bevoorrechte partner. De nauwe samenwerking, overleg en kennisdeling tussen het schoolteam en de medewerkers van Kinderen Eerst zorgen voor duurzame oplossingen: inkomen (leefloon, kinderbijslag, werkloosheidsuitkering), materiële hulp (voedselpakketten, dringende medische hulp), administratieve hulp, schuldbemiddeling, toegang tot (geestelijke) gezondheidszorg. Kinderen Eerst verhoogt ook de kennis over armoede in scholen,

¹⁶ Onder kansarmoede verstaan we de toestand waarbij men beknot wordt in kansen om voldoende deel te hebben aan maatschappelijk hooggewaardeerde goederen: onderwijs, arbeid, huisvesting. Het gaat daarbij niet om een eenmalig feit, maar om een duurzame toestand die zich voordoet op verschillende terreinen – materieel en immaterieel. Bij generatiearmoede zien we in 1 familie bij opeenvolgende generaties uitsluiting op financieel, sociaal of ander gebied.

onder meer door overleg met leerkrachten en door vormingen. Zo creëren we meer kansen voor een betere ondersteuning aan kinderen in preciaire situaties.

Samenwerking in de stad

Kinderen Eerst is een initiatief van OCMW Gent in samenwerking met het Onderwijscentrum. De volgende partners zijn onmisbaar voor de werking:

- > de maatschappelijk werkers van Kinderen Eerst met hun hoofdmaatschappelijk werker, diensthoofd en de betrokken psychologe van de Psychologische Dienst van OCMW Gent vormen het kernteam ;
- > de Gentse scholen en hun schoolteams (zoals leerlingbegeleiding, zorgcoördinator, schoolmaatschappelijk werker) zijn de centrale partner bij Kinderen Eerst;
- > naast de leden van het schoolteam is de [brugfiguur](#) tussen school, ouders en buurt onmisbaar. Een kind heeft optimale kansen als het zich kan ontwikkelen in een context waar school, gezin en buurt partners zijn om een brede en uitdagende leer- en leefomgeving te creëren. Kinderen en jongeren leren zowel binnen als buiten de school(m)uren als alle randvoorwaarden vervuld zijn om tot leren te komen. Denk aan wonen, inkomen, voeding, gezondheid, veiligheid.

Evolutie

In 2015 startten OCMW Gent en het Huis van het Kind een pilootproject in basisschool De Toverberg. Twee maal per week was een maatschappelijk werker aanwezig op de school. Die aanpak sloeg aan. Ouders vonden makkelijker de weg naar hulp en ook leerkrachten en brugfiguren voelden zich gesteund.

Het pilootproject werd uitgebreid in het schooljaar 2016-2017 naar vijf scholen. In 2017-2018 werd de werking structureel: twee maatschappelijk werkers werkten vanaf dan in heel wat scholen met een vaste zitdag, waaronder ook scholen uit het deeltijds en bijzonder onderwijs. Daarnaast namen ze in veel scholen een consultfunctie op. In het schooljaar 2020-2021 werd het team van maatschappelijk werkers opnieuw verdubbeld. Vanaf september konden de vier maatschappelijk werkers bijna 35 zitdagscholen en bijna 40 scholen bedienen. Binnen de vernieuwde werking van de welzijnsontalen kan elke school snel en rechtstreeks terecht bij de

onthaalmaatschappelijk werker van het welzijnsbureau in de wijk waar de school gelegen is.

Voor wie

Kinderen Eerst wil alle schoolgaande kinderen die opgroeien in kwetsbare situaties (van peuter tot jongere) én hun gezinnen bereiken. In Gent groeit naar schatting 1 kind op de 5 op in armoede. Dat zijn ongeveer 10.000 kinderen. Armoede bedreigt de rechten van het kind: ze ervaren meer stress en angst. Kinderarmoede vergroot ook de kans op armoede en sociale uitsluiting in het volwassen leven. Kinderen Eerst heeft een grotere impact: we grijpen vroeg in en doorbreken (generatie)armoede. De aanwezigheid van een OCMW-medewerker in de school houdt rekening met de SES-cijfers (sociaal-economische status) van de leerlingen op de school. Kinderen Eerst is het meest nabij in scholen met de hoogste SES-cijfers, waar het grootste aantal kinderen in kwetsbare situaties naar school gaat. Door de uitbreiding van Kinderen Eerst zijn we ook aanwezig in scholen die interesse hebben om mee vorm te geven aan een armoedebestrijding en bijvoorbeeld aan de slag willen gaan rond proactieve rechten.

Trots op

Er is een unieke domeinoverschrijdende samenwerking tussen onderwijs en welzijn in de schoot van de school. Door de aanwezigheid op school werken we beter en integraler: we overbruggen de kloof tussen hulp- en dienstverlening, vrije tijd en school.

We werken laagdrempelig door de dienstverlening van het OCMW naar de school te verplaatsen. Jongeren kunnen in de schoolomgeving op een anonieme en persoonlijke manier geholpen worden. We ondersteunen op administratief en financieel vlak, zodat jongeren tot leren kunnen komen. Ook voor ouders en leerkrachten is de ondersteuning nabij. We vangen vragen en noden sneller op. En scholen ervaren dat als een ondersteuning voor de complexe (welzijns)vragen waarmee ze geconfronteerd worden.

Klaske, maatschappelijk werkster:

“Na onze evaluaties blijkt dat de meeste scholen laaiend enthousiast zijn over de werking van Kinderen Eerst. Doordat we ondersteuning bieden op administratief niveau en goed op de hoogte zijn van het netwerk aan organisaties in Gent, nemen we een werklast weg bij de leerkrachten, brugfiguren, graadcoaches, leerlingenbegeleiders. We verwijzen meteen door of gaan na welke steun er mogelijk is op administratief, financieel of emotioneel vlak. Wij hebben de kennis om de nodige hulp aan te bieden.”

Het goede contact met scholen en brugfiguren leidt tot een vertrouwensband. Dat werpt zijn vruchten af en leidt tot de effectieve toekenning van rechten en ondersteuning aan gezinnen en jongeren.

Een bijkomende bonus is de inbedding in het grotere geheel van onze OCMW-werking: we wisselen uit en delen kennis.

Resultaten

Het team van Kinderen Eerst verdubbelde in 2020 tot vier maatschappelijk werkers. Het aantal scholen met zitdag en consult breidde uit naar bijna 35 zitdagscholen en bijna 40 scholen met consult. Maatschappelijk werkers bereikten in het schooljaar 2019-2020 362 personen (gezinnen of jongeren). Van die groep was 64% op dat moment niet in begeleiding bij OCMW Gent. Een 100-tal personen kreeg verdere begeleiding van een vaste maatschappelijk werker bij OCMW Gent (o.a. voor toekenning leefloon, sociale begeleiding, schuldhulpverlening) en 93 gezinnen kregen een terugbetaling van schoolmaaltijden.

Tot slot geven we mee dat ondanks corona de maatschappelijk werkers, dankzij een aangepaste manier van werken, aan de slag bleven in de scholen.

Ambities

We streven naar een groeiend bewustzijn rond het thema armoede en armoedebeleid in scholen. We willen scholen warm maken voor een 'armoedeblik'. We werken samen met Onderwijscentrum Gent en zetten in op vorming rond kostenbewust onderwijs en armoedebewustzijn op maat van de scholen.

We versterken de link tussen welzijn en onderwijs: samen met [Onderwijscentrum Gent](#) en [TOPunt Gent vzw](#) organiseren we een uitwisselingsdag: schoolteams, maatschappelijk werkers en CLB-medewerkers ontmoeten elkaar op wijkniveau en leren elkaars werking nog beter kennen.

We onderzoeken hoe we nog meer gezinnen en jongeren kunnen bereiken. Dienst Kinderopvang (Stad Gent) toont interesse om de initiatieven voor kinderopvang te verbinden met de werking van de onthaalmaatschappelijk werkers in de welzijnsbureaus. En we bekijken hoe die aanpak mogelijkheden biedt op andere levensdomeinen: bijvoorbeeld door het inzetten van maatschappelijk werkers op plaatsen die vindplaatsen zijn in andere sectoren, zoals initiatieven voor materiële hulp.

We willen verder evolueren naar een meer structurele aanpak van armoede op school, met een sterk armoedebeleid in het Gentse onderwijs. Ook op scholen waar momenteel geen maatschappelijk werkers van Kinderen Eerst of brugfiguren aanwezig zijn.

Onderwijscentrum Gent zal samen met OCMW Gent de komende jaren nog sterker inzetten op armoedebewustzijn en -beleid op scholen. We werken hierbij rond drie luiken: ondersteuning bij een bewuster armoede- en kostenbeleid op school; streven naar betaalbaar onderwijs in Gent door lagere en transparante schoolkosten; verminderen van financiële stress bij ouders en bij de school.

Door de handen in elkaar te slaan, zowel vanuit het onderwijsbeleid als vanuit het armoedebeleid, willen we (financiële en andere) drempels tot onderwijs in Gent wegwerken. Leerlingen in armoede moeten dezelfde kansen hebben als iedereen. De samenwerking tussen Onderwijscentrum Gent en het OCMW ondersteunt scholen in het vormen van een armoedevaardig schoolteam en het verminderen van financiële stress voor zowel de school als de ouders. We zetten in op lagere, transparantere schoolkosten. Daarnaast werken we aan het verkleinen van de digitale kloof. Gedurende drie jaar worden daarvoor acties genomen vanuit de e-inclusiewerking [Digitaal.Talent@Gent](#), Onderwijscentrum Gent, Onderwijs Gent en de verschillende onderwijskoepels.

Uitdagingen

We merken **grote verschillen tussen scholen** met betrekking tot het bewustzijn rond armoede op school.

Kinderen Eerst **kan niet altijd meteen de (schrijnende) hulpvragen opvangen**. Ook in onze stad zijn er wachtlijsten en kunnen we niet altijd een passende hulpverlening bieden.

De middelen om kinderen en gezinnen te ondersteunen bij het **betalen van schoolmaaltijden** zijn beperkt. De vraag is groter dan het aanbod. Hoewel we zoveel mogelijk kinderen/jongeren uit de meest kwetsbare situaties willen ondersteunen, vallen er mensen/scholen uit de boot.

Tot slot, in sommige scholen is het niet evident om een afzonderlijk lokaal ter beschikking te stellen. Dat was zeker het geval tijdens de coronacrisis. Maatschappelijk werkers legden heel wat creativiteit aan de dag om de gezinnen en jongeren toch te blijven bereiken.

Rol van Stad Gent

Kinderen Eerst maakt deel uit van de werking van OCMW Gent. De maatschappelijk werkers van Kinderen Eerst vormen een team binnen het OCMW. Daarnaast worden signalen en bevindingen van de maatschappelijk werkers van Kinderen Eerst via de hoofdmaatschappelijk werker en het diensthoofd meegenomen en teruggekoppeld aan andere diensten van Stad Gent. Onderwijscentrum Gent werkt vanuit het flankerend onderwijsbeleid samen met het OCMW om het armoedebeleid op school vorm te geven.

Belang van partnerschappen

Samenwerking tussen verschillende steden en op Vlaams niveau is aangewezen om duurzame stappen te zetten op het vlak van betaalbaar onderwijs en om het bewustzijn rond armoede in het onderwijs te stimuleren. Kennis en goede

voorbeelden delen, dat zorgt ervoor dat we sneller ons doel van toegankelijk Gents onderwijs met voldoende bruggen naar welzijn bereiken.

We merken ook vanuit andere steden veel interesse in Kinderen Eerst en werken graag mee aan kennisdeling met andere steden in Vlaanderen. Via platformen als Eurocities (Workgroup Children and Young People) gebeurt dat ook internationaal.

Meer info

- > Info over Kinderen Eerst: <https://stad.gent/nl/samenleven-welzijn-gezondheid/ocmw-gent/gent-tegen-armoede/kinderarmoede/kinderen-eerst-welzijn-op-school>
- > Info over het Gentse armoedebeleid: <https://stad.gent/nl/onderwijscentrum-gent/armoedebeleid>

Verenigingen waar armen het woord nemen

Verenigingen waar armen het woord nemen

In de strijd tegen armoede en sociale uitsluiting zijn de verenigingen waar armen het woord nemen volwaardige partners. We geven mensen met armoede-ervaring een stem in het beleid. Daarnaast creëren we veilige en stimulerende ontmoetingsplekken voor mensen met en zonder armoede-ervaring. We maken mensen sterker in de strijd tegen armoede.

We merken dat er in steden een ruime heterogene groep van mensen in armoede bestaat. Een aantal groepen bereiken we moeilijk. Het gaat onder meer over anderstalige Gentenaars en alleenstaande ouders met jonge kinderen.

Heel concreet zetten we extra in op het bereiken van een bredere doelgroep van mensen in armoede en het opbouwen en delen van ervaringskennis in het domein van participatie van mensen in armoede.

In de praktijk

Ten eerste werken de verenigingen actief aan het verbreden van de doelgroep. Dat zorgt voor meer diversiteit in de groep. We sporen samen met de verenigingen actief minder bereikte groepen op, zoals anderstaligen, alleenstaande jonge ouders, vereenzaamde ouderen, dak- en thuislozen. En we motiveren hen om deel te nemen aan de werking van de verenigingen. We leggen daarvoor linken met middenveldorganisaties die contact hebben met die groepen.

Daarnaast zetten we in op het opbouwen en delen van expertise. Daarvoor werken we samen met de Dienst Beleidsparticipatie van Stad Gent. De drie verenigingen treden op als Gents Collectief tegen Armoede en vormen een kenniscentrum op

het vlak van beleidsparticipatie van mensen in armoede. Met de oprichting van het Collectief maken we de brug met het nieuw opgerichte Participatiepunt van Stad Gent (Dienst Beleidsparticipatie). Dat Participatiepunt is nu het ondersteuningspunt van stadsdiensten en medewerkers en wil ook breder inzetten op de samenwerking met burgerinitiatieven, verenigingen, bedrijven. Daarvoor is de opgebouwde kennis binnen de verenigingen een grote meerwaarde.

Samenwerking in de stad

De verenigingen waar armen het woord nemen¹⁷ zijn initiatiefnemer van het project, in samenwerking met Stad en OCMW Gent. Ook stadsdiensten en andere partners dragen bij aan het project.

- > Beweging voor mensen met een laag inkomen en kinderen vzw ([BMLIK](#)), [SIVI vzw](#), [De Zuidpoort vzw](#), [Jong Gent in Actie](#), [KRAS Gent](#), [Samenlevingsopbouw Gent](#)
- > Diensten Stad Gent: Staf Beleidsondersteuning van de Dienst Lokaal Sociaal Beleid, Dienst Beleidsparticipatie / Sociale regie, Dienst Wonen, Dienst Stadsvernieuwing, Dienst Cultuur

Evolutie

De verenigingen waar armen het woord nemen, voeren al lang strijd tegen armoede en sociale uitsluiting, samen met mensen in armoede. De Beweging van Mensen met een laag Inkomen en Kinderen ontstond in 1983. Vzw SIVI en vzw de Zuidpoort werden halverwege de jaren 90 opgericht.

Er is ondertussen al een jarenlange samenwerking vanuit Stad en OCMW met de verenigingen waar armen het woord nemen. De verenigingen kunnen daarbij rekenen op financiële ondersteuning. In 2015 sloten de verenigingen met de

17 Dit zijn BMLIK, SIVI vzw en De Zuidpoort vzw

Stad subsidieovereenkomsten af, om uiteindelijk in de beleidsperiode 2020-2025 structurele samenwerkingsovereenkomsten af te sluiten.

In die samenwerkingsovereenkomsten (2020) leggen we de nadruk op:

- > het verbreden van de doelgroep, waardoor we spreken in naam van alle personen in armoede ongeacht hun herkomst;
- > beleidsparticipatie met en voor mensen in armoede en opbouw van expertise: we bouwden doorheen de jaren expertise op over methodieken, het bereiken van groepen en specifieke thema's die leiden tot een grotere participatie in het beleid door personen in armoede. Dat zorgt voor een efficiëntere en kwalitatievere beleidsdialoog. Die expertise wordt actief gedeeld met betrokken stadsdiensten (Sociale Dienst, Beleidsparticipatie en eventuele andere betrokken diensten).

Voor wie

Mensen met armoede-ervaring die wonen en/of verblijven in Gent. Daarbij gaat er specifieke aandacht naar groepen die de verenigingen tot nog toe moeilijker of minder bereikten.

Trots op

Samen met de stadsdiensten zorgen de verenigingen voor een grotere zichtbaarheid van de kennis en expertise van de verenigingen, en in het bijzonder van mensen in armoede zelf.

Ze zetten sterker in op gezamenlijke expertiseopbouw, onder andere over het creëren van meer impact, meer diversiteit in de stem van mensen in armoede brengen of het aantrekken van nieuwe mensen in armoede naar de werking. Kortom: innoveren om tot betere resultaten te komen.

De verenigingen vonden een goed evenwicht tussen het opkomen voor en vertegenwoordigen van de mensen in armoede en hun loyale houding tegenover

het lokaal beleid (stad en OCMW). Ze voeren duidelijk een gezamenlijke strijd tegen armoede en sociale uitsluiting.

In de coronacrisis zijn we er goed in geslaagd om mensen uit de doelgroep te blijven bereiken. De omstandigheden waren uitdagend, maar door meer in te zetten op een individuele benadering en het werken in heel kleine groepen, slaagden we er toch in om die heel kwetsbare groep te bereiken.

Enkele voorbeelden van creatieve, innovatieve of verrassende initiatieven die werden gerealiseerd:

- > Beste Burger: een groep mensen in armoede (De Zuidprekers) werkte een 'receptenboek' uit dat ervoor zorgt dat beleidsparticipatie toegankelijk wordt voor elke burger;
- > in het kader van de wijkbudgetten lijstte vzw SIVI samen met bewoners de noden in de wijk op en begeleidde hen bij het uitwerken van de ideeën en het tonen van hun projecten in de wijk. Aan de hand van vernieuwende methodieken gingen we in dialoog met andere bewoners met gelijkaardige ideeën, om eventueel samen te werken. Met die acties konden mensen met armoede-ervaring hun eigen krachten aanwenden en als actieve burgers de toekomst van de wijk mee bepalen;
- > sinds januari 2020 voert vzw SIVI 'tafelgesprekken' met mensen die hun beurt afwachten bij de voedselverdeling. Vzw SIVI vertaalt hun ervaringen en belevingen naar signalen voor het beleid;
- > in het voorjaar liepen twee grote trajecten: wonen en mobiliteit. Half maart gooide de coronacrisis roet in het eten, waardoor de ontmoetingsfunctie van het onthaal wegviel. De inspraaktrajecten werden tijdelijk stilgelegd. Tijdens die periode werden signalen gecapteerd rond de coronacrisis. Vanaf het moment dat de veiligheidsmaatregelen het weer toelieten, werden de tafelgesprekken coronaproof uitgewerkt (half mei 2020). Deze thema's werden in 2020 behandeld: afval en netheid, wonen, armoede, coronacrisis, een tweede traject rond mobiliteit, digitalisering, noodhulp, kraantjeswater en vrije tijd. In 2020 voerde vzw SIVI in totaal 318 tafelgesprekken.

Ann, coördinator Vzw SIVI:

“Mee aan de wieg staan van projecten als Dampoort knapT OP en het project zien groeien, geeft ongelooflijk veel voldoening.”

Marlies, De Zuidpoort:

“Ik ben trots op de flexibiliteit van de collega’s tijdens de coronacrisis. Ze vertaalden bijvoorbeeld de ingewikkelde maatregelen naar eenvoudige schema’s die verstaanbaar zijn voor heel veel mensen. Fantastisch!”

Resultaten

In de afgelopen jaren zetten we (samen)werkingen op met, voor en door mensen met armoede-ervaring. Voorbeelden hiervan zijn dialoogtafels, [de Stressweg](#), [De Zuidsprekers](#), werkgroepen onderwijs, [dag van verzet tegen armoede](#), cultuur, waardige uitvaart, jongerenwerking Jong Gent in Actie, proeftuinen vrije tijd, oprichting sociale kruidenier, [Gent Knapt Op](#).

Stadsdiensten en de verenigingen waar armen het woord nemen, maakten afspraken om de inspraak van mensen in armoede beter te stroomlijnen en te structureren. Dat gaat over de opmaak en evaluatie van beleidsplannen, grote langlopende trajecten (bv. stadsvernieuwing), bottom-upsignalen en ad-hocvragen. Die oefening zetten we de komende periode verder en ze kan landen in het op te richten Middenveldparlement.

Het sociale middenveld, en de verenigingen in het bijzonder, zijn een onmisbare partner om het Gentse beleid mee vorm te geven en rekening te houden met de stem van mensen in armoede bij beleidsbeslissingen.

Met het project 'verandercoach' worden de verenigingen ondersteund bij de verbreding van de doelgroep en bij het optimaliseren van de samenwerking. Dat project resulteerde in de opmaak en ondertekening van een intentieverklaring tussen de drie verenigingen waar armen het woord nemen.

Om alle initiatieven, acties en methodieken te bundelen, is er de website '[Armoedegeheugen](#)'.

Hierna een greep uit de jaarverslagen van De Zuidpoort, SIVI en BMLIK:

- > De Zuidpoort organiseerde in 2019 190 activiteiten met in totaal 3.276 deelnames. Ze wonnen ook de Federale Prijs Armoedebestrijding, thema Participatie;
- > SIVI voerde in 2020 in totaal 318 tafelgesprekken – zie ook 'Trots op'. SIVI slaagde er ook in om 85 mensen met een migratie-achtergrond te laten deelnemen aan diverse trajecten rond beleidsparticipatie;
- > bij BMLIK schakelden ze in de coronaperiode over van groepswerk naar een meer individuele benadering. Wekelijks deden ze 'stoepbezoeken' en belrondes bij 59

gezinnen. Zo konden ze toch op een creatieve manier inspraak, actie en dialoog organiseren rond een aantal beleidsthema's.

Ambities

De verenigingen en betrokken stadsdiensten willen een nog bredere doelgroep bereiken, zodat moeilijk bereikbare groepen/minderheden ook hun stem laten horen.

De methodieken en inzichten vonden ondertussen ingang bij andere middenveldorganisaties en stadsdiensten. Dat zorgt ervoor dat beleidsparticipatie van mensen in armoede in het DNA zit van elke stadsdienst. Verenigingen, middenveld en stadsdiensten delen zo de kennis en ervaringen die ze hebben opgebouwd nog meer met elkaar.

Uitdagingen

De verenigingen nemen een zeer groot engagement op en tonen een grote betrokkenheid bij diverse maatschappelijke thema's en uitdagingen. Dat zorgt voor een enorme tijds- en werkdruk bij de verenigingen en hun medewerkers. Daardoor komen de kernopdrachten soms in het gedrang.

Bij elk inspraakmoment komt vaak de dualiteit naar boven tussen individuele noden versus maatschappelijke noden of een nood die vertrekt vanuit een bepaalde doelgroep. Daar vergt telkens de nodige aandacht.

Rol van Stad Gent

Stad en OCMW nemen in eerste instantie de regierol op en geven middelen om de doelstellingen en acties binnen het meerjarenplan en het armoedebelidsplan uit te voeren. Als regisseur zorgt de Stad ook voor afstemming tussen de verenigingen onderling en tussen de verenigingen en andere middenveldorganisaties. Er werd een project 'verandercoach' opgestart waarbij de drie verenigingen samen met een

externe begeleider onderzochten en oplossingen voorstelden om een meer divers publiek te bereiken en om een stadsbrede samenwerking op te zetten tussen de verenigingen en andere middenveldactoren.

Stad en OCMW nemen ook een actieve rol op bij de participatie van mensen in armoede. Dat gebeurt in grote mate vanuit de Dienst Beleidsparticipatie en binnen bepaalde projecten, zoals Gent Knapt Op. Er wordt ook tweejaarlijks een klantentevredenheidsmeting georganiseerd bij cliënten van de welzijnsbureaus.

Belang van partnerschappen

We werken in Gent samen met tal van organisaties die de stem van de kwetsbare burgers laten horen.

Samenwerking en uitwisseling over participatie van mensen in armoede is wenselijk en zelfs noodzakelijk. Op lokaal niveau bundelen we (beleids)adviezen en thematische werkstukken in een databank, het [armoedegeheugen](#). Dat biedt niet alleen een overzicht van wat al gerealiseerd is, maar wil ook inspireren tot nieuwe initiatieven.

Daarnaast plannen en bespreken we diverse vormen van participatie (bottom-up, wijkgericht, stadsbreed, ad hoc) samen met middenveldorganisaties.

Uitwisseling op Vlaams niveau zou versterkend werken voor lokale besturen en middenveld, zodat we nieuwe methodieken en initiatieven kunnen delen. Het belang van de inbreng van ervaringsdeskundigheid in armoedebestrijding verdient ook op hogere niveaus doorgedreven aandacht.

Meer info

Vragen over deze werking?

Koen Geirnaert - regisseur armoedebestrijding - Dienst Lokaal Sociaal Beleid, Departement Welzijn en Samenleving - OCMW/Stad Gent -

Koen.Geirnaert@ocmw.gent

2 GEEN
HONGER

SDG 2: Beëindig honger, bereik voedselzekerheid en verbeterde voeding en promoot duurzame landbouw

Thema's SDG 2

We vertaalden de officiële subdoelstellingen naar thema's per SDG. Je kan de volledig uitgeschreven subdoelstellingen ook bekijken via [deze link](#).

Beëindig honger (2.1)

Veilig, voedzaam en voldoende voedsel (2.1)

Wanvoeding (2.2)

Eerlijke verloning (2.3)

Duurzame voedselproductie (2.4)

Genetische diversiteit (2.5)

SDG 2 in 't kort

Deze SDG wil een einde maken aan honger voor iedereen. Dat betekent dat iedereen toegang heeft tot betaalbare en gezonde voeding, ook wel voedselzekerheid genoemd. 'Wanvoeding' zet in op het tegengaan van ondervoeding, maar heeft ook aandacht voor de gevolgen van ongezonde voeding(spatronen). Door het gebruik van nieuwe landbouwtechnieken verbouwen we gezond en kwalitatief voedsel op een duurzame manier. De eerlijke verloning voor kleinschalige voedselproducenten is een thema dat eerder voor het nationale en internationale niveau van toepassing is. Daarnaast richt deze SDG zich op het in stand houden van de genetische diversiteit van zaden, cultuurgewassen en gefokte en gedomesticeerde dieren.

De strategie en aanpak Stad Gent

Strategie

In het Gentse strategisch meerjarenplan 20-25 vinden we de volgende doelstellingen die bijdragen aan het bereiken van de duurzame ontwikkelingsdoelstellingen:

Minder armoede in Gent door een proactief en integraal armoedebeleid door o.a.: verzekeren dat mensen kunnen voorzien in hun basisbehoeften en hun belangrijkste rechten uitputten.

Gent blijft koploper in een gedurfd en sociaal klimaatbeleid door o.a.: verlagen van de klimaatvoetafdruk van voeding

Aanpak Stad Gent

De projecten uitgelicht in dit rapport geven maar een beperkt beeld van de werking van Stad Gent rond dit thema. Zo werken OCMW en Stad Gent sinds 2017 samen om structureel en op grote schaal voedselverspilling te vermijden door overschotten in te zamelen via het project [Foodsavers](#). Foodsavers zorgt zo voor een betere toegang tot verse en gezonde voeding voor wie het niet breed heeft, via distributieplatformen, sociale kruideniers of buurtrestaurants. Of er is het [Gentse Restorestje](#), dat je toelaat om je overschotjes van op restaurant mee te nemen naar huis. Ook belangrijk is de ondersteuning van en samenwerking met de [KRAS-diensten](#).

Via deze link kan je meer informatie vinden over [voedsel\(productie\) en landbouw](#) in Gent.

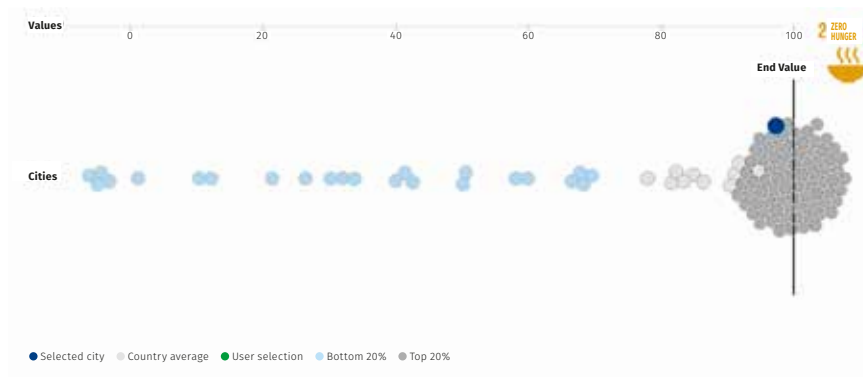
SDG 2 internationaal

Internationale benchmark door SDG-index van de OECD¹⁸

Om een internationale vergelijking mogelijk te maken voor SDG 2 'geen honger', stelt de [OECD SDG-index](#) de volgende indicator voorop: het aandeel van de bevolking (in percentage) dat toegang heeft tot minstens één voedingswinkel binnen een tijdsspanne van 15 minuten wandelen. De data voor deze indicator in de SDG-index dateren van 2017, maar geven toch al een eerste beeld van waar Gent zich positioneert ten opzichte van de andere steden voor deze doelstelling.

De SDG-index voorziet een score van 1-100, waarbij een score van 100 de voorgestelde eindwaarde is van de indicator om de doelstelling te behalen tegen 2030.

Grafiek 4 OECD SDG-index – SDG 2

Gent = 'selected city'.
Bron: OECD¹⁹

Internationale samenwerking

Stad Gent heeft met 'Gent en garde' een sterke voedselstrategie in huis die al jaren inzet op SDG 2. Die werking wordt verder toegelicht in dit onderdeel. Met de voedselstrategie gaan we niet enkel op zoek naar lokale en gezonde productie, het is ook de bedoeling om voedselverspilling tegen te gaan. Samen met Rikolto maken we er ook een internationaal verhaal van: [Food Smart Cities](#) is een samenwerking tussen koplopers wereldwijd die expertise en kennis uitwisselen op het vlak van voedselvoorziening in de steden. Een verhaal dat in beide richtingen werkt: Gent kan een sterk verhaal vertellen over de herverdeling van voedsel (Foodsavers), terwijl we in Quito horen hoe we moeilijk bereikbare groepen kunnen betrekken bij het verhaal.

Impact van de coronacrisis

Honger en voedselhulp neemt toe

In Europa nemen armoede en honger toe.

Een opvallend feit is dat er 'nieuwe armen' bijkomen door COVID-19. Die mensen leefden al in precare omstandigheden nog vóór de pandemie uitbrak. Hun situatie ging er snel op achteruit door de coronacrisis.

Zowel in België als in Nederland werden jongeren, zelfstandigen en flexwerkers het meest getroffen. Velen verwachtten al dat hun inkomen met ongeveer 30% zou dalen. De Nationale Bank van België schat dat er voor 2020 ongeveer 5 miljard euro aan gezinsinkomen verloren zal gaan voor de totale bevolking, waarbij de gezinnen met de laagste inkomens de grootste verliezen zullen lijden.²⁰

¹⁸ OECD: Organisation for Economic Co-operation and Development

¹⁹ OECD. (2020). Measuring the distance to the SDGs in regions and cities. Geraadpleegd via <https://www.oecd-local-sdgs.org/index.html>.

²⁰ UNRIC. (2020, 16 oktober). Armoede en honger nemen toe in Europa. UNRIC. Geraadpleegd via <https://unric.org/nl/armoede-en-honger-nemen-toe-in-europa/>

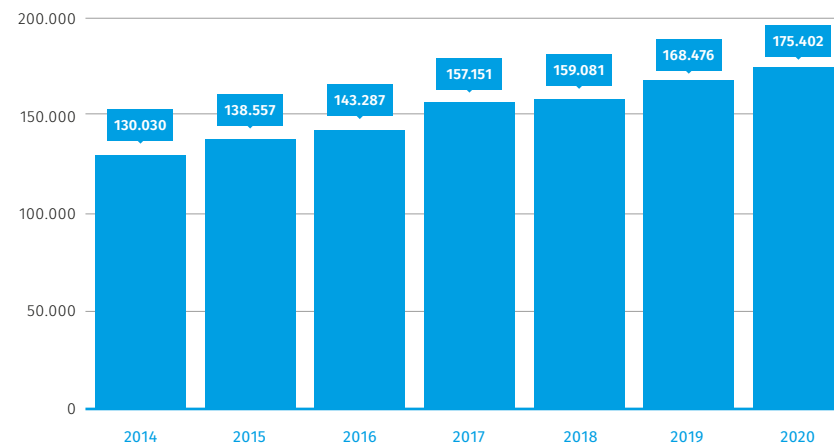
Aantal mensen dat aanklopt bij de voedselbanken blijft stijgen

De Belgische Voedselbanken hebben het afgelopen jaar 17 procent meer maaltijden verdeeld dan in 2019. Per maand schoven gemiddeld 175.000 mensen aan bij de Voedselbanken, een absoluut en pijnlijk record. Dat de coronacrisis er hard inhakt, zien de Voedselbanken duidelijk aan de profielen van de mensen die een voedselpakket komen halen: mensen met slechte statuten - die nu plots zonder werk zitten - maar ook studenten die door de crisis op droog zaad zitten doordat hun studentenjob verloren is gegaan.²¹ Het aantal klanten bij de voedselbank neemt al jaren toe, maar de toename van de stijging in 2020 is hoger dan de toename tussen pakweg 2019 en 2018.

In Gent zien we die toename ook. Allicht speelt het stedelijk effect mee. Dat wordt afgeleid uit het feit dat de hoogste stijging zich voordeed in het Brussels Hoofdstedelijk Gewest.²² De verhoogde vraag naar voedsel kan deels verklaard worden door de toename van armoede, maar ook deels doordat supermarkten duurder werden. De voedselbedeling staat aan aanbodzijde eveneens onder druk door het hamsteren van de meer gegoede klasse.²³

In Gent zijn in 2020 bijna 50.000 unieke personen bereikt door Foodsavers, bijna evenveel als in 2019. Dat is opmerkelijk, gelet op het feit dat sociale restaurants maandenlang gesloten zijn geweest. Uit cijfers die de voedselondersteuningsorganisaties zelf doorsturen, blijkt dat er in 2020 meer dan 10.000 mensen méér waren die een beroep deden op voedselbedeling dan in 2019. De cijfers van het aantal porties toont bij sommige organisaties aan dat meer mensen langer voedselhulp nodig hebben. Begin 2021 bemerkt Foodsavers een steeds groter wordende vraag naar voedsel, niet alleen bij de grote maar ook bij kleinere sociale organisaties.²⁴

Grafiek 5 Aantal klanten bij voedselbanken

Gemaakt met LocalFocus

21 Baert, D. (2021, 17 februari). Voedselbanken verdelen veel meer maaltijden in "recordjaar" 2020: "Ook studenten kloppen nu bij ons aan". VrtNWS. Geraadpleegd via <https://www.vrt.be/vrtnws/nl/2021/02/17/voedselbanken-verdelen-kwart-meer-maaltijden-in-recordjaar-2020/>

22 Ibid.

23 Signaal Dienst Outreachend Werken

24 Jaarverslag Foodsavers, 2021

Fotograaf: Albrecht Heeffier

Enchanté

Enchanté

[Enchanté](#) nodigt mensen uit om volwaardig deel te nemen aan het stadsleven in Gent. Voeding is daarbij de belangrijkste verbindende factor: het is een netwerk van hartelijke Gentse handelaars, sociale organisaties en sympathieke klanten. Enchanté draagt op die manier bij aan de sociale dimensie van duurzaamheid. Mensen die het nodig hebben, helpen we met allerlei kleine diensten. De handelaars bieden een plek om even uit te rusten of om een babbeltje te slaan, maar ook een goede kop koffie of de mogelijkheid om even een rugzak achter te laten.

Enchanté laat mensen in hun waardigheid. We richten ons niet op een specifieke doelgroep en hebben een aanbod dat voor iedereen toegankelijk is en inspeelt op de noden van kwetsbare personen. Iedereen kan participeren en het netwerk werkt op basis van wederzijds vertrouwen en menselijkheid. Enchanté betreft mensen in een kwetsbare positie opnieuw bij de samenleving, als mens onder de mensen. We vertrekken vanuit bestaande netwerken. Het gaat niet over een aparte (hulp)voorziening. Het netwerk voorziet een thuisplek voor de mensen, zonder hulpverleners, waar je kan zijn wie je bent. Bovendien betrekken we niet enkel de handelaars, maar ook de bezoekers van de handelszaken.

In de praktijk

Enchanté omschrijft zichzelf als 'een netwerk van hartelijke handelaars'. Die mooie alliteratie verwijst naar alle plekken in de stad waar kwetsbare mensen terecht kunnen voor gratis diensten, zoals een glas water, een plek om je rugzak achter te laten, de mogelijkheid om op te warmen zonder iets te moeten consumeren, een stopcontact om je gsm op te laden, een toilet, gebruik van het internet. Daarnaast bieden de aangesloten handelszaken ook 'uitgestelde diensten' aan. Dat zijn giften van bezoekers. Misschien hoorde je al van de uitgestelde koffie: je trakteert een koffie, zodat een ander persoon die later kan opdrinken.

We zijn altijd op zoek naar nieuwe soorten diensten en mogelijkheden om de impact van het netwerk te vergroten. Zo introduceerden we in de coronacrisis de 'uitgestelde bedjes'. Sinds oktober 2020 kan je [een 'uitgesteld' bedje](#) trakteren in Treck Hostel. Zo geniet iemand die het nodig heeft voor enkele nachten van een warm bed in een rustige omgeving. Even ontspannen en genieten van een lekker ontbijt en een warme douche.

Enchanté speelt zich vrijwel volledig af in de publieke ruimte en bereikt zo veel mensen. We maken mensen in kwetsbare situaties (opnieuw) zichtbaar en bieden iedereen de mogelijkheid om een solidaire zorgrol op te nemen. We steken het anders of kwetsbaar zijn niet weg, maar buigen het om tot impactvolle ontmoetingen tussen mensen. Het samenbrengen van mensen met een andere maatschappelijke achtergrond heeft geen geforceerd karakter, dankzij de eenvoudige methodiek van het diensten aanbieden op een alledaagse plek. Meer nog, het versterkt het dagelijks leven binnen de Gentse stedelijke context.

Samenwerking in de stad

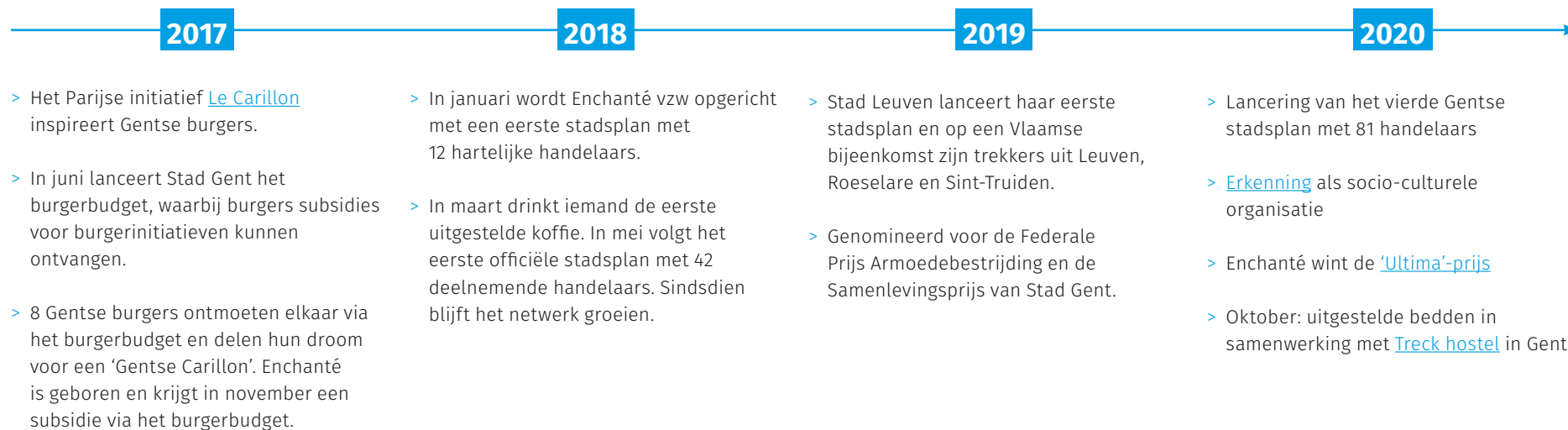
Enchanté ontstond in 2018 in Gent. Geïnspireerd door gelijkaardige initiatieven in onder andere Parijs stampten een achttal geëngageerde vrijwilligers een burgerinitiatief uit de grond dat een netwerk van hartelijke handelaars rond zich verzamelde. Die burgers kwamen mede door het burgerbudget van Stad Gent samen rond de tafel en gaven het idee vorm. De oprichters kun je ook [hier](#) terugvinden.

Verschillende partners maken van het project een succes:

- > handelaars²⁵: ons Gentse netwerk van handelaars telt 81 handelszaken, waaronder cultuurhuizen als Vooruit, Handelsbeurs of NT Gent, cafés en restaurants zoals Lokaal, Homblé, Mub'art, kinderdagverblijven, kappers, bakkers, dokters, winkels als Oxfam Wereldwinkel;
- > sociale organisaties: CAW Oost-Vlaanderen, Psychiatrisch Centrum Gent-Sleidinge, Villa Voortman, vzw SIVI, De Fontein, Bij Pino, De Tinten vzw, Domos vzw, Refu Interim, De Zuidpoort;
- > de burgers: klanten van onze handelszaken;
- > bedrijven: als volwaardige en noodzakelijke partners om inclusiviteit te kunnen bereiken;
- > diensten Stad Gent: Dienst Outreachend Werken, Straathoekwerk en Opstap, Buurtwerk, Sociaal regisseurs, Stadswachten, Samenlevingsopbouw, OCMW Gent, MSOC.

Evolutie

Voor wie

Enchanté richt zich tot iedereen: handelaars, burgers, sociale organisaties. We hebben geen specifieke doelgroep voor ogen en zijn er voor mensen in armoede die graag iets willen drinken tot mensen die de sociale isolatie willen doorbreken. Voor wie zijn bus mist of wie geen dak boven het hoofd heeft.

Onze doelgroep zijn mensen die het netwerk van handelaars bezoeken: om een dienst te nuttigen, voor sociaal contact of als tijdsbesteding.

In de praktijk zien we een aantal doelgroepen die het meest gebruik maken van het netwerk: dak- en thuislozen, mensen met een psychische of psychiatrische kwetsbaarheid, mensen in armoede, mensen met een verslavingsproblematiek, mensen met een beperking die begeleid wonen, (ex-)gedetineerden en mensen met een migratieachtergrond.

25 Voor een volledig overzicht van alle Vlaamse Enchanté-handelaars, zie <http://bit.ly/EnchanteVlaamsHandelaars>

Kaat, straathoekwerkster Gent-centrum:

**“Het lukt Enchanté om mensen
weer met elkaar te verbinden. Zelig, toch?”**

Ann, handelaar Homblé:

**“Ik vind het belangrijk om open te staan voor alle mensen die deel uitmaken van ons stad.
Mijn deur staat voor iedereen open.”**

Trots op

Trots zijn we vooral op het enthousiasme van de handelaars. We hebben geen tekort aan handelaars die willen participeren.

De betrokkenheid van alle partijen is hartverwarmend. Handelaars, klanten en mensen die gebruik maken van de Enchanté-diensten. Er is spontaan een netwerk ontstaan, zonder inmenging van klassieke hulpverleningsorganisaties. We maken op die manier de weg vrij voor nieuwe netwerken, gebaseerd op vertrouwen, in de stad. De mensgerichte aanpak en de dialoog, de basis voor Enchanté, zijn de bepalende succesfactoren.

Enchanté richt zich specifiek tot commerciële handelszaken voor een brede aanpak en impact. Onze grootste uitdaging is deuren openen die anders gesloten zouden blijven. De middenstand kan zich sociaal engageren en het sociaal werkveld krijgt er speelruimte bij. Het netwerk treedt op als verbinder/facilitator over de sectoren, rollen en maatschappelijke posities heen. Zo blijft Enchanté een innovatief project dat qua werkwijze en aanbod iets toevoegt aan het bestaande (sociale) stadslandschap.

Enchanté gaat ervan uit dat de meeste mensen deugen. Naast een aantal eenvoudige richtlijnen is er één grote spelregel en dat is vertrouwen. We hebben geen controlemechanismen om te kijken wie recht heeft op de aangeboden diensten en we controleren ook de handelaars niet. Bij geschillen werken we vanuit die mindset aan een oplossing. Die eenvoudige aanpak werkt en staat voor een groot deel garant voor ons succes.

Resultaten

Het meest sprekende resultaat is dat Enchanté bestaat: gegroeid uit een idee van enkele burgers en ondertussen realiteit. Andere resultaten zijn:

- > Vóór corona had Enchanté gemiddeld 15.000 uitgestelde consumpties per jaar.
- > Grote tevredenheid en positiviteit binnen het netwerk: geen enkele handelaar stapte uit het netwerk en ook de sociale partners blijven meewerken. Corona en de daaraan gekoppelde faillissementen zorgden helaas voor een aantal handelaars minder.
- > Enchanté biedt een 20-tal basisdiensten en 4 uitgestelde diensten.²⁶
- > Uitgestelde bedjes: al ongeveer 450 bedden getrakteerd waar 40 mensen gebruik van maken.
- > Op kerstavond 2020 organiseerde Enchanté 'de langste tafel': we verdeelden 700 takeawaymaaltijden in samenwerking met het Solidariteitsfonds en de Kookploeg, Kunstencentrum Vooruit en de handelaars.

Ambities

We streven ernaar om van de uitgestelde koffie een gewoonte te maken. Ook willen we de groep van Enchanté verder laten groeien en nog meer wijken betrekken. We willen dat solidariteit als evidentie erkend wordt in de steden waarin we werken.

Enchanté wil de link tussen bedrijven, scholen, handelaars versterken. We denken na over het concept 'hartelijke scholen': zorgen dat solidariteit binnen de school en ook met het netwerk buiten de school versterkt wordt. We denken aan de mogelijkheid om uitgestelde diensten te trakteren in een restaurant: die middelen gebruiken we dan voor schoolmaaltijden voor de school enkele straten verderop.

Onze ultieme ambitie is natuurlijk dat we niet meer nodig zijn. Tot die tijd hanteren we de volgende doelstellingen, opgesteld voor ons beleidsplan 2021-2025:

- > activeren en faciliteren lokale Enchanté-netwerken;
- > nieuwe diensten, activiteiten, methodieken en partnerschappen;
- > inzetten op beeldvorming rond kwetsbaarheid en solidariteit;
- > sociale onderneming die inspireert tot sociaal ondernemerschap;
- > meten op impact en sturen op impact.

26 Zie ook het online stadsplan: https://enchantevw.be/files/attachments/543/Enchante_winterstadsplan_dec19_mei20.pdf

Uitdagingen

De grootste uitdaging is het werken met mensen met verschillende achtergronden.

Daarnaast moeten we onszelf professioneel organiseren zonder het karakter als burgerinitiatief te verliezen. We hebben een sterke kern nodig om Enchanté draaiende te houden.

Voor de handelaars is de confrontatie met mensen in een kwetsbare situatie wel eens een uitdaging. Ze willen graag meer doen dan enkel een koffie schenken. Wanneer verwijst je door naar de professionele hulpverlening? Waar stopt het vrijwillige engagement?

Door corona raakte de aankoop van uitgestelde diensten op de achtergrond. Mensen bestellen niet meer binnen en zijn het verhaal een beetje vergeten. We investeren in het opnieuw stimuleren van mensen.

Rol van Stad Gent

Stad Gent heeft zowel een expliciete als een impliciete rol. Zo zijn sommige diensten van Stad Gent zeer nauw betrokken, terwijl er eveneens financiële ondersteuning is.

Enchanté probeert een aanvulling te bieden op de werking van de Stad en brengt een en-en-verhaal.

Belang van partnerschappen

Enchanté zoekt complementariteit met de overheid, de privésector en het middenveld. Samen pakken we slimmer maatschappelijke uitdagingen aan. We blijven zoeken naar nieuwe vormen van samenwerking. Daarom werken we ook nauw samen met de lokale en de Vlaamse overheid.

Tot slot is Enchanté lid van een overkoepelend internationaal netwerk van gelijkaardige initiatieven: [The Chîme](#), waar we kennis uitwisselen.

Meer info

Vragen over dit project? info@enchantevzw.be

www.enchantevzw.be

[Online kaart](#) waar je de verschillende handelaars kan zien
[Online Enchanté Café](#) voor traktaties, opgezet in de coronatijd

Gent en Garde

Gent en Garde

Stad Gent wil het voedselsysteem verduurzamen: van productie over verwerking en distributie, tot consumptie en afvalverwerking. Samen met stakeholders, boeren en burgers schreven we een voedselstrategie met vijf doelstellingen:

1. een meer zichtbare, kortere voedselketen;
2. duurzamere voedingsproductie en -consumptie;
3. sterke sociale meerwaarde van voedingsinitiatieven;
4. voedselafval terugdringen;
5. voedselafval maximaal hergebruiken als grondstof.

In de praktijk

Gent en Garde wil alle facetten van het stedelijke voedselsysteem verduurzamen en alle Gentenaars toegang geven tot duurzame en gezonde voeding. Samen met de voedselraad geven we het stedelijk voedselbeleid vorm en we zetten tal van concrete projecten en acties op.

De voedselraad bestaat uit een 30-tal enthousiaste en betrokken partners die op hun manier een rol spelen in het Gentse voedselsysteem. Denk aan landbouwers, restauranthouders, academici, sociale organisaties. Samen denken we na over de toekomst en de doelstellingen van Gent en Garde, we ondersteunen nieuwe projecten, discussiëren en inspireren. Sinds 2018 heeft de voedselraad zijn eigen budget om innovatieve voedingsprojecten te ondersteunen.

Samenwerking in de stad

Stad Gent is initiatiefnemer van het project. Ook de volgende partners werken mee: [De Gentse voedselraad](#) bestaat uit een 30-tal partners die het Gentse voedselsysteem mee vertegenwoordigen: Algemeen Boeren Syndicaat, Ateljee, Boerenbond, CSA Oogstgoed, De Broederij, De Vroente/De Zonnekouter, EROV/

Groot Vleeshuis, EVA, Food2know/Ugent, Foodwin, Gent Fair Trade, ILVO, Landelijke Gilden, Landwijzer, Lokaal, OCMW, Oxfam Wereldwinkels, Provincie Oost-Vlaanderen, Rabot op je bord, Rikolto, Roof Food, Samenlevingsopbouw, Square Melon, Stad Gent (Economie, Milieu en Klimaat), UGent, Unizo, Velt, Voedselteams, VOEM, werkgroep stadslandbouw, wijkgezondheidscentra.

Daarnaast werken verschillende diensten en departementen van Stad Gent mee aan de Gentse voedselstrategie.

Evolutie

De voedselstrategie werd gelanceerd in 2013. In 2018 kreeg de voedselraad zijn eigen budget.

Andere mijlpalen:

- > In 2018 won Gent en Garde de [ICLEI transformative action award](#)
- > In 2019 kregen we de [Global Climate Action Award](#) van de VN.

Voor wie

Met de voedselstrategie richten we ons op alle Gentse burgers. Met een duurzaam voedselsysteem creëren we een sociale meerwaarde en zorgen we ervoor dat iedereen toegang heeft tot duurzame, gezonde en betaalbare voeding. Toegankelijkheid van voeding en sociale cohesie staan centraal.

Trots op

Gent was de eerste stad in Vlaanderen met een voedselstrategie en een voedselraad. We verrichtten de voorbije jaren pionierswerk. Gent en Garde werd een duidelijk beleidskader voor het voedselbeleid van Gent. Het is een sterk merk en een voorbeeld op het vlak van cocreatief beleidsvoeren.

Hilke, projectverantwoordelijke Rabot op je bord:

“Zot hoeveel groenten wij samen verwerken en dus redden van de vuilbak. Maar het allertzotste is de interactie tussen de vrijwilligers: er zitten zo veel verschillende mensen rond de tafel die elkaar anders niet zouden ontmoeten.”

Vooraf de manier waarop we binnen de voedselraad experimenteerden met cocreatie was vernieuwend. En we experimenteren en pionieren nog steeds bij het betrekken van stakeholders. Rollen en engagementen die de voedselraad opneemt, kunnen evolueren en groeien doorheen de tijd.

Gent en Garde en het stedelijke voedselbeleid groeiden doorheen de jaren tot een inspiratiebron voor andere steden in binnen- en buitenland. Steden kopiëren zowel het governance-model als de verschillende projecten.

Tot slot groeide de Gentse voedselraad: eerst een groep individuen en organisaties die vooral hun eigen belangen kwamen verdedigen, nu een interactieve groep die samen meerwaarde creëert en het groter geheel bekijkt.

Resultaten

Gent en Garde had een duidelijke en meetbare impact op het lokale voedselsysteem. We slaagden erin de consumptiepatronen van onze inwoners te beïnvloeden. Doorheen de jaren evolueerden we van kleinschalige initiatieven naar grotere projecten met een structurele impact. Enkele voorbeelden:

- > de Donderdag Veggiedag-campagne beïnvloedde het eetpatroon van de Gentenaars. Gent telt momenteel 7% vegetariërs en scoort daarmee ver boven het Belgische gemiddelde;
- > Gentenaars eten vaak vegetarisch: liefst 4 op de 10 Gentenaars geeft aan minstens één keer in de week vegetarisch te eten. Dat is dubbel zoveel als het Vlaamse gemiddelde;
- > dagelijks krijgen ongeveer 4.500 jongeren een gezonde, betaalbare en verantwoorde schoolmaaltijd voorgeschoteld. De maaltijden bestaan uit seizoensgebonden ingrediënten en zijn voor 24% biologisch. Daarnaast gebruiken we fairtrade producten, duurzame vis, enzovoort. Sinds 2021 schakelden we over op fleximaaltijden om de klimaatimpact van onze schoolmaaltijden nog meer te beperken. De fleximaaltijden bestaan uit maximaal 50% dierlijke eiwitten. En donderdag blijft uiteraard Veggiedag. Stad Gent serveert ongeveer 775.883 duurzame schoolmaaltijden per jaar;

- > via het [Foodsavers-platform](#) redden we al meer dan 1.000 ton voedseloverschotten van de vuilnisbak om te herverdelen aan mensen in armoede. Dat is het equivalent van een miljoen maaltijden. Via Foodsavers hebben ongeveer 15% van de Gentenaars toegang tot gezonde voedselsteun. Daarnaast heeft het vermijden van voedselverlies een grote positieve impact op het milieu;
- > in 2018 zag [Vanier](#) het levenslicht. Vanier is een coöperatief webplatform waar lokale producenten hun producten verkopen aan winkels, restaurants en grootkeukens in Gent. Met dat platform maakt de stad landbouwproducten uit de korte keten beschikbaar voor professionele afnemers. En we werken aan transparante voedselketens en een eerlijke prijs voor de producent.
- > sinds 2014 kregen 42 schoolmoestuinen professionele begeleiding. Meer dan 240 ouders, leerkrachten en directeurs namen deel aan de workshops. Talloze leerlingen maakten kennis met moestuinieren en leerden bij over de herkomst van hun voedsel. Ook 25 buurtmoestuinen kregen begeleiding;
- > het Gentse Restorestje (een doosje om op restaurant overschotten mee naar huis te nemen) ging al meer dan 60.000 keer over de toonbank in meer dan 170 deelnemende Gentse restaurants;
- > [online kaart met plukfruit](#).

Ambities

Stad Gent wil de komende jaren verder inzetten op een gezond, duurzaam en sociaal voedselsysteem en wil een klimaatneutrale stad zijn in 2050.

We willen onze pioniersrol op het vlak van cocreatief voedselbeleid voortzetten. Daarom bouwen we de komende jaren verder aan een sterke, meer autonome voedselraad met sterke linken naar burgers en organisaties.

De strijd tegen voedselverspilling wordt de komende jaren een belangrijk focuspunt.

Gent wil een voortrekkersstad blijven in de eiwittransitie. Op korte termijn tekenen we een ambitieus eiwitbeleid uit. We streven daarbij naar een gezondere en duurzamere eiwitconsumptie, waar we 60% van onze eiwitbehoefte invullen door

plantaardige eiwitbronnen en 40% door dierlijke²⁷. Daarbij zetten we maximaal in op onze voorbeeldrol en het eigen aankoopbeleid.

Ook op het thema duurzame voedselproductie zet Stad Gent nog actiever in. In Gent zijn er een honderdtal landbouwers die voedsel produceren op iets meer dan 20% van de Gentse oppervlakte. Onze Gentse landbouwers zijn een belangrijke partner in de uitbouw en uitvoering van de voedselstrategie. Gent wil inzetten op een transitie naar een ecologische en sociale landbouw die economisch rendabel is. Op die manier investeren we ook in de landbouwruimte. Ten eerste voor lokale voedselproductie, met alle voordelen van de korte keten. Maar ook voor andere doelen, die we samen met onze Gentse landbouwers willen realiseren: een mooi open landschap, recreatie, biodiversiteit en waterberging. Concrete acties zijn gelinkt aan het grondenbeleid en het opstarten van een leertraject met landbouwers en andere betrokkenen naar een meer duurzame en stadsgerichte landbouw in Gent.

Uitdagingen

Een groot deel van het beleid dat een invloed heeft op het stedelijke voedselsysteem is de verantwoordelijkheid van andere beleidsniveaus (landbouwbeleid is bijvoorbeeld een Vlaamse bevoegdheid). Het stedelijk niveau heeft zijn limieten.

Sommige groepen en economische sectoren zijn moeilijk te betrekken bij een structuur als de voedselraad. Kansengroepen bijvoorbeeld, of ondernemers die niet de tijd hebben om zich met participatieve processen bezig te houden.

Pionieren betekent ook dat er weinig voorbeelden zijn om op terug te vallen. Daardoor is het niet altijd gemakkelijk om te bepalen wat de volgende stap is. Na de succesvolle Donderdag Veggiedag-campagne was het moeilijk om een vervolgoncept uit te werken met evenveel potentieel.

Rol van Stad Gent

Stad Gent en de voedselraad werken samen om de doelstellingen van de voedselstrategie te bereiken. De rol van Stad Gent is flexibel en varieert volgens de context:

- > we voorzien een kader en een ontmoetingsplaats voor alles wat er in de stad gebeurt rond duurzame voeding, zowel online als offline;
- > we versterken dynamieken die er al zijn in de stad, of het nu gaat over burgers die een gezamenlijke buurtmoestuin opstarten of over ondernemers die in duurzame catering investeren;
- > als overheid toonden we aan dat we individueel gedrag kunnen beïnvloeden. Onze campagnes en tools beïnvloeden hoe mensen eten. Via de Donderdag Veggiedag-campagne bijvoorbeeld zagen we een sterke stijging in vegetarische eetgewoontes;
- > als we uitdagingen zien die anderen niet opnemen, lanceren we indien mogelijk eigen initiatieven (bv. Foodsavers);
- > via het eigen aankoopbeleid of door start-ups te ondersteunen, sturen we de markt in de gewenste richting;
- > binnen de context van de voedselraad neemt de stad vooral een faciliterende (met behulp van externe procesbegeleiders) en ondersteunende (agenda, verslag, opvolging) rol op zich. Schepen Heyse is voorzitter van de voedselraad. Daarnaast stelt de Stad het jaarlijkse budget ter beschikking.

Belang van partnerschappen

We zetten sterk in op partnerschappen. Als stad hechten we veel belang aan de kennisuitwisseling met andere steden en het beïnvloeden van hogere overheden. We zijn dan ook actief in verschillende nationale en internationale netwerken:

- > Vlaanderen: VVSG, Raad van belang lokale voedsel strategieën;
- > internationaal: RUAF, Eurocities, Milan Urban Food Policy Pact.

²⁷ In Vlaanderen is dat nog steeds omgekeerd: 60% dierlijk tegenover 40% plantaardig (2021).

Meer info

Vragen over het project?
milieuenklimaat@stad.gent

Lieta Goethijn - Dienst Milieu en Klimaat - Stad Gent - lieta.goethijn@stad.gent

Het [interactief platform Gent en Garde](#) is een online ontmoetingsplaats voor iedereen die in Gent met voeding bezig is. Via ons platform bereikten we al meer dan 20.439 personen. We hebben ook een [facebookgroep](#) met meer dan 3.000 leden.

3 GOEDE
GEZONDHEID
EN WELZIJN

SDG 3: Verzeker een goede gezondheid en promoot welvaart voor alle leeftijden

Thema's SDG 3

We vertaalden de officiële subdoelstellingen naar thema's per SDG. Je kan de volledig uitgeschreven subdoelstellingen ook bekijken via [deze link](#).

Kinder- en moedersterfte (3.1 & 3.2)

Preventie en epidemieën (3.3)

Mentale gezondheid en welzijn (3.4)

Misbruik van verslavende middelen (3.5)

Verkeersslachtoffers (3.6)

Seksuele gezondheidszorg en gezinsplanning (3.7)

Toegang tot gezondheidszorg (3.8)

Sterfte door vervuiling (3.9)

SDG 3 in 't kort

SDG 3 stelt dat de kinder- en moedersterfte (wereldwijd) sterk moeten dalen. Hetzelfde geldt voor het drank- en druggebruik. Informatie over besmettelijke ziektes wordt noodzakelijk geacht om de verspreiding ervan tegen te gaan, een stelling die door de coronacrisis aan relevantie wint. Ook moet het aantal doden ten gevolge van vervuiling sterk naar omlaag. Dat geldt ook voor het aantal verkeersslachtoffers. De Verenigde Naties willen mentale gezondheid en welzijn meer onder de aandacht brengen. We moeten zorgen voor een universele ziekteverzekering, met bescherming tegen financiële risico's en er moet toegang zijn tot kwaliteitsvolle essentiële gezondheidszorgdiensten.

De strategie en aanpak Stad Gent

Strategie

In het Gentse strategisch meerjarenplan 20-25 vinden we de volgende doelstellingen die bijdragen aan het bereiken van de duurzame ontwikkelingsdoelstellingen:

Gent toont iedere Gentenaar de weg naar meer welzijn, een betere gezondheid en zorg door o.a.:

- > betere toegang tot kwaliteitsvolle zorg- en welzijnsvoorzieningen;
- > elke Gentenaar krijgt alle kansen op een gezond leven en welzijn;
- > verhogen van de ondersteuning op maat voor specifieke (welzijns)noden van kwetsbare Gentenaars;
- > verkleinen van de sociale ongelijkheid in gezondheid, met verhoogde aandacht voor mentaal welbevinden.

In Gent werken we samen aan een gezonde en schone leefomgeving door o.a.:

- > vermijden en oplossen van milieuverontreiniging met een (gezondheids)risico;
- > verbeteren van de luchtkwaliteit binnen het grondgebied van de stad.

Iedereen kan zich duurzaam, vlot en veilig verplaatsen in Gent door o.a.:

verhogen van de selectieve bereikbaarheid van het gemotoriseerd verkeer.

Aanpak Stad Gent

De twee projecten of werkingen in dit rapport geven maar een beperkt beeld van de werking van Stad Gent rond dit thema.

Zo staat de Gentse Gezondheidsraad, met vertegenwoordiging uit de gezondheids- en welzijnssector, in voor advies bij het Gentse gezondheidsbeleid. Dat heeft als prioriteit het verbeteren van de gezondheid van de Gentenaars en streeft daarom naar een [gelijke toegang tot zorg en preventie](#)

In [de visienota 2025](#) wordt dieper ingegaan op de cijfers en de signalen die een zicht geven op de uitdagingen voor het gezondheidsbeleid in Gent. Die uitdagingen worden vertaald naar een aantal doelstellingen waarbij wordt uitgegaan van drie grote pijlers:

- > het versterken van de gezondheidsvaardigheden;
- > toegankelijke, doelgerichte, buurtgerichte en geïntegreerde eerstelijnszorg;
- > een participatief, intersectoraal en evidence-based gezondheidsbeleid.

Wil je meer weten over de thema's gezondheid en welzijn in Gent, dan kan dat via [deze link](#).

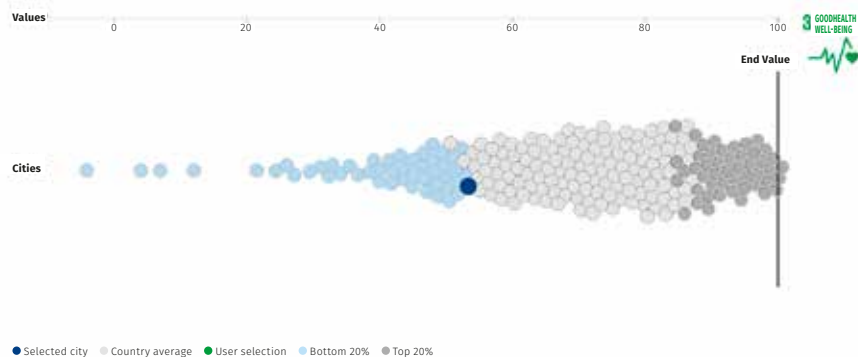
SDG 3 internationaal

Internationale benchmark door SDG-index van de OECD²⁸

Om een internationale vergelijking mogelijk te maken voor SDG 3 'goede gezondheid en welzijn', stelt de [OECD SDG-index](#) de volgende indicatoren voorop: kindersterfte (het aantal overlijdens bij kinderen van 1 jaar of jonger per 1.000 geboortes) en verkeersgerelateerde sterfte (overlijdens per 100.000 inwoners). De data van beide indicatoren worden gecombineerd in een SDG-index en dateren van 2017, maar geven toch een eerste beeld van waar de Vlaamse regio zich positioneert ten opzichte van andere regio's voor deze doelstelling.

De SDG-index voorziet een score van 1-100, waarbij een score van 100 de voorgestelde eindwaarde is van de indicatoren om de doelstelling te behalen tegen 2030.

Grafiek 6 OECD SDG-index – SDG 3

Gent = 'selected city'
Bron: OECD²⁹

Internationale samenwerking

Als we het over gezondheid hebben, dan spreken we niet alleen over gezondheidszorg. Voorkomen is beter dan genezen, daarom zet Stad Gent al jarenlang in op eerlijke handel. Het aankopen van producten met een fairtradelabel zorgt niet alleen voor een minimuminkomen voor producenten, het voorziet ook in het nodige kapitaal om gezondheid centraal te kunnen plaatsen. We gaan als Stad Gent zelfs verder dan het vragen om labels in het aankoopbeleid, we concentreren ons ook op sociale criteria. De productie van textiel en ICT-materiaal gebeurt wereldwijd in slechte werkomstandigheden, samen met leveranciers gaan we voor transparantie in de productieketen én voor een verbetering van die omstandigheden. In het verhaal rond sociaal verantwoorde werkkledij schreven we samen met VVSG een [toolbox](#) om publieke aankopers op weg te helpen, rond 'Fair ICT' werken we samen met Electronics Watch – en met UGent als partner – om leveranciers in de juiste richting te bewegen.

Impact van de coronacrisis

Impact op gezondheid

75% van de Gentenaars voelt zich algemeen gezond³⁰, een stabiel aandeel sinds 2011. In vergelijking met de vorige bevraging (2017) is er een heel lichte toename. Uit het rapport van Statistiek Vlaanderen³¹ blijkt bij bevraging dat bij 79% van de Vlamingen de huidige gezondheidstoestand (voorjaar 2021) min of meer gelijk is aan de situatie van vóór de coronacrisis. Bij 16% is de gezondheidstoestand erop achteruitgegaan, bij 3% is die erop vooruitgegaan.

De jongere leeftijdsgroepen geven vaker aan dan de oudere groepen dat hun gezondheid erop achteruit is gegaan: bij de groep van 18 tot 24 jaar gaat het om 24% van de respondenten, bij de groep van 65 tot 74 jaar om 10%. Bij de 75-plussers

28 OECD: Organisation for Economic Co-operation and Development

29 OECD. (2020). Measuring the distance tot he SDGs in regions and cities. Geraadpleegd via <https://www.oecd-local-sdgs.org/index.html>

30 Bevraging ihkv de Gemeente- en Stadsmonitor 2020

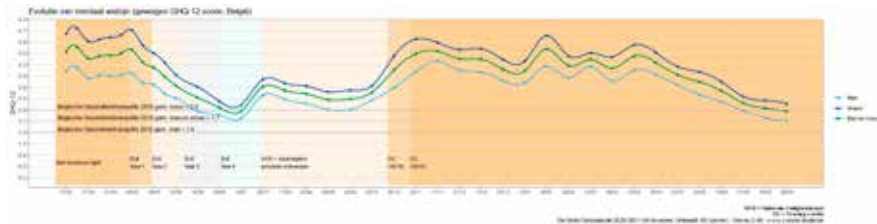
31 Statistiek Vlaanderen (2021/4), COVID 19 bevraging: Gezondheid, Welzijn en Sociale contacten, Brussel, 2021

ligt dat aandeel weer iets hoger (14%). Tegelijk ligt het aandeel dat oordeelt dat de gezondheid erop vooruitgegaan is iets hoger bij de jongere leeftijdsgroepen dan bij de oudere leeftijdsgroepen³². Inwoners van de grootsteden en de centrumsteden geven het vaakst aan dat de eigen gezondheid er in vergelijking met de situatie vóór de coronacrisis op achteruitgegaan is (telkens 18%)³³.

Impact op welzijn

Heel wat bevragingen tonen aan dat het mentale welbevinden van de Belg minder goed is dan vóór de crisis³⁴. Dat beeld evolueert, afhankelijk van de lockdowns en de maatregelen. Tijdens de eerste lockdown werden de hoogste scores op de GHQ12³⁵ gemeten, duidelijk boven de metingen van de Belgische gezondheidsenquête van 2018. Bij de start van de zomer scoorden we al duidelijk beter op mentaal welbevinden dan tijdens de eerste lockdown. Tijdens de zomervakantie stegen de cijfers opnieuw, stagneerden vervolgens tot begin oktober, om dan opnieuw te stijgen met de opkomst van de tweede golf. Sinds november 2020 fluctueren de cijfers op een hoog niveau, maar ze lijken sinds begin april 2021 opnieuw in dalende lijn te gaan.

Grafiek 7 Evolutie van mentaal welzijn (gewogen GHQ-12 score, België)

Bron: UAntwerpen & UHasselt & KU Leuven, De grote Corona-studie is een initiatief van. Antwerpen, België, Beschikbaar op: <https://corona-studie.shinyapps.io/corona-studie/>

Onderzoek van UGent naar mentaal welbevinden in de eerste lockdown toonde aan dat de volgende doelgroepen lager scoorden op het vlak van mentale gezondheid: vrouwen, alleenstaanden, mensen zonder kinderen, mensen in flexijobs, kotstudenten en mensen in een kamerwoning, mensen met een onderliggende psychische kwetsbaarheid en jongvolwassenen (-25 jaar). Mensen die in een stedelijke context wonen, scoorden lager op het vlak van mentale gezondheid dan mensen die in een landelijke omgeving wonen.

Ook de zesde gezondheidsenquête van Sciensano³⁶ geeft aan dat het mentale welbevinden van de Belg beïnvloed door de covidcrisis: na een jaar zijn angststoornissen (21%) en depressieve stoornissen (21%) nog sterk aanwezig bij de bevolking van 18 jaar en ouder, met cijfers die slechts iets lager liggen dan in april en december 2020. Het percentage van mensen met geestelijke gezondheidsproblemen blijft bijzonder hoog bij mensen jonger dan 50 jaar. Er is een duidelijk leeftijdseffect. Jongvolwassenen (18-29 jaar) worden het meest getroffen door angst (34%) en depressie (38%); senioren (65 jaar en ouder) het minst (respectievelijk 9 en 10%).

32 Abdelhakim, A., Carton, A., Moons, D., Noppe, J., Vander Molen, T., Van Peer, C. & Verlet, D. (2021). *Rapport Statistiek Vlaanderen, 2021/4. Resultaten COVID-19-bevraging. Gezondheid, welzijn en sociale contacten*. Brussel: Statistiek Vlaanderen.

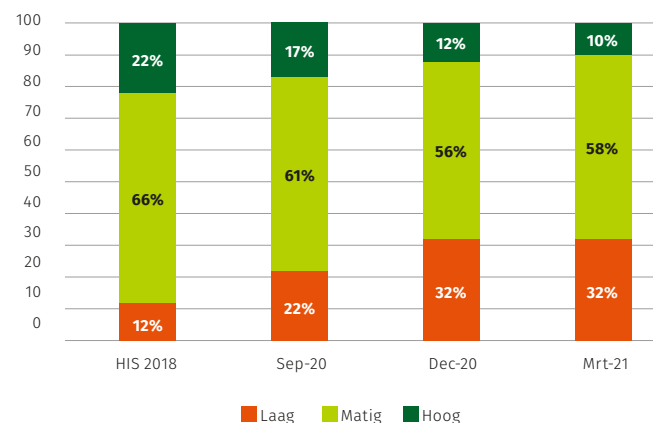
33 Ibid.

34 Berete, F., Braekman, E., Bruggeman, H., Charafeddine, R., Demarest, S., Drieskens, S., Gisle, L., Hermans, L., Leclercq, V. & Van der Heyden, J. (2021). Zesde COVID-19-gezondheidsenquête. Eerste resultaten. Brussel: Sciensano. <https://doi.org/10.25608/r4f5-1365>

35 GHQ score = hoe hoger, hoe slechter. 0 staat voor geen klachten, 12 staat voor ernstige psychische klachten.

36 Berete, F., Braekman, E., Bruggeman, H., Charafeddine, R., Demarest, S., Drieskens, S., Gisle, L., Hermans, L., Leclercq, V. & Van der Heyden, J. (2021). Zesde COVID-19-gezondheidsenquête. Eerste resultaten. Brussel: Sciensano. <https://doi.org/10.25608/r4f5-1365>

Grafiek 8 Verdeling van de bevolking (18 jaar en ouder) volgens niveau van levenstevredenheid (laag, matig, hoog) volgens enquête (Gezondheidsenquête 2018, 4^e, 5^e en 6^e COVID-19-gezondheidsenquêtes), België 2021

Bron: Zesde COVID-19-Gezondheidsenquête. Eerste resultaten. Brussel, België; Depot nummer/2021/14.440/29. Beschikbaar op: <https://doi.org/10.25608/r4f5-1365>

Bij de 65-plussers geeft de Gezondheidsenquête aan dat er meer personen zijn die een gebrek aan energie hebben. 14% van de 65-plussers is kwetsbaar³⁷ en 33% heeft een verhoogd risico op kwetsbaarheid. Sciensano gaat uit van een onderschatting van de werkelijke situatie.

Sterftecijfers

Sterftecijfers zijn de meest extreme indicator die aantoont hoe hard de coronacrisis op onze maatschappij heeft ingehakt. In België zijn er in de eerste golf van de COVID-19-pandemie grofweg 30.000 doden gevallen. In vergelijking met de drie voorgaande jaren betekent dat voor die periode een oversterfte van 42%. In 2020 vielen in België 126.000 sterfgevallen te betreuren, een oversterfte van 16,6%. De oversterfte wordt gelinkt aan drie belangrijke gebeurtenissen: de twee golven van de coronapandemie en de hittegolf van augustus. Van die oversterfte is er in ongeveer 85% van de gevallen een directe samenhang met COVID-19. De oversterfte was in de eerste golf groter dan in de tweede³⁸. Op Belgisch niveau zien we dat de gemiddelde levensverwachting is gedaald³⁹ en dat vooral mensen ouder dan 85 jaar in de eerste en tweede golf zijn overleden.

Ook in Gent is er voor 2020 een oversterfte, al ligt die veel lager, nl. 6%. Oversterfte laat zich voornamelijk optekenen bij 85-plussers (18%) en in minder mate bij de 64-84 jarigen (3%). Voor de jongere leeftijdsgroepen is er eerder sprake van een ondersterfte.

Tabel 1 Overlijdens 2020 verwacht versus vastgesteld

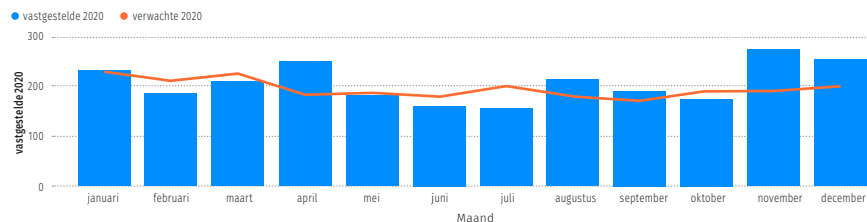
2335 verwacht **2481** vastgesteld

leeftijd	verwacht	vastgesteld	oversterfte (abs)	oversterfte (%)
▲ 0-44	92	82	-10,00	-11%
45-64	280	229	-51,00	-18%
65-84	965	990	25,00	3%
85+	998	1180	181,60	18%
Totaal	2335	2481	145,60	6%

³⁷ Sciensano meet kwetsbaarheid bij ouderen door de aanwezigheid van problemen op volgende dimensies: het gebrek aan energie, verminderde eetlust, zwakke spierkracht, afname van de loopsnelheid en weinig lichaamsbeweging. Een oudere persoon wordt als kwetsbaar beschouwd als hij of zij minstens drie van deze problemen heeft.

³⁸ Sciensano

³⁹ Belga. (2021, 7 april). Levensverwachting nam forse duik in 2020. De Standaard. Geraadpleegd via https://www.standaard.be/cnt/dmf20210407_94225587

Grafiek 9 Overlijdens 2020 verwacht versus vastgesteld

Bron: Stad Gent, Bevolkingsstatistieken 2020.

De impact van sociaal-economische factoren op sterftcijfers

Studies tonen aan dat mensen met een migratieachtergrond harder getroffen zijn in de eerste golf⁴⁰. Vooral bij mannen van middelbare leeftijd (40-64 jaar) valt dat op. Bij de groep 'Sub-Saharaanse – Afrikaanse' achtergrond bedraagt de oversterfte liefst 70%, tegenover 7% bij de autochtone groep. Voor vrouwen van middelbare leeftijd is dat verschil minder uitgesproken: 40% tegenover 10%. In België blijken voornamelijk socio-economische factoren de doorslag te geven, zoals inkomen en opleidingsniveau. En in dichtbevolkte stadsbuurten verspreidt een infectieziekte zich makkelijker dan op het platteland⁴¹.

Chronische aandoeningen

In 2018 had 9,9% van de Gentenaars het statuut **chronische aandoening**, een hoger aandeel dan in 2013 (7,9%). Dat is een trend die zich optekent in alle 13 centrumsteden (Gemeente- en Stadsmonitor 2020).

Knack⁴² geeft aan dat minstens 10% van de COVID-19-patiënten drie maanden na de besmetting nog steeds kampt met klachten. Zekerheid over het aantal mensen in België dat lang aan covidklachten lijdt is er niet, maar het is een onderschat probleem. Long covid zou volgens Knack vaker voorkomen bij de jonge, actieve bevolking.

Het Federaal Kenniscentrum⁴³ voor gezondheid geeft aan dat het momenteel zeer moeilijk is om het aantal mensen dat lijdt⁴⁴ aan long covid precies in te schatten, aangezien er nog te weinig wetenschappelijke studies van hoge kwaliteit over het onderwerp verschenen. Op basis van de huidige wetenschappelijke kennis schatten we dat 5 tot 36% van de patiënten tot 12 weken na het begin van de acute COVID-19-fase symptomen blijven vertonen. Na 12 weken dalen die cijfers tot tussen de 2 en 15%.

Volgens een schatting van het Rijksinstituut voor Ziekte- en Invaliditeitsuitkering zijn er in België vandaag bijna 460.000 mensen langdurig ziek. Te vrezan valt dat we daar minstens enkele tienduizenden longcovidpatiënten bij zullen mogen tellen⁴⁵. Volgens de internationale literatuur heeft 5 tot 15% van de covidpatiënten na 12 weken nog altijd klachten die hen verhinderen om te werken. Dat is zorgwekkend, omdat we weten dat mensen die langer dan drie maanden afwezig blijven van het werk dikwijls niet terugkeren en minder makkelijk herstellen⁴⁶.

40 Vanthomme, K., Gadeyne, S., Lusyne, P. & Vandenheede H. (2021). A population-based study on mortality among Belgian immigrants during the first COVID-19 wave in Belgium. Can demographic and socioeconomic indicators explain differential mortality? *SSM – Population Health*, 14. <https://doi.org/10.1016/j.ssmph.2021.100797>

41 Ibid.

42 de Preter, J. (2021, 26 mei). Long covid: de moeizame weg naar erkenning voor tienduizenden patiënten. *Knack*. 21. <https://www.knack.be/nieuws/gezondheid/long-covid-de-moeizame-weg-naar-erkenning-voor-tienduizenden-patienten/article-longread-1737829.html>

43 KCE. (s.d.). Bijdragen COVID-19. KCE. Geraadpleegd via <https://kce.fgov.be/nl/publicaties/bijdragen-covid-19>

44 Prevalentie = aantal personen met een aandoening op een bepaald moment.

45 de Preter, J. (2021, 26 mei). Long covid: de moeizame weg naar erkenning voor tienduizenden patiënten. *Knack*. 21. <https://www.knack.be/nieuws/gezondheid/long-covid-de-moeizame-weg-naar-erkenning-voor-tienduizenden-patienten/article-longread-1737829.html>

46 Ibid.

Gezondheidsgidsen

Gezondheidsgidsen

Door het inzetten van gezondheidsgidsen of ook wel Community Health Workers willen we de gezondheidsvaardigheden van kwetsbare groepen in Gent versterken en de toegankelijkheid van de gezondheidszorg voor hen vergroten.

Gezondheidsgidsen zijn vrijwilligers die daarvoor opgeleid worden. Een aantal van hen zijn zelf brug- of sleutelfiguren⁴⁷ uit kwetsbare groepen. Als gezondheidsgids ondersteunen ze personen en gezinnen bij het vinden van de juiste gezondheids- en welzijnszorg.

In de praktijk

In de praktijk gaat het vaak over een klein duwtje in de rug om angst te overwinnen, een luisterend oor om vertrouwen te creëren, het helpen herinneren aan afspraken of het helpen begrijpen van informatie.

De gezondheidsgidsen nemen geen taken over van maatschappelijk werkers of gezondheidswerkers, maar ze nemen een ondersteunende rol op als aanvulling op het takenpakket van de professionals:

- > ze begeleiden mensen naar eerstelijnsgezondheids- en welzijnszorg en het laagdrempelig leefstijlaanbod;
- > ze ondersteunen kwetsbare groepen bij het gebruik van gezondheids- en welzijnszorg: mensen herinneren aan afspraken, mensen thuis ophalen en samen het openbaar vervoer nemen, informatie meegeven, ...;
- > ze boden ondersteuning tegen vereenzaming tijdens de coronacrisis: mensen opbellen, op huisbezoek gaan, ...;

- > ze promoten gezondheidsgedrag: gezondheidsvaardigheden verbeteren, gezondheidsthema's bespreekbaar maken, ...;
- > tot slot hebben ze ook een signaalfunctie: aandachtig zijn voor hulpvragen en problemen en die bundelen.

Meer informatie over de taken van gezondheidsgidsen is ook terug te vinden op de [website](#) van de Eerstelijnszone Gent.

Samenwerking in de stad

De Gezondheidsraad, onder coördinatie van Stad Gent, is de plek waar Gentse gezondheids- en welzijnspartners elkaar ontmoeten en samenwerken aan het gezondheidsbeleid van de stad. Het is een uitgebreid en professioneel netwerk, met het verminderen van gezondheidsongelijkheid als voornaamste doelstelling. Bij de Gezondheidsraad werd de kiem gelegd voor dit project. Deelnemers wezen nadrukkelijk op het belang van een goede ondersteuning om de weg te vinden naar de juiste gezondheidszorg.

Vanuit het lopende gezondheidsbeleid en signalen uit de verenigingen waar armen het woord nemen (bevraging in 2018-2019) kwam de hardnekkige ongelijkheid in de gezondheidszorg naar voren, als gevolg van diverse sociale factoren. De nood aan warme ondersteuning en begeleiding van kwetsbare groepen kwam dus ook daar bovendrijven.

Vanuit een samenwerking tussen het armoedebeleid en het gezondheidsbeleid van Stad Gent werd daarom in 2019 het project 'gezondheidsgidsen' gestart. Dat is de vertaalslag van de [internationale methodiek 'Community Health Workers'](#) naar het Gentse niveau.

⁴⁷ Brug-/sleutelfiguren verbinden de kwetsbare doelgroepen, gemeenschappen en de Stad, organisaties/hulp- en zorgverleners.

Amir - gezondheidsgids:

“Ze raken niet goed wijs uit het aanbod, ze denken dat ze het niet kunnen betalen, ze zijn bang. Ik geef hen een duwtje in de rug om over die drempel te geraken, ik stel hen gerust, ik bied een luisterend oor om hun vertrouwen te winnen. Zodra dat gebeurd is, help ik hen om een afspraak te maken. Ik ga met hen mee en help hen om hun probleem uit te leggen en de informatie die ze krijgen beter te begrijpen. Eigenlijk vormen wij een essentiële schakel tussen die kwetsbare personen en de gezondheidszorg.”

Ella, patiënt:

“Een gezondheidsgids is niet alleen met je problematiek bezig, maar ook met de vraag hoe het komt dat je in een bepaalde situatie verzeild geraakt bent. En hij kijkt ook verder dan dat. Ik vind dat toch belangrijk.”

Na een eerste fase in 2019 kreeg het project voor 2020-2021 projectmiddelen via de Vereniging van Vlaamse Steden en Gemeenten (VVSG), ter vermindering van de sociale gezondheidsongelijkheid.

De stuurgroep van het project werd samengesteld uit organisaties die vertegenwoordigd zijn in de Gentse Gezondheidsraad en uit organisaties van het netwerk van verenigingen waar armen het woord nemen.

- > [vzw De Tinten](#), [vzw De Fontein](#), [BMLIK](#) (jongeren en volwassenwerking), [De Zuidpoort](#), [CAW](#), [Diensten maatschappelijk werk van de mutualiteiten](#), [Kind&Gezin](#), Inloopteam van [vzw De SLOEP](#), inloopteam [Wiegwijs Gent](#), inloopteam [i-mens Midden](#) Nieuw-Gent, CLB's, huisartsen en ziekenhuizen (AZ Jan Palfijn, UZ Gent, AZ Sint-Lucas).
- > Dienst Outreachend Werken Stad Gent, 13 [lokale dienstencentra](#), [MSOC](#).
- > Sinds 2021 kunnen alle Gentse zorg- en hulpverleners een aanvraag doen.

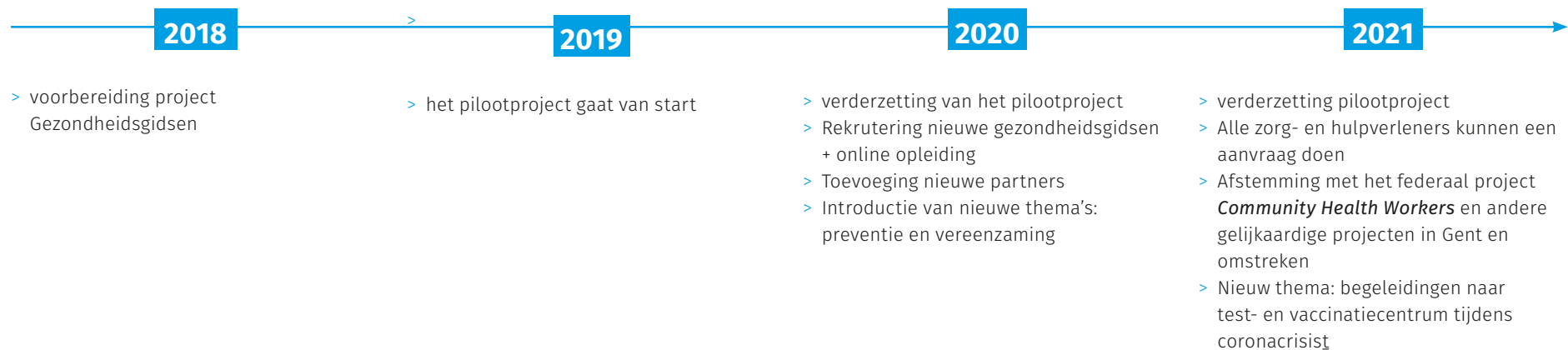

Voor wie

Dit project is bedoeld voor alle burgers in Gent, met specifieke aandacht voor kwetsbare personen en gezinnen. Hierbij hanteren we het 'proportioneel universalisme', acties en beleid voor alle burgers, maar met een verschillende intensiteit voor bepaalde doelgroepen. Het fundamenteel aanpakken van gezondheidsongelijkheid kan pas als je op alle groepen tegelijk inzet. Het beleid of de actie is dus op alle burgers gericht (universeel), maar de toepassing ervan is intensiever naarmate doelgroepen kwetsbaarder zijn en meer obstakels moeten overwinnen (proportioneel).

Evolutie

Trots op

Gent is pionier: de stad rolde als eerste in België een project uit met Community Health Workers. Uit het werkveld kwam de vraag om te onderzoeken in hoeverre die internationale aanpak, vertaald naar de Gentse context, een antwoord kon bieden op een aantal uitdagingen op het vlak van toegankelijke gezondheidszorg.

Samenwerking stond bij de uitwerking voorop:

- > met partners en de gezondheidsgidsen werd een vragenlijst ontwikkeld;
- > met partners en studenten werden steekkaarten uitgewerkt.

Door de organisatie van intervisiemomenten konden we inspelen op de noden en behoeften van de gezondheidsgidsen. Op hun vraag werden diverse thema's behandeld of organisatiebezoeken ingepland.

De gezondheidsgidsen zijn geen hulpverleners maar vrijwilligers, dat werkt drempelverlagend. Dat de vrijwilligers geen deel uitmaken van het gezondheidszorgsysteem zorgt ook voor een gevoel van veiligheid bij mensen die zelf angstig of wantrouwig zijn ten opzichte van dat systeem.

De emotionele en psychologische ondersteuning, gewoon door nabijheid, tijd en door op gelijke voet te staan, zijn belangrijke voorwaarden tot slagen. Het brengt meer menselijkheid in de zorg. De meertaligheid van de gezondheidsgidsen zorgt ervoor dat anderstalige kwetsbare cliënten beter ondersteund kunnen worden.

Deze aanpak biedt vertrouwen. We letten ook altijd op een goede afstemming met andere projecten en het vrijwilligerswerk in Gent, zoals de sociale gidsen, de mondzorgcoaches, de sleutelfiguren, ...

Het project draagt ook bij tot de persoonlijke ontwikkeling van de gezondheidsgidsen.

Resultaten

Dit project slaagde erin kwetsbare groepen te bereiken, zoals mensen in armoede en anderstaligen. Sommige cliënten hebben enkel een duwtje in de rug nodig, dan vormt de begeleiding een goed beginpunt. Voor anderen is het effect beperkt, of zijn de positieve effecten pas op langere termijn zichtbaar.

Soms delen de cliënt en de gezondheidsgids eenzelfde achtergrond of ervaring. Maar ook dankzij de eigenschappen van de gezondheidsgids (open, geduldig, zonder vooroordelen, ...) kan er vertrouwen opgebouwd worden.

De nabijheid en de vertrouwensband tussen de gezondheidsgidsen en de cliënten zorgen voor een grote tevredenheid en een belangrijke basis voor 'patient empowerment'. Patient empowerment betekent: het weerbaar maken van de patiënt, cliënt of kwetsbare doelgroep. Ze ervaren minder stress, het zelfvertrouwen wordt verhoogd, waardoor ook de autonomie en therapietrouw⁴⁸ vergroot.

Gezondheidsgidsen krijgen via hun taken als vrijwilliger meer ervaring met de zorgsector. Door hun eigen voorgeschiedenis pikken ze snel nieuwe informatie op. Ze nemen ook actief deel aan opleidingen en intervisiemomenten. Vaak zijn ze geprikkeld door de sector en willen ze er graag hun professionele job van maken.

Zo komen we tot mooie resultaten. We gingen van 157 aanmeldingen in het pilootproject in 2019 naar 192 aanmeldingen in het project van 2020. Eén aanmelding kan resulteren in verschillende begeleidingen. In bepaalde dossiers gaat dat over één of twee vervolgspraken, bij andere dossiers vijf of zes.

⁴⁸ Therapietrouw is de mate waarin de patiënt zijn behandeling uitvoert zoals afgesproken met zijn zorgverlener (bv het correct innemen van de voorgeschreven medicatie). Therapietrouw verbetert de gezondheid van de patiënt en drukt de zorgkosten.

Ambities

De focus lag tijdens het pilootproject op het verlagen van de drempels op de weg naar de gezondheidszorginstellingen. We willen tijdens de begeleidingen ook meer aandacht besteden aan gezondheidsbevordering⁴⁹.

De rol van gezondheidsgids kan in de toekomst nog meer naamsbekendheid en erkenning krijgen en daardoor nog beter geïntegreerd worden binnen andere werkingen. Dat moet zorgen voor een structurele verankering van het project, zodat de gezondheidsgidsen een regulier aanbod worden in Gent en we alle Gentenaars een goede zorg kunnen bieden.

We willen verder inzetten op outreachend werken en ook kwetsbare burgers met specifieke noden benaderen. Daarvoor maken we, indien mogelijk, gebruik van beschikbare data (eigen data of van partnerorganisaties).

Verder willen we op gemeenschapsniveau specifieke thema's en drempels bespreekbaar maken en gezondheidsgedrag promoten. Dat kan gaan over het belang van een vaste huisarts, therapietrouw, het bekendmaken van specifieke dienstverlening door bijvoorbeeld een bezoek te organiseren aan relevante Gentse organisaties, samen met de gezondheidsgidsen.

Uitdagingen

We zien dat er een dunne lijn is tussen weerbaar maken en bepamperen. Ook zorgverstrekkers twijfelen soms om gezondheidsgidsen in te zetten. Bovendien geven sommige mensen geen akkoord om geholpen te worden door een gezondheidsgids en is de meest kwetsbare doelgroep (zoals dak- en thuislozen, mensen zonder wettig verblijf, ...) moeilijk te bereiken.

Omdat er een tekort is aan tolken, moeten we erover waken dat gezondheidsgidsen niet enkel als tolk worden ingezet. De coördinatie van dit project besteedt daar veel aandacht aan.

Werken met vrijwilligers zorgt voor een groter verloop en de nood aan permanente opleiding en een constante instroom van nieuwe mensen. Naarmate de groep groter wordt, groeit ook de nood aan extra ondersteuning.

Rol van Stad Gent

Stad Gent heeft een dubbele rol in dit project: zowel die van actor als facilitator.

Belang van partnerschappen

Op lokaal niveau komen andere gemeenten regelmatig aankloppen om ervaringen en best practices uit te wisselen over gelijkaardige projecten. We merken dat er veel interesse is in het project.

Op nationaal niveau wordt in opdracht van de federale regering (onder Frank Vandenbroucke, Vice-eersteminister en minister van Sociale Zaken en Volksgezondheid) een project rond professionele Community Health Workers opgestart. Daardoor zijn sinds kort acht betaalde gezondheidsgidsen aan de slag in Gent. Het project vond inspiratie in Gent. Er werden ervaringen gedeeld om de opstart van het federale project te versnellen. De universiteit van Gent (die instaat voor de evaluatie van het project in Gent) legde tevens al contacten met de universiteit van Antwerpen (die instaat voor de evaluatie op federaal niveau).

⁴⁹ Gezondheidsbevordering betekent het bevorderen van gezonder gedrag. Dat kan door individueel gedrag van mensen te beïnvloeden, maar ook door een gezonde leefomgeving te creëren. Er wordt vooral ingezet op het versterken (via kennis en vaardigheden) van mensen om zelf gezonde leefstijlkeuzes te kunnen maken, alsook op het creëren van een omgeving die de gezondheid beschermt en ondersteunt. Die aanpak is dus breder dan het wegwerken van ziekterisico's.

De inzet van Community Health Workers is een internationale methodiek. In verschillende regio's en settings over de hele wereld werden er al positieve ervaringen en uitwisselingen mee opgebouwd.

Meer info

Vragen over het project?

Lieve Vanoverschelde - Team Gezondheid - Dienst Regie Gezondheid en Zorg - Stad Gent - Lieve.Vanoverschelde@stad.gent

Leen Van Zele - Coördinator Team Gezondheid - Dienst Regie Gezondheid en Zorg - Stad Gent - Leen.VanZele@stad.gent

Meer informatie over de gezondheidsgidsen is te vinden op de [webpagina](#) van de eerstelijnszone Gent.

Via de [webpagina](#) van Stad Gent of het [aanmeldsysteem](#) kan er een gezondheidsgids aangevraagd worden.

Mobiele wijkwerking geestelijke gezondheid

Mobiele wijkwerking geestelijke gezondheid

De mobiele werkers geestelijke gezondheid creëren in kwetsbare Gentse wijken een draagvlak voor mensen met een psychische kwetsbaarheid. Ze bouwen bruggen om die mensen en eerstelijnsorganisaties te ondersteunen in hun zoektocht naar gepaste hulp.

Door middel van *kwartiermaken*⁵⁰ bieden ze bewoners die kampen met psychische problemen de kans op herstel en volwaardige deelname aan de maatschappij. Tot slot bestrijden ze het stigma rond mensen die kampen met psychische problemen.

In de praktijk

De mobiele werker geestelijke gezondheid doet in een eerste fase aan casefinding en casebinding. Dat betekent dat de mobiele werker proactief op zoek gaat naar bewoners met een psychische kwetsbaarheid die onder de radar van de hulpverlening blijven, die de weg niet vinden naar zorg of die zelf geen hulpvraag (meer) hebben. Die laatste groep noemen we zorgmisseters of -mijders.

De mobiele werker speelt daarnaast een belangrijke rol bij het uitbouwen van een netwerk, samen met de hulpverleners en sociale werkingen binnen de wijk, om te zorgen voor een snelle en effectieve doorverwijzing voor de cliënt.

De mobiele werkers zetten actief in op het verkleinen van de kloof tussen eerstelijnsnetwerkpartners en de geestelijke gezondheidszorg (GGZ):

- > ze geven advies, ondersteuning en coaching aan wijkpartners bij GGZ-vragen;
- > ze bouwen samen met wijkpartners bruggen naar de gepaste GGZ. Dat zorgt ervoor dat cliënten sneller de juiste zorg krijgen, maar ook dat wijkpartners meer vertrouwd raken met het aanbod en dat kortere zorglijnen gecreëerd worden;
- > samen met partners van sociale regie en gezondheids promotie wordt netwerkoverleg georganiseerd om wijkpartners samen te brengen rond het thema GGZ: wijkateliers en intervisie over psychische kwetsbaarheid, overleg over gedeelde zorg op wijkniveau.

Ten slotte zijn de mobiele werkers *kwartiermakers*. Ze ontwikkelen een draagvlak in de wijk voor mensen met een psychische kwetsbaarheid. Door vaak aanwezig te zijn in de wijk en de wijkorganisaties, contact te hebben met wijkgezondheidscentra, diensten OCMW, wijkagenten, ... laten ze zien dat er niet zoiets bestaat als een groep van mensen die je helemaal anders moet benaderen. Ze tonen hoe sterk verbinding kan zijn en geven een herstelgerichte benadering mee.

⁵⁰ Kwartiermaken probeert een maatschappelijk klimaat te bevorderen waarin meer mogelijkheden ontstaan voor mensen in de marge om erbij te horen en mee te doen naar eigen wens en mogelijkheden. Het kwartiermaken gebeurt op maat van de wijk, in samenspraak met relevante partners en actoren. Via samenwerking met wijkorganisaties en bewoners kom je tot wederzijds begrip tussen de samenleving en de bewoners met een psychische kwetsbaarheid.

Dave, team coördinator Mobil Team & aanspreekpunt mobiele werkers:

“Ik merk wel met wat dat zij doen, dat zij een beetje de maatschappij aan het klaarstomen zijn, voor een warme omgeving voor mensen die een beetje anders zijn.”

Veronique, mobiele werker Watersportbaan:

“Hoe trager je door de wijk beweegt, hoe meer kans je hebt dat iemand jouw uitgestoken hand ziet en aanneemt.”

Samenwerking in de stad

Stad Gent is initiatiefnemer van het project. Ook de volgende partners dragen bij aan het project:

- > [PAKT](#), netwerk geestelijke gezondheidszorg regio Gent, Meetjesland, Vlaamse Ardennen, Mobil team, [Psychiatrisch centrum Gent Sleidinge](#), [Psychiatrisch centrum Dr Guislain](#), [Psychiatrisch centrum Karus](#);
- > diverse wijkpartners in de wijken Rabot, Nieuw Gent, Watersportbaan en Binnenstad (voor laatste wijk enkel naar doelgroep dak- en thuislozen): wijkgezondheidscentra, inloopcentra, sociale huisvestingsmaatschappijen, politie;
- > diensten Stad Gent: Dienst Regie Gezondheid en Zorg, Team Geestelijke Gezondheid; Dienst Beleidsparticipatie, Sociale Regie; Dienst Outreachend Werk, Straathoekwerk.

Evolutie

September 2018

- > Opstart van het project in de wijk Nieuw Gent met [aanloophuis Poco Loco](#). Poco Loco is een ontmoetingsplaats voor mensen met een psychische kwetsbaarheid.
- > Aan het aanloophuis werd een mobiele werker verbonden om de doelgroep actief op te zoeken en in contact te brengen met het aanloophuis en mensen te ondersteunen in hun eigen omgeving. Zowel de werking van het aanloophuis als de inzet van de mobiele werker werden positief geëvalueerd en de samenwerkingsovereenkomst met Psychiatrisch Centrum Gent Sleidinge werd verlengd.

Oktober 2020

- > Opstart projectgroep mobiele werkers (vertegenwoordiging van Stad Gent, PAKT, betrokken ziekenhuizen, Hogent vakgroep Equality).
- > Uitbreiding van het project met opstart mobiele werkers in de wijken Rabot en Watersportbaan in samenwerking met Psychiatrisch Centrum Guislain en Psychiatrisch Centrum Karus.

Maart 2021

- > Uitbreiding van het project met opstart van een deeltijdse mobiele werker in regio Gent Centrum met focus op dak- en thuislozen met een ernstige psychiatrische aandoening in samenwerking met PAKT.

De verschillende samenwerkingsovereenkomsten lopen momenteel voor drie jaar (eind 2023), met de mogelijkheid om twee jaar te verlengen (tot eind 2025). Structurele verankeringen van de bestaande werking en verbreding naar andere wijken worden een grote uitdaging voor de projectgroep.

Voor wie

In eerste instantie zetten we in op het bereiken van wijkbewoners met een hoge psychische kwetsbaarheid die geen gepaste zorg vinden. We bouwen contact op, bouwen aan een netwerk in de buurt en binnen de context van de cliënt en slaan de brug naar de geestelijke gezondheidszorg.

In tweede instantie werken we met de wijk, de bewoners en de wijkorganisaties. We bieden ondersteuning met het oog op een betere inclusie en aanvaarding van mensen met hoge psychische kwetsbaarheid.

Ten derde werken we samen met de gespecialiseerde geestelijke gezondheidszorg en proberen zo de kloof te overbruggen tussen de aanpak van buurtgericht werken en de gespecialiseerde geestelijke gezondheidszorg, met het oog op een betere samenwerking op lange termijn.

Trots op

Het project is een goed voorbeeld van communale zorg: een gedeelde verantwoordelijkheid tussen de lokale overheid en partners uit de geestelijke gezondheidszorg. Daarnaast is de wijkgerichte GGZ-aanpak met aandacht voor zowel individuele cliënten als voor het creëren van een algemeen breder draagvlak, ongezien in België.

Ook de expliciete keuze om in te zetten op vindplaatsgericht werken (methodiek straathoekwerk) met GGZ-expertise is vernieuwend. Daardoor worden mensen onder de zorgradar sneller gedetecteerd. De assertieve, niet-dwingende benadering creëert vertrouwen, waardoor mensen sneller een uitgestoken hand accepteren. Dankzij de coachende aanwezigheid en de continue consulteerbaarheid blijven de mobiele werkers een klankbord voor de zorgpartners en de cliënt. Zo wordt vermeden dat één van beiden voortijdig het zorgtraject afbreekt.

Het werken in een wijk geeft de mogelijkheid om snel verweven te raken in het wijknetwerk. De mobiele wijkwerker GGZ wordt een vertrouwd gezicht in de wijk en krijgt dus sneller het vertrouwen van bewoners en partners. Het afgebakende terrein laat toe om te werken op cliëntniveau (gedeelde zorg en toeleiding naar zorg) en op het niveau van de wijk en zijn organisaties (kwartiermaken).

Met de opstart van nieuwe medewerkers in 2020 werd het project verankerd aan het 2B team (Mobil team PAKT). Dat zorgde enerzijds voor een goede inbedding van de werking en de ondersteuning voor de medewerkers. Anderzijds kunnen zo ook betere trajecten rond zorgcontinuïteit opgezet worden voor cliënten die langdurige outreachende zorg nodig hebben.

Tot slot engageren het lokaal beleid en de partners van het PAKT zich met de projectgroep om samen in te zetten op laagdrempelige, wijkgerichte zorg en van daaruit de brug te slaan naar gespecialiseerde zorg. De verschillende partners hebben gemeenschappelijke doelstellingen. Het project is voor iedereen een aanknopingspunt om samen in te zetten op communale zorg.

Resultaten

Door een gebrek aan een gepast registratie-instrument zijn er geen betrouwbare cijfergegevens. Vanaf het voorjaar van 2021 zal het mogelijk worden om activiteiten en resultaten in kwantitatieve gegevens om te zetten. Enkele kwalitatieve resultaten:

- > de mobiele werker heeft in Nieuw Gent al bijna 200 burgers met psychische klachten kunnen bereiken. Velen onder hen hebben dankzij zijn tussenkomst/hulp toegang tot de GGZ verkregen. In de andere buurten zijn de werkers pas in het najaar van 2020 gestart en zijn er nog geen representatieve cijfers;
- > door de overeenkomsten tussen Stad Gent en de psychiatrische ziekenhuizen verdwijnen de spreekwoordelijke muren rond de psychiatrische centra/zorg. De toeleiding van cliënten en organisaties naar gepaste GGZ/hulpverlening is duidelijk verbeterd;
- > de mobiele werkers kunnen dankzij hun aanpak aantonen op welke vlakken de GGZ tekortschiet;
- > de mobiele werkers bieden ondersteuning/trainingen aan eerstelijnsorganisaties, wat een positief effect heeft op de kennis van en het vertrouwen in de eerstelijns werkers;
- > de mobiele werkers zijn de drijvende kracht voor tal van initiatieven/werkgroepen rond psychische kwetsbaarheid of gedeelde zorg.

De mobiele werkers doorbreken dankzij hun activiteiten het stigma dat vaak kleeft aan de GGZ en aan mensen die kampen met psychische klachten, en creëren op die manier een alternatief beeld.

Ambities

Op het vlak van lokale verankering in de wijken zit het project op kruissnelheid en is er een groot draagvlak bij de wijkpartners. Grote uitdagingen voor de toekomst zijn:

- > structurele verankering van bruggen naar de zorg. Waar geslaagde trajecten nog te vaak gebaseerd zijn op persoonlijke relaties tussen mobiele werkers en hulpverleners in de GGZ willen we nog meer inzetten op een brede verankering van zorgnetwerken en gedeelde zorgtrajecten;
- > goed evenwicht tussen zorg voor de individuele cliënt en zorg voor de wijk;
- > structurele verankering van de methodiek van wijkwerkers in de wijken waar het project loopt en verdere uitbreiding naar andere Gentse buurten met een hoge kwetsbaarheid.

We streven naar een goede vermaatschappelijking van zorg, waarbij de noden van de cliënt centraal staan. Daarbij is nood aan:

- > een betere aanvaarding van mensen met een psychische kwetsbaarheid;
- > een betere toegankelijkheid van de zorg, ook voor de meest kwetsbare Gentenaars;
- > zorgcontinuïteit en zorgnetwerken op maat van de noden van de cliënt.

Uitdagingen

In trajecten naar gedeelde zorg is het soms een uitdaging om een evenwicht te vinden tussen de zorg voor de individuele cliënt en de zorg voor de wijk. Hoe dragen we zorg voor een individuele cliënt terwijl die bijvoorbeeld overlast veroorzaakt in de wijk?

Bovendien worden medewerkers geconfronteerd met drempels binnen de sector, zelfs al zijn ze tewerkgesteld binnen GGZ/psychiatrische centra. We stellen ook vast dat mensen met een multiproblematiek (GGZ, VAPH⁵¹, verslaving, thuisloosheid) vaak tussen de mazen van het zorgnet blijven vallen.

Rol van Stad Gent

Stad Gent is facilitator en voorziet de middelen voor de realisatie van het project. De praktische uitvoering ligt bij de partners van het PAKT. Daarnaast zit Dienst Regie Gezondheid en Zorg de projectgroep Mobile werkers GGZ voor, en ondersteunt een medewerker van die dienst de teamwerking waar nodig (organiseren team, intervisie, methodiekontwikkeling).

Belang van partnerschappen

Een samenwerking met de Vlaamse en federale overheid is op langere termijn noodzakelijk. Stad Gent engageerde zich om een pilootproject te financieren, waarbij een sterke klemtoon ligt op individuele zorgtrajecten, vermaatschappelijking van zorg en de inclusie van mensen met psychische kwetsbaarheid. Dat zijn bovenlokale bevoegdheden. De stad doet dat enerzijds vanuit de noodzaak die we vaststellen in een stedelijke context, anderzijds met het oog op opportuniteiten die schuilgaan achter de samenwerking met lokale partners. Met dit project werken we aan een good practice om op verder te bouwen. Wij zoeken partners in de Vlaamse en federale overheid, enerzijds om de bestaande werkingen structureel te verankeren, anderzijds om de methodiek uit te breiden naar andere Gentse wijken.

Meer info

Vragen over het project?

Steven Gillis - Dienst Regie Gezondheid en Zorg - Stad Gent -

Steven.Gillis@stad.gent

4 KWALITEITS-
ONDERWIJS

SDG 4: Verzeker gelijke toegang tot kwaliteitsvol onderwijs en bevorder levenslang leren voor iedereen

Thema's SDG 4

We vertaalden de officiële subdoelstellingen naar thema's per SDG. Je kan de volledig uitgeschreven subdoelstellingen ook bekijken via [deze link](#).

Kwalitatief doorlopen van de schoolloopbaan (4.1)

Toegankelijke en kwaliteitsvolle kinderopvang (4.2)

Betaalbaar en toegankelijk onderwijs, inclusief hoger onderwijs (4.3)

Technische en beroepsvaardigheden die aansluiten op de arbeidsmarkt (4.4)

Ongelijkheid in onderwijs naar gender, herkomst en mensen met een handicap (4.5)

Functionele geletterdheid (4.6)

Aanleren van kennis en vaardigheden omtrent duurzame ontwikkeling (4.7)

SDG 4 in 't kort

Deze SDG wil voor iedereen de toegang tot leren en onderwijs verzekeren. Dat start al in de vroege kindertijd met de toegang tot een kwalitatieve ontwikkeling, zorg en opvoeding. Het gaat om gelijkwaardige onderwijskansen in het lager, secundair en hoger onderwijs, ongeacht gender, herkomst of handicap. Het aangeboden onderwijs moet zijn afgestemd op de arbeidsmarkt. Er is aandacht voor functionele geletterdheid, maar ook voor kennis en vaardigheden met betrekking tot duurzaamheid.

De strategie en aanpak Stad Gent

Strategie

In het Gentse strategisch meerjarenplan 20-25 vinden we de volgende doelstellingen die bijdragen aan het bereiken van de duurzame ontwikkelingsdoelstellingen:

- > Garanderen van integrale hulpverlening op maat voor de kwetsbare bevolking en de groeiende problematieken
- > Verzekeren dat mensen kunnen voorzien in hun basisbehoeften en hun belangrijkste rechten uitputten

Iedere Gentenaar kan zijn talenten ontplooiën door kinderopvang en onderwijs door o.a.:

- > versterken van de kwalitatieve en toegankelijke kinderopvang tot 3 jaar;
- > versterken van het Stedelijk Onderwijs Gent;
- > verruimen van de stad als brede leer- en leefomgeving;
- > versterken van de actoren in opgroeien, leren en onderwijs;
- > sterker inzetten op de kansen en uitdagingen die de aanwezigheid van studenten en hogeronderwijsinstellingen met zich meebrengen.

Meer Gentenaars aan het werk met een Gents arbeidspact door o.a.:

- > beter laten aansluiten van vraag en aanbod op de arbeidsmarkt, nu en in de toekomst;
- > meer mensen bereiken en behouden de hoogst haalbare trap naar werk.

Aanpak Stad Gent

De twee projecten of werkingen in dit rapport geven maar een beperkt beeld van de werking van Stad Gent rond dit thema. Gent is de grootste onderwijsstad van Vlaanderen, met een ruim aanbod voor kleuters, kinderen, tieners, studenten en volwassenen. Zo investeert Stad Gent de komende vier jaar ruim anderhalf miljoen euro in [gezonde, duurzame en betaalbare maaltijden](#) in meer Gentse kleuterscholen. Daarnaast pakt het Onderwijscentrum Gent het lerarentekort actief aan via het project [Leraar in Gent](#). Ook is er 'Operatie Geslaagd' waarbij verschillende acties om vroegtijdig schoolverlaten tegen te gaan, verzameld worden. Tot slot loopt er een project waarbij Stad Gent aan de slag gaat om in 16 schoolgebouwen of kinderopvanglocaties [het energieverbruik en de CO₂-uitstoot drastisch te verminderen](#).

Maar dat is niet alles. Wil je meer weten over onderwijs, kinderopvang, studenten en levenslang leren in Gent, dan kan dat via [deze link](#).

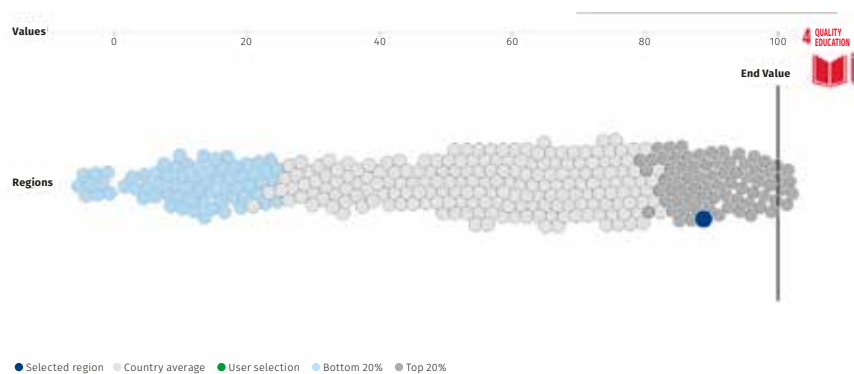
SDG 4 internationaal

Internationale benchmark door SDG-index van de OECD⁵²

Gent, op lokaal niveau, wordt niet opgenomen in de SDG-index voor SDG 4. Daarom kijken we naar de Vlaamse regio om toch een internationale vergelijking mee te geven. De [OECD SDG-index](#) stelt de volgende indicatoren voorop: het aandeel van vroegtijdige schoolverlaters (in percentage) in de bevolkingsgroep van 18 tot 24 jaar en het aandeel van de bevolking tussen de 25 en 64 jaar met minstens een diploma hoger onderwijs (tertiary education)⁵³. De data van beide indicatoren worden gecombineerd in een SDG-index en dateren van 2017, maar geven toch een beeld van waar de Vlaamse regio zich positioneert ten opzichte van andere regio's voor deze doelstelling.

De SDG-index voorziet een score van 1-100, waarbij een score van 100 de voorgestelde eindwaarde is van de indicator om de doelstelling te behalen tegen 2030.

Grafiek 10 OECD SDG-index – SDG 4

Vlaamse regio = 'selected region'
Bron: OECD⁵⁴

Internationale samenwerking

Met de vele instellingen die Gent rijk is, hebben we bijzondere aandacht voor de samenwerking tussen onderwijsinstellingen wereldwijd. Daarnaast ondersteunen we kleinere projecten, met de projectsubsidie 'Gentenaars zonder grenzen' werd in 2020 bijvoorbeeld de Unisport Academy financieel gesteund in Zambia. Het moet [de lokale sportacademie](#) erkennen als een officiële school in een van de grootste sloppenwijken van Zuidelijk Afrika. Sport wordt op die manier gekoppeld aan basiseducatie, een belangrijke manier om educatie naar een niveau hoger te tillen in een land waar dat niet altijd een evidentie is.

Impact van de coronacrisis

Impact op onderwijs

Al vóór de coronapandemie kende het Gentse onderwijs een aantal stedelijke problemen, zoals een lage kleuterparticipatie, problematische afwezigheden, vertraagde schoolse vordering, vroegtijdig schoolverlaten, ongelijkheid op basis van SES-context in de thuissituatie, ...

Die problemen zijn door de pandemie aangescherpt. We kunnen de impact nog niet duiden met officieel cijfermateriaal, want dat is momenteel nog niet beschikbaar. Wel kunnen we het staven op basis van eigen inschattingen uit het werkveld en op basis van een aantal kwalitatieve onderzoeken over leerachterstand.

Kleuterparticipatie

Tijdens het schooljaar 2019-2020 sloten kleuterscholen verplicht hun deuren van 16 maart tot en met 29 mei. Tussen 2 juni en 30 juni waren de kleuterscholen weer open, zij het niet allemaal voltijds.

⁵² OECD: Organisation for Economic Co-operation and Development

⁵³ De OECD SDG-index voorziet voor de Vlaamse regio enkel data voor de laatstgenoemde indicator (hogeronderwijs).

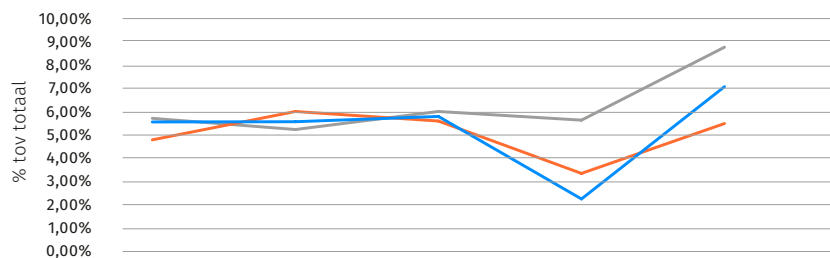
⁵⁴ OECD. (2020). *Measuring the distance to the SDGs in regions and cities*. Geraadpleegd via <https://www.oecd-local-sdgs.org/index.html>.

Om geen afbreuk te doen aan de vastgelegde rechten van leerlingen met betrekking tot de schooltoeslag en de toelatingsvoorwaarden tot het gewoon lager onderwijs, telden we alle kleuters vanaf 16 maart 2020 tot en met 30 juni 2020 als aanwezig.

De cijfers tonen dus een daling van het aantal kleuters dat onvoldoende aanwezig is, maar je kan dat schooljaar niet zomaar naast de andere schooljaren plaatsen.

Voor het huidige schooljaar (2020-2021) is er wel een stijging zichtbaar.

Grafiek 11 Kleuterparticipatie, aandeel kleuters met onvoldoende dagen

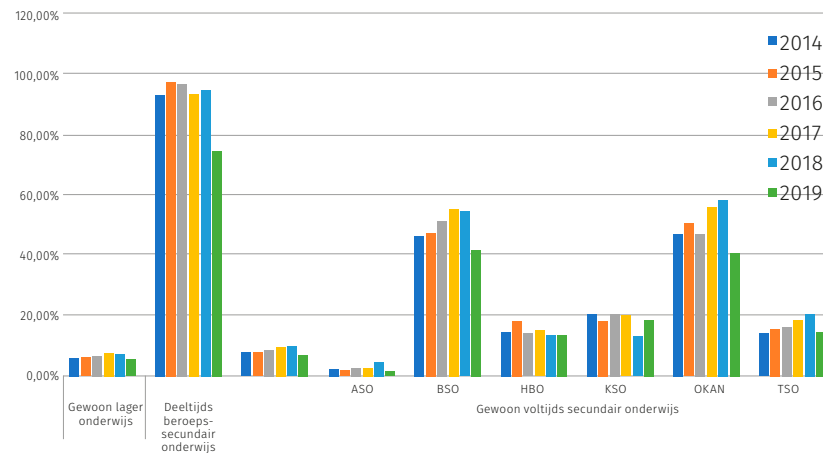
	2016-2017	2017-2018	2018-2019	2019-2020	2020-2021 tot paasvakantie
3 jaar	5,56%	5,57%	5,80%	2,2%	7,1%
4 jaar	4,78%	6,03%	5,61%	3,3%	5,5%
5 jaar	5,68%	5,19%	5,98%	5,6%	8,8%

bron: Agentschap voor Onderwijsdiensten

Problematische afwezigheden

Hetzelfde verhaal vinden we terug bij de problematische afwezigheden in het lager en secundair onderwijs. Ook daar zie je overal (behalve bij het kunstonderwijs) een daling van het aantal problematische afwezigheden. Dat heeft ook hier vooral te maken met de coronamaatregelen vanaf maart 2020 en de gewijzigde registratie vanaf het moment dat de maatregelen ingevoerd werden.

Grafiek 12 Problematische afwezigheden

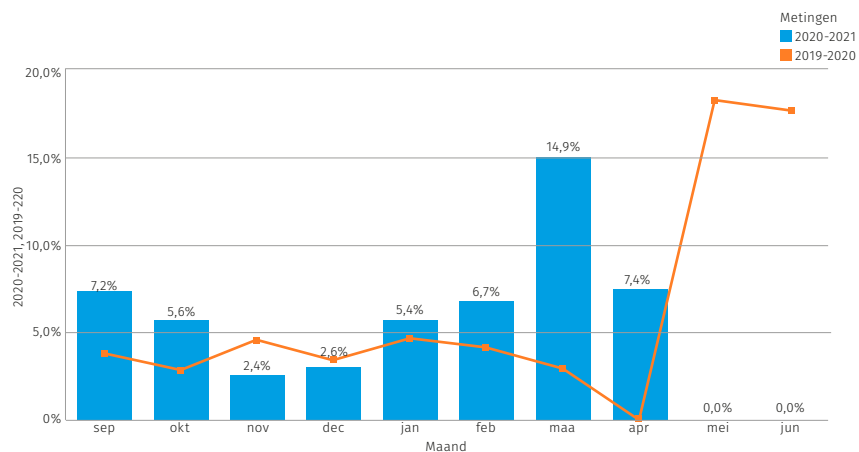
bron: Agentschap voor Onderwijsdiensten

Trend van afwezigheden in het stedelijk onderwijs

De volgende figuur toont de impact van corona op de dagelijkse aanwezigheden van leerlingen binnen het stedelijk onderwijs Gent voor het huidige schooljaar 2020-2021 (in vergelijking met het vorige schooljaar 2019-2020). De data komen uit een datapiloot met enkele scholen.

We zien een toegenomen aantal afwezigheden in het voorbije schooljaar in de maanden mei en juni. Ook in het huidige schooljaar is het aantal afwezigheden duidelijk toegenomen.

Grafiek 13 Trend van afwezigheden,

bron: eigen cijfers stedelijk onderwijs

Leerachterstand

Er is een correlatie tussen de socio-economische situatie waarin kinderen opgroeien en de mate waarin ze tijdens de coronacrisis (verdere) leerachterstand opliepen, zoals blijkt uit (voorlopig) onderzoek⁵⁵. Die onderzoeken peilen naar de gevolgen van de coronacrisis, met name de volledige en gedeeltelijke schoolsluitingen tijdens de eerste fase van de pandemie (voorjaar 2020), op het vlak van onderwijs(kansen) in Vlaanderen. Het gaat onder meer over de analyse van leerresultaten van kinderen die eind juni 2020 het basisonderwijs afronden en in september de overstap maakten naar het secundair onderwijs.

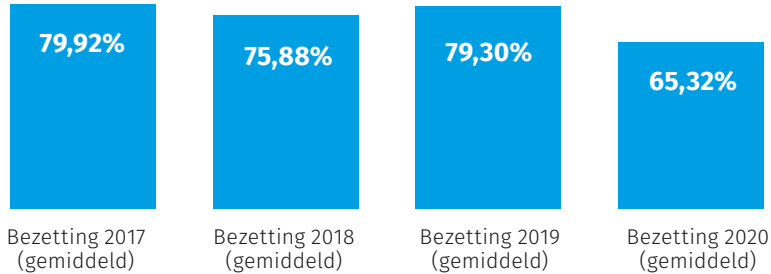
Daaruit blijkt dat de leerachterstand per leerling is opgelopen tot gemiddeld een half jaar (t.o.v. het gemiddelde). Vooral voor STEM, talen en wiskunde zijn er alarmerende leer verliezen: heel wat leerstof werd 'vergeten', maar zijn er ook de gevolgen van verminderde instructietijd en de impact op het sociaal-psychologisch welbevinden. Ook kan een versterkt tekort aan zelfsturing bij leerlingen worden vastgesteld, samen met een groter gebrek aan lerende vaardigheden.

Het negatieve effect van de coronacrisis op de leerprestaties wordt groter naarmate de sociaal-economische positie van de leerlingen zwakker is: hoe groter de socioculturele afstand tussen 'gezin' en 'school', hoe beperkter de toegang tot de digitale (leer)wereld, hoe sterker het negatieve corona-effect op de (reeds bestaande) leerachterstand.

Omdat leerlingen met een sterkere socio-economische status minder leerachterstand opliepen, of zelfs leerwinst (omdat ze thuis wel over de nodige pedagogische stimulansen beschikken, of over ouders die bij de verwerking van nieuwe leerstof ondersteuning kunnen bieden), heeft de coronacrisis ervoor gezorgd dat de ongelijkheid qua onderwijskansen toenam.

55 Maldonado, J-E., De Witte, K. (2020). *The effect of school closures on standardised student test outcomes*. Leuven: KU Leuven, Department of Economics.

Grafiek 14 Reële bezetting kinderopvang,

bron: dienst Kinderopvang Stad Gent

Impact op werking kinderopvang

De kinderopvang is tijdens de lockdown open gebleven. Het was een periode van steeds opnieuw schakelen. De draaiboeken liepen niet altijd gelijk met die van de scholen. Er was angst bij de medewerkers en er was een impact op de dagelijkse bezetting van de kinderopvang.

Toegankelijke kinderopvang in Gent

Toegankelijke kinderopvang in Gent

Het Lokaal Overleg Kinderopvang (LOK) zorgt voor een goede afstemming en uitwisseling tussen verschillende aanbieders van kinderopvang in Gent, om ongelijkheden op te heffen en te streven naar toegankelijke en kwaliteitsvolle kinderopvang.

Onderzoek toont aan dat kinderopvang van goede kwaliteit een enorm positieve impact kan hebben op kinderen, ouders en de samenleving. Door een tekort aan opvangplaatsen kunnen niet alle kinderen en gezinnen van die positieve effecten profiteren. Rijkere gezinnen of gezinnen met een hoogopgeleide moeder maken vaker gebruik van kinderopvang dan armere gezinnen. Men ging ervan uit dat dit het gevolg was van persoonlijke keuzes: moeders in bepaalde bevolkingsgroepen zouden liever thuis bij de kinderen blijven dan te gaan werken. Onderzoek van het HIVA en Kind en Gezin toont aan dat de onvervulde behoefte aan kinderopvang veel groter is bij kansarmen en mensen met een migratie-achtergrond. Door de manier waarop het aanbod is georganiseerd (namelijk de betaalbaarheid, beschikbaarheid, geografische spreiding) is er sprake van een ongelijke toegang.⁵⁶

Hier speelt het mattheuseffect: mensen uit hogere inkomensgroepen halen relatief gezien meer voordeel uit kinderopvang dan lagere inkomensgroepen.

Het LOK staat in voor:

- > informatiedeling en visieontwikkeling tussen de verschillende partners;
- > monitoring van vraag en aanbod op wijkniveau;
- > lokaal beleid omtrent de uitbreiding van de kinderopvang binnen het eigen grondgebied;

- > een loket waar alle vragen van ouders over kinderopvang samenkomen en centraal worden verwerkt om de zoektocht van ouders naar een plaats in de kinderopvang te vergemakkelijken.

In de praktijk

In het samenwerkingsverband delen we informatie en ontwikkelen we een visie met de volgende acties:

- > **monitoring van cijfers per wijk in Gent:** jaarlijks maken we een Rapport Dekkingsgraad⁵⁷. Dat rapport geeft een overzicht van de vraag naar en het aanbod van kinderopvang per wijk in Gent. We brengen ook plaatsen in kaart waar ouders al dan niet volgens hun inkomen betalen. Door een koppeling aan de armoede-index van het Agentschap Opgroeien krijgen we een beeld van de wijken waarin meer betaalbare kinderopvang een prioriteit is voor Gent;
- > het advies dat het Lokaal Overleg Kinderopvang geeft aan Stad Gent en de stad op haar beurt aan Kind en Gezin over de **uitbreiding van de kinderopvang** binnen het eigen grondgebied, houdt rekening met het Rapport Dekkingsgraad. Om de bereikbaarheid en toegankelijkheid van de opvangplaatsen te verhogen, wordt voorrang geboden aan nieuwe of omgeschakelde inkomensgerelateerde plaatsen in de gebieden van Gent waar het aanbod het laagst is. In onderzoek werd aangetoond dat door de groei en inplanting van stedelijke opvang in armere wijken er meer sociale gelijkheid wordt gerealiseerd. In de huidige werkwijze van het LOK worden die inzichten dus meegenomen. In het advies houdt het LOK ook rekening met de kwalificaties van medewerkers om zo te streven naar meer kwaliteitsvolle kinderopvang;
- > Stad Gent lanceerde een **centraal loket voor opvangaanvragen: Kinderopvangpunt Gent**, om kinderopvangplaatsen toegankelijker te maken en ouders te ondersteunen bij hun zoektocht naar een plaats. Het LOK monitort, evalueert en stuurt bij⁵⁸;

56 Van Lancker, W. & Vandenbroeck, M. (2019). De verdeling van de kinderopvang in Vlaanderen en in de centrumsteden: spanning tussen de economische en sociale functie van kinderopvang. Centrum voor Sociologisch Onderzoek. Geraadpleegd via <https://soc.kuleuven.be/ceso/spsw/publications/de-verdeling-van-de-kinderopvang-in-vlaanderen-en-in-de-centrumsteden-spanning-tussen-de-economische-en-sociale-functie-van-kinderopvang>

57 Voor het rapport van 2020, zie: https://stad.gent/sites/default/files/media/documents/20201002_Rapport%20dekkingsgraad%20KO_2020%20DEF.pdf

58 Uitleg werking loket: zie [filmpje](#).

Celia, coördinator van kinderdagverblijf Bengelhof:

“Er zit zoveel knowhow bij zo veel mensen en het is fijn dat je die kunt delen met elkaar via het LOK.”

Ann, coördinator van het kinderdagverblijf De Knuffelboom XL:

“De samenwerking met diverse lokale diensten zorgde ervoor dat de Knuffelboom XL ook een plek kreeg in de buurt en gekend is door de ouders in de buurt.”

- > het LOK zet in op **gezamenlijke acties die de duurzaamheid** (milieu- en klimaatkwaliteit) **van de initiatieven bevorderen** (vb. wasbare luiers);
- > het LOK stuurt **beleidssignalen** uit over problemen die de sector ervaart (persberichten en brieven aan de minister).

Samenwerking in de stad

Het LOK is een adviesorgaan van en voor alle betrokkenen bij de opvang van kinderen in Gent. Het geeft advies over materies die relevant zijn voor kinderopvang en is samengesteld uit een vertegenwoordiging van de lokale actoren, de gebruikers en het lokaal bestuur. Het Lokaal Overleg Kinderopvang komt minstens viermaal per jaar samen.

De behoeften aan kinderopvang zijn lokaal sterk verschillend. Daarom is de medezeggenschap van lokale actoren en gebruikers erg belangrijk. Ze formuleren voorstellen en adviezen aan het stadsbestuur, zowel op eigen initiatief als op vraag van het beleid. Het Lokaal Overleg Kinderopvang geeft ook advies aan Kind en Gezin over de uitbreiding van de kinderopvang binnen het eigen grondgebied en informeert lokale actoren en gebruikers.

Het LOK Gent is samengesteld uit de volgende leden:

- > voorzitter en secretaris van het LOK Gent;
- > lokale actoren;
- > organisatoren van kinderopvang (afgevaardigden van de organisatoren groeps- en gezinsopvang voor baby's en peuters);
- > stakeholders (afgevaardigden van samenwerkingsverband Huis van het Kind Gent, pedagogische ondersteuning actief in Gent, Centrum voor inclusieve kinderopvang in Gent, diensten die ouders in contact brengen met kinderopvang, opleidingsverstrekkers voor de kinderopvang, ...);
- > de gebruikers (afgevaardigde Gezinsbond, organisaties of diensten die de ouders kunnen vertegenwoordigen zoals Samenlevingsopbouw, Vereniging waar armen het woord nemen, CAW, IN-Gent, Centrum Basiseducatie, tewerkstellingsprojecten, ...);
- > het stadsbestuur van Gent (de bevoegde schepen voor kinderopvang);
- > Kind en Gezin (afgevaardigde van de Lokale Teams Gent van Kind en Gezin).

Evolutie

Het lokaal samenwerkingsverband bestaat al 20 jaar, oorspronkelijk als overlegplatform voor de buitenschoolse opvang en geëvolueerd naar kinderopvang van baby's en peuters. Vanuit Vlaanderen kreeg de lokale overheid meer armslag: grotere medezeggenschap in de verdeling van de middelen en bij de afstemming van de vraag naar en het aanbod van kinderopvang.

Een van de pijlpalen in de werking van Lokaal Overleg Kinderopvang was de lancering van het **Kinderopvangpunt Gent**. Een website toont het volledige aanbod aan kinderopvang. Via een stedelijk centraal digitaal meldpunt dien je aanvragen voor kinderopvang in bij alle partners (gestart op 1/06/2017). Dat ondersteunt ouders die op zoek zijn naar een plaats in de kinderopvang.

Voor wie

Kinderopvangvoorzieningen in Gent en indirect alle ouders met kinderen tot 3 jaar.

Trots op

Het samenwerkingsverband telt leden met een ruime en jarenlange ervaring, inclusief kennis van zowel de Europese als de lokale context en het beleid.

Er is een vertrouwensrelatie tussen Stad Gent, de partners en de betrokken actoren. Ze wisselen geregeld informatie uit.

Gent positioneert zich daarmee als voortrekker in Vlaanderen en als voorbeeld voor een deskundige en gedegen werking.

Resultaten

We maakten afspraken voor de gelijktijdige behandeling van aanvragen en de gelijkwaardigheid in de toewijzing van plaatsen door een vast moment van toewijzing af te spreken onder de organisatoren.

We voorzien verschillende kanalen om de toegankelijkheid te verhogen.

Een aanvraag kan:

- > telefonisch (09/268 20 86) via Gentinfo (6/7 dagen en dagelijks bereikbaar van 8u tot 19u);
- > via e-mail (kinderopvangpunt@stad.gent);
- > via een afspraak aan het fysieke loket;
- > via registratie van organisaties en diensten die ouders begeleiden;
- > via registratie in elke opvanglocatie in de stad.

Jaarlijks zijn er ongeveer 2.500 aanvragen, ¾ daarvan krijgen een plaats toegewezen via het centrale systeem door een van de 233 locaties voor kinderopvang in Gent. Volledige cijfers over het aanbod zijn gepubliceerd in het [Rapport kinderopvang voor baby's en peuters 2020](#).

Ambities

- > Voldoende en betaalbare plaatsen voor alle gezinnen met een nood aan kinderopvang.
- > Wegwerken van drempels voor kwetsbare gezinnen in de toegang naar kinderopvang.
- > Blijven werken aan kwaliteitsvolle kinderopvang: soepele overgang van kinderopvang naar school, ecologische duurzaamheid van initiatieven.
- > Optimaliseren van informatie-uitwisseling en samenwerking tussen de actoren, zoals opvang tijdens sluitingsperiodes, hoogdringende aanvragen, samenwerking op buurtniveau.

Uitdagingen

Vlaamse middelen voor extra kinderopvangplaatsen in Gent verdelen we op basis van een advies van het LOK aan Kind en Gezin (zie eerder). Verschillende organisatoren dienen daarvoor een aanvraag in. De vraag naar plaatsen overstijgt altijd de beschikbare middelen. Toewijzing van de middelen lijdt altijd tot teleurstelling bij bepaalde indieners. Een spanningsveld tussen individueel en gemeenschappelijk belang is onvermijdelijk.

Rol van Stad Gent

Stad Gent neemt de rol op van actor/organisator en van regisseur. Als regisseur is Stad Gent facilitator van het samenwerkingsverband (LOK) en de acties die daar ondernomen worden. Het stelt daarvoor personeel en werkingsmiddelen ter beschikking.

Het stadsbestuur engageerde zich om het samenwerkingsverband vooraf te informeren en de adviezen ter harte te nemen, voor alle beslissingen over kinderopvang. Het stadsbestuur investeert zelf, naast de beschikbare subsidies van de Vlaamse overheid, in het uitbreiden van het aantal kinderopvangplaatsen: enerzijds door met eigen middelen zelf opvang te organiseren, anderzijds door subsidies ter beschikking te stellen van de andere organisatoren in Gent.

Belang van partnerschappen

Samenwerking met andere overheden is verrijkend. Er was ervaringsuitwisseling met andere Vlaamse centrumsteden en in Europa rond de vraag 'hoe toegang tot kinderopvang realiseren?' (DECET⁵⁹ – ISSA).

Dienst Kinderopvang voert een actief beleid rond internationalisering. Het organiseren van kwaliteitsvolle en toegankelijke kinderopvang is daarbij een belangrijk topic. Twee netwerken zijn prioritair:

1. EUROCITIES, waar we twee inhoudelijk werkgroepen opvolgen:

- > Werkgroep Education: in afstemming met Onderwijscentrum Gent (OCG);
- > Werkgroep (Child) Poverty & social inclusion: in afstemming met OCMW, Jeugddienst en Dienst Internationale Relaties.

In naam van Eurocities zetelde onze dienstafgevaardigde in een werkgroep van de Europese Commissie die leidde tot de publicatie '[How to work, train and motivate high quality staff in ECEC](#)'.

2. ISSA (International StepbyStep Association), een internationaal netwerk dat focust op expertise-uitwisseling rond 'accessible high quality ECEC systems'. We nemen hier een actieve rol op. In 2017 waren we bijvoorbeeld host van [de tweejaarlijkse ISSA-conference](#).

Tot slot hebben we ook een uitgewerkt (internationaal) bezoekenbeleid. Dat kadert in een breder geheel van een actief 'kennis en expertise'-beleid. Netwerken worden gericht ingezet om kennis te delen of expertise binnen te brengen.

Meer info

Contactgegevens van het Kinderopvangpunt Gent: <https://kinderopvang.stad.gent/>

Wegwerken van leerachterstand in tijden van corona

Wegwerken van leerachterstand in tijden van corona

Leerachterstand is geen nieuw probleem, maar nam toe door de coronacrisis. Overheden, ook de lokale overheid, maakten grote budgetten vrij om de effecten op lange termijn te beperken.

De projecten die we hierna beschrijven, helpen om de Gentse leerachterstand weg te werken die veroorzaakt of versterkt werd door de coronacrisis. We zetten ook in op het voorkomen van toekomstige leerachterstand. De projecten zijn gebaseerd op een visie rond leerachterstand die het Onderwijscentrum Gent samen met het onderwijsveld uitwerkte.

1. **'Project leerachterstand wegwerken en voorkomen'**: extra inzet van personen tijdens het schooljaar, met uiteenlopende profielen, tijdens en buiten de schooltijd. Zo creëerden we extra leertijd, stimuleerden we leerwinst en werkten we aan het welbevinden van de leerlingen via differentiatie, co-teaching en gepaste individuele begeleiding.
2. **'Project Gentse zomerschool'**: aanbod van zomerscholen tijdens de zomervakantie. We zetten bewust in op het terugdringen van de 'zomerterugval'⁶⁰. De nadruk lag op een rijke leerervaring voor (kwetsbare) kinderen en jongeren. Na een eerste experiment in de zomer van 2020 (met Vlaamse en lokale coronamaatregelen), trokken we tijdens de zomer van 2021 de lijn door.

In de praktijk

Leerverlies en leerachterstand zijn complexe problemen. De aanpak richt zich op:

- > aanklampend werken: ervoor zorgen dat kinderen en jongeren de weg blijven vinden naar school;
- > verhogen van het welbevinden van kinderen en jongeren: via extra psychologische begeleiding of door extra verrijkende activiteiten te organiseren binnen de leercontext (vb. beweging of artistieke expressie);
- > extra leerbegeleiding en extra leertijd op school en daarbuiten. Gemiste leerkansen worden op die manier opnieuw aangeboden.

Basisprincipe is: een leerling die zich niet goed voelt, leert niet goed (en omgekeerd). Daarom kiezen we voor een globale aanpak met een holistische visie op leren.

1. Leerachterstand wegwerken en voorkomen

Gentse scholen kregen extra stedelijke ondersteuning om leerachterstand weg te werken en te voorkomen. Dat gebeurde complementair aan regionale, Vlaamse initiatieven.

De Gentse scholen hielden het leerproces in handen, in samenwerking met de pedagogische begeleidingsdiensten en de centra voor leerlingenbegeleiding. Zij stonden in voor het bepalen van de leernoden, de monitoring en de remediëring ervan. Stad Gent (Onderwijscentrum Gent) voorzag extra helpende handen om de leerbegeleiding te bieden die nodig was. De extra hulp was actief binnen en buiten de klas en zoveel mogelijk binnen de schooltijd. Buiten de schooltijd was er het aanbod van de brede school⁶¹, via studie-ondersteuning of mentoring. We letten daarbij op het evenwicht tussen school en d vrije tijd: extra leerbegeleiding mag voor de leerlingen niet aanvoelen als een straf.

2. Gentse zomerschool

In de zomer van 2020 lanceerde Stad Gent de Gentse zomerschool, een proefproject met Vlaamse en stedelijke middelen. In 2021 herhaalden we dat project. Ook daar

60 Leerverlies door de lange duur van de vakantieperiode

61 Een educatief aanbod in de wijk buiten de schooluren

Anouk, stond in voor de ondersteuning van zomerschoolorganisatoren:

“Door samen te werken in crisistijden leer je je eigen verborgen talenten kennen en die van je collega’s. Ik heb mensen boven zichzelf zien uitstijgen. Dat is mooi om te zien.”

zetten we in op het wegwerken en het voorkomen van leerachterstand. Kinderen en jongeren uit kwetsbare gezinnen kregen extra leerkansen in de zomervakantie. We organiseerden dat vanuit een brede visie op leren, leven en ontspannen. In 2020 namen negen organisaties deel aan de Gentse zomerschool. We organiseerden 45 zomerclasses voor 350 leerlingen.

Sommige scholen organiseerden dat voor hun eigen leerlingen, andere scholen voor leerlingen uit het eigen net of netoverschrijdend. Alle deelnemende scholen konden een beroep doen op het ondersteuningsaanbod van Onderwijscentrum Gent. Zo zorgden we voor een stadsbrede coördinatie en regie, cofinanciering, administratieve ondersteuning, inhoudelijke uitwisseling van ervaringen en goede praktijken, personeelsondersteuning, facilitaire ondersteuning en ondersteuning bij de (pedagogische) verrijking van het aanbod. De deelnemende scholen waren verantwoordelijk voor de eigen zomerclasses.

In 2021 zijn er door coronamoeheid weinig scholen die zelf een zomerschool opzetten, ondanks de opnieuw aangeboden stedelijke ondersteuning. Daarom zetten we vanuit Onderwijscentrum Gent een open Gentse Zomerschool op, samen met vijf partnerorganisaties. Tien andere partnerorganisaties verrijken dat aanbod.

Samenwerking in de stad

Onderwijscentrum Gent is de regisseur van een breed netwerk van Gentse scholen en andere onderwijsgerichte partners. Deze stadsdienst was de draaischijf bij de uitvoering van het stedelijke onderwijsplan. Dat plan werd uitgevoerd samen met het Gentse onderwijsveld, dat op haar beurt vertegenwoordigd is in de Regiegroep Onderwijs Gent⁶².

Evolutie

Het project 'leerachterstand wegwerken en voorkomen' startte officieel op 15 december 2020. Het liep oorspronkelijk tot en met 31 augustus 2021, en werd na een tussentijdse evaluatie midden mei 2021 verlengd tot en met 31 december 2021. De eindevaluatie volgt in januari 2022.

De diverse zomerscholen liepen in juli en augustus, met zwaartepunt in de tweede helft van augustus (aansluitend bij het nieuwe schooljaar). De evaluatie van het project resulteerde in een 'Inspiratiegids voor zomerschoolinrichters' en beleidsaanbevelingen voor de bevoegde Vlaamse ministers (Onderwijs en Lokale Besturen). Op die manier leverde Stad Gent vanuit haar praktijkervaring beleidsinput aan Vlaanderen, die inspirerend werkte bij de verdere Vlaamse uitrol.

Voor wie

We organiseerden beide projecten in de eerste plaats voor leerlingen met extra leernoden door de coronacrisis. Er is een correlatie tussen de mate waarin leerlingen door de coronacrisis leerachterstand opliepen en hun socio-economische situatie (SES). Daarom gaven we prioriteit aan leerlingen die voldoen aan één of meerdere SES-indicatoren 🚩 (vb. thuistaal niet Nederlands, moeder heeft geen diploma secundair onderwijs, schooltoelage).

De Gentse zomerscholen hebben hetzelfde doelpubliek, maar dan op een ander moment van het jaar: de zomervakantie. Onderzoek toont aan dat kinderen uit kwetsbare gezinnen meer lijden onder de 'zomerterugval': leerverlies als gevolg van de lange zomervakantie. Het aanbod zomerscholen richt zich vooral op die kinderen en wil de kloof overbruggen tussen de wereld waarin ze 'leren' en de wereld waarin ze 'leven' 🚩. Die kloof is socio-cultureel en ook socio-economisch bepaald (armoede kan een negatief effect hebben op leerkansen).

62 Dit is de lokale onderwijsraad, waar Stad Gent beleidsacties op het vlak van onderwijs en opvoeding bespreekt en opvolgt. Onderwijscentrum Gent ondersteunt en organiseert dit stedelijke beleidsplatform.

Trots op

Deze projecten waren voor de lokale overheid nieuwe manieren om samen te werken met het onderwijsveld.

Voor het project leerachterstand realiseerden we voor het eerst een gedeelde visie op leren, en vertaalden die in de samenwerkingsovereenkomst met het onderwijsveld.

De coronacrisis maakte het nodig én mogelijk om een gemeenschappelijke missie en visie te formuleren. Tot nog toe maakten we het onderscheid tussen het onderwijsveld (opdracht: pedagogisch-didactisch, met respect voor pedagogische vrijheid) en Onderwijscentrum Gent (opdracht: intervisie tussen scholen).

Met het project 'leerachterstand wegwerken en voorkomen' zetten we een nieuwe stap. De besteding van de extra middelen gebeurde op basis van een gemeenschappelijke visie en we maakten een kader om de extra handen in te zetten in de scholen.

Doorheen het project was veel ruimte voor innovatie van onderuit. De extra middelen en de crisismodus leidden tot creativiteit.

Met de zomerscholen hebben we een nieuw leer-instrument voor kinderen en jongeren.

Een zomerschool slaat een brug tussen de zomervakantie en het schooljaar: het is geen school en het is ook geen vakantiewerking. De zomerschool bevat een 'schoolse' component om de leerachterstand te remediëren. Maar ze is veel meer: ontdekken en experimenteren op een speelse manier, bewegen, ontspannen, een rijke leerervaring waarvan vooral kwetsbare kinderen anders verstoken zouden blijven in de zomer.

De kunst bestaat erin te streven naar een goed evenwicht. De piloot in de zomer van 2020 leverde alvast heel wat expertise op die in toekomstige zomerscholen kan worden ingezet.

Resultaten

Project leerachterstand wegwerken en voorkomen

- > De extra klasondersteuners hadden meer impact als ze gedurende langere tijd werkten en zo een vaste figuur voor de leerlingen werden.
- > De grootste leerwinsten werden geboekt op individueel niveau, bij een goede afstemming tussen leercoach, school en leerling.
- > Leercoaches leerden veel van elkaar door uitwisseling en bereikten zo sneller resultaten.
- > Bij extra inzet van vrijwilligers of eigen leerkrachten (vb. voor begeleiding buiten de klas(uren)), komt de schoolorganisatie soms onder druk te staan. Het welbevinden van de leerlingen is afhankelijk van het welbevinden van de school.

Gentse zomerschool

- > Zomer 2020: deelname van 356 leerlingen.
- > Meerwaarde van de zomerschool 2020 situeerde zich vooral op het vlak van het voorkomen van een zomerterugval, minder op het wegwerken van leerachterstand. De zomerschool sloeg vooral een brug met de wereld van 'leren' en 'school', na de lange zomervakantie, en voorkwam zo verdere leerachterstand, omdat leerlingen sterker aan de meet kwamen bij de start van het nieuwe schooljaar.
- > Ruimte voor alternatieve vormen van leren: leren door beleving (vb. de stad als experimenteer- en leerruimte).
- > Zomer 2021: met de Open Gentse Zomerschool wil het Onderwijscentrum Gent, samen met haar partners, 865 leerlingen bereiken.

Ambities

Na een tussentijdse evaluatie werd het project leerachterstand wegwerken en voorkomen verlengd tot en met 31 december 2021. De middeleninzet blijft complementair aan bovenlokale initiatieven, en binnen de contouren van wat haalbaar is (lerarentekort). Ook behouden we een sterke focus op welbevinden in relatie tot leren.

Het onderwijsveld is ook vragende partij om de ondersteuning op langere termijn door te trekken. De mogelijkheden worden onderzocht, maar vanuit stedelijke

perspectief hebben we niet de structurele middelen om daar voluit op in te zetten. Er is overleg met Vlaanderen nodig, er dienen eventuele supranationale fondsen aangesproken te worden.

Wat betreft de Gentse zomerschool is er momenteel een nieuw Vlaams financieringskader, dat onder meer de rol van de lokale besturen beter definieert, en dus onze mogelijkheden in de verdere uitrol en uitbouw van een zomerschool in Gent. Hoewel het uitgebreid is, volstaat het financiële kader evenwel niet. Zeker de regiemiddelen blijven te beperkt.

De 'Open Gentse Zomerschool', die we met zes partners (waaronder het Onderwijscentrum Gent zelf) opzetten, en verder verrijken met het aanbod van nog eens tien andere partners, is een nieuw concept dat er komt omdat de scholen aangaven dat ze in de zomer geen eigen aanbod voor eigen leerlingen kunnen organiseren. We onderzoeken of en hoe we dat inhoudelijk verder kunnen uitdiepen en doortrekken naar de toekomst.

Uitdagingen

Het draagvlak bij de onderwijspartners is een aandachtspunt. Scholen zijn overbevraagd en nieuwe ideeën leiden initieel tot weerstand. We moeten op zoek gaan naar manieren om de weerstand weg te nemen en om te buigen tot een sterkte. De lokale overheid kan netoverschrijdend projecten met een pedagogisch-didactische inslag ondersteunen. Planlast wordt zo planlust. Als kinderen en jongeren zich beter voelen op school en meer gewaardeerd in hun leren om te leven, verschuift de focus van scholen naar het (nog beter) organiseren van individuele leerprocessen.

Daarnaast zijn structurele middelen noodzakelijk voor een goede basiszorg tijdens de schooltijd. Extra begeleiding buiten de schooltijd zorgt namelijk voor extra stress en druk op zowel leerlingen als leerkrachten.

Tot slot blijft het moeilijk om bijkomende leerkrachten aan te werven, door schaarste op de arbeidsmarkt.

Rol van Stad Gent

Voor het project leerachterstand wegwerken en voorkomen is de rol van Stad Gent zowel faciliterend, verbindend als operationeel.

Bij het project Gentse zomerschool waren Stad Gent en Onderwijscentrum Gent vooral facilitator en ondersteuner (zomer 2020). De operationele rol verdeelden we over de partners: onderwijspartners, pedagogische derdenorganisaties, Stad Gent, Onderwijscentrum Gent. In 2021 was Onderwijscentrum Gent zowel regisseur van het samenwerkingsverband dat vorm geeft aan de Gentse Zomerschool als organisator van een deel van het aanbod.

Belang van partnerschappen

Meer samenwerking en synergie met de Vlaamse overheid, bevoegd voor het onderwijsbeleid in Vlaanderen, is belangrijk. Corona leerde dat samenwerking tussen beide niveaus (Vlaams en lokaal) rond onderwijsbeleid succesvol kan zijn (vb. bieden van extra pedagogisch-didactische stimulansen, optimale schoolorganisatie). Maar die synergie moet versterkt worden, in onderlinge samenspraak, en in functie van een zo effectief mogelijke besteding van publieke middelen.

Europese structuurfondsen kunnen stedelijke besturen en hun partners helpen om onderwijsdoelstellingen nog sneller en impactvoller te bereiken. Zo werken we nog beter naar optimale leer-, leef- en werkkansen voor alle kinderen en jongeren. Ook dat moeten we versterken, om de negatieve effecten van de coronacrisis om te buigen en om verworvenheden te verankeren.

Meer info

Vragen over dit project?

Eddy Van de Walle – Onderwijscentrum - Stad Gent -

eddy.vandewalle@stad.gent

5 GENDER-
GELIJKHEID

SDG 5: Bereik gendergelijkheid en empowerment voor alle vrouwen en meisjes

Thema's SDG 5

We vertaalden de officiële subdoelstellingen naar thema's per SDG. Je kan de volledig uitgeschreven subdoelstellingen ook bekijken via [deze link](#).

Discriminatie van vrouwen (5.1)

Geweld tegen vrouwen (vrouwenhandel, (seksuele) uitbuiting) (5.2)

Schadelijke praktijken tegen vrouwen (kindhuwelijk, gedwongen huwelijk, genitale verminking) (5.3)

Erkennen van onbetaalde zorg en thuiswerk (5.4)

Volwaardige maatschappelijke participatie voor vrouwen (5.5)

Toegang tot (seksuele en reproductieve) gezondheidszorg (5.6)

SDG 5 in 't kort

SDG 5 focust op gender. De kern van de SDG is het bereiken van gendergelijkheid en empowerment van alle vrouwen en meisjes. Eerst en vooral wil de SDG alle vormen van discriminatie van vrouwen en geweld tegen vrouwen wereldwijd uitbannen. Daarnaast beoogt de SDG de volledige en actieve deelname van vrouwen aan het politieke, economische en publieke leven. Dat gaat gepaard met de erkenning van onbetaalde zorg en thuiswerk. Dat doel kunnen we alleen bereiken als vrouwen gelijke toegang hebben tot gezondheidszorg, onderwijs en economische middelen.

De strategie en aanpak Stad Gent

Strategie

In het Gentse strategisch meerjarenplan 20-25 vinden we de volgende doelstellingen die bijdragen aan het bereiken van de duurzame ontwikkelingsdoelstellingen:

In Gent is superdiversiteit het nieuwe normaal door o.a.:

verhogen gelijke kansen voor doelgroepen met een verhoogd risico op maatschappelijke kwetsbaarheid.

Een veilig Gent dankzij nabije en alerte veiligheidsdiensten door o.a.:

- > verruimen van een evenwichtig en gedragen driesporenbeleid: voorkomen, herstellen en handhaven;
- > versterken en vernieuwen van een nabije en alerte veiligheidszorg.

Aanpak Stad Gent

De twee projecten in dit rapport geven maar een beperkt beeld van de werking van Stad Gent rond dit thema.

Het genderbeleid Stad Gent verwijst naar sociale verschillen tussen mannen en vrouwen (in tegenstelling tot de biologische verschillen) die aangeleerd zijn, met de tijd veranderen en erg kunnen verschillen binnen en tussen culturen. Gender verwijst ook naar de eigenschappen en rollen die mensen als 'typisch' mannelijk of vrouwelijk omschrijven. Op lokaal niveau wil Stad Gent gelijke kansen tussen vrouwen en mannen bevorderen, werken aan een positieve beeldvorming en ons doen stilstaan bij hoe we soms in 'stereotypen' denken over mannen en vrouwen.

Daarnaast ondersteunt en stimuleert de Stad in samenwerking met relevante partners initiatieven specifiek gericht op:

- > het samenbrengen van (vrouwen)netwerken en -verenigingen (voorbeeld het vrouwenennetwerk Univers'elle van IN-Gent);
- > het sensibiliseren en informeren rond thema's als (intrafamiliaal) geweld, armoede, genderstereotypering, enzovoort;
- > het stimuleren en versterken van specifieke doelgroepen, zoals personen met een migratieachtergrond, holebi's en transgenders, enzovoort.

Gent wil daarnaast een volwaardige thuis zijn voor holebi's (homo's, lesbiennes en biseksuelen) en transgenders (personen die zich anders voelen of tonen dan hun biologische geslacht). Beide groepen vormen een onzichtbare minderheid. Ze worden nog (te veel) geconfronteerd met vooroordelen, onbegrip en onwetendheid, discriminatie en soms geweld. We wonen in een vooruitstrevend land op het gebied van gelijke rechten. Maar gelijke rechten 'op papier' betekenen nog niet dat mensen in het dagelijkse leven altijd gelijk behandeld worden. In Gent willen we daarom werk maken van de gelijke behandeling van en meer respect voor holebi's en transgenders.

In 2014 hebben we dan ook de Regenboogverklaring gelanceerd. Die vormt de basis voor het holebi- en transgenderbeleid van Stad Gent. De verklaring bevat zes punten die allemaal bijdragen aan het creëren van een positieve beeldvorming van en meer respect voor holebi's en transgenders in Gent. Om deze punten concreet te maken, volgde in 2016-2017 en 2017-2018 een Regenboogactieplan. We stellen de holebi- en transgemeenschap hierbij centraal, en betrekken Gentse organisaties en alle Gentenaars bij ons streven naar een tolerante stad.

Wil je meer weten over het genderbeleid in Gent? Dat kan via [deze link](#).

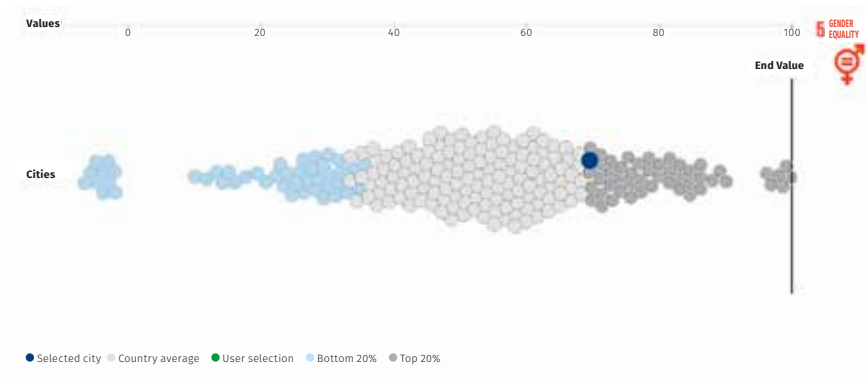
SDG 5 internationaal

Internationale benchmark door SDG-index van de OECD⁶³

Om een internationale vergelijking mogelijk te maken voor SDG 5 'gendergelijkheid', stelt de [OECD SDG-index](#) de volgende indicator voorop: de genderkloof in werkzaamheidsgraad/arbeidsparticipatie (employment rate) (man/vrouw, in percentagepunten). De data voor deze indicator dateren van 2017, maar geven toch al een eerste beeld van waar Gent zich positioneert ten opzichte van de andere steden voor deze doelstelling.

De SDG-index voorziet een score van 1-100, waarbij een score van 100 de voorgestelde eindwaarde is van de indicator om de doelstelling te behalen tegen 2030.

Grafiek 15 OECD SDG-index – SDG 5

Gent = 'selected city'
Bron: OECD⁶⁴

Internationale samenwerking

In 2020 organiseerde Stad Gent, in samenwerking met 11.11.11, naar jaarlijkse gewoonte het activiteitenfestival rond internationale solidariteit: [Belmundo](#). Het thema? Gender in internationaal perspectief! Van lezingen over cinema-avonden tot 'gender in de blender'-cafés. Een hele maand lang werden genderissues besproken vanuit internationaal perspectief, met getuigenissen uit Cuba, Bangladesh en Kenia. Speciale aandacht gaven we aan 'Dear to wear', een initiatief van o.a. Gent Fair Trade, dat het verhaal van mode en gender centraal plaatste door middel van getuigenissen, een catwalk en discussies rond genderongelijkheid over de grenzen heen.

Impact van de coronacrisis

Gendergelijkheid aangetast door COVID-19-crisis

Ondanks de aanzienlijke vooruitgang die de afgelopen decennia is geboekt op het gebied van de gelijkheid van vrouwen en mannen, benadrukt deze crisis de verschillen tussen vrouwen en mannen die nog steeds bestaan in de samenleving, bijvoorbeeld op het gebied van gezondheid, op economisch en sociaal niveau, wat de verdeling van huishoudelijke taken betreft en op het gebied van geweld.⁶⁵ De trends in deze tekst zijn te situeren op het Belgische niveau.

Hieronder vind je een opsomming van verschillen die al enigszins op de voorgrond getreden zijn. Een deel van de analyse is gebaseerd op de genderexpertise van het Instituut voor de gelijkheid van vrouwen en mannen en de publiek beschikbare informatie die het heeft kunnen consulteren.

⁶³ OECD: Organisation for Economic Co-operation and Development

⁶⁴ OECD. (2020). *Measuring the distance to the SDGs in regions and cities*. Geraadpleegd via <https://www.oecd-local-sdgs.org/index.html>.

⁶⁵ Instituut voor de gelijkheid van vrouwen en mannen. (2020). Nota over de genderdimensie van de COVID-19 crisis. *Instituut voor de gelijkheid van vrouwen en mannen*. Geraadpleegd via https://igvm-iefh.belgium.be/nl/nieuws/nota_over_de_genderdimensie_van_de_covid_19_crisis

Virus treft vrouwen en mannen op een andere manier

Het virus zelf treft vrouwen en mannen niet op dezelfde manier. Op 21 april 2020 gaf Sciensano aan dat 61,9% van de bevestigde gevallen vrouwen waren en 38,1% mannen. Onder de dodelijke slachtoffers waren er echter 37% mannen en 34% vrouwen (en 29% onbekend). Er lijkt dus een afgetekende oversterfte te zijn bij de mannen. Er is ook een stijgende bezorgdheid over psychologische gevolgen van de pandemie en de lockdown. Uit de eerste COVID-19-gezondheidsenquête van Sciensano blijkt dat vrouwen (24%) meer te kampen hebben met angststoornissen dan mannen (16%) en relatief meer vrouwen (18%) door depressie worden getroffen dan mannen (14%).⁶⁶

Wat de economische aspecten van de crisis betreft, stellen we vast dat vrouwen vaker deeltijds werken dan mannen en dat de technische werkloosheid uit de lockdowns hen dus harder treft. In 2018 was de werkzaamheidsgraad van vrouwen 67,4% en die van mannen 78,9%⁶⁷. Vrouwen (43,6%) werken ook vaker deeltijds dan mannen (11,8%)⁶⁸ en hebben vaker preciaire contracten. Hun nettobedrag om maandelijks mee rond te komen, wordt door de technische werkloosheid laag en zo worden zij sneller in armoede gedreven.

Alleenstaande ouders zijn hard getroffen

Er bestaat een onevenwicht tussen mannen en vrouwen in de verdeling van betaald werk buitenshuis en onbetaald werk binnenshuis. In België komt dat volgens een studie van het Instituut neer op 1 uur en 20 minuten meer huishoudelijk werk per (week)dag voor vrouwen.⁶⁹ Alleenstaande ouders, voor het overgrote deel vrouwen, moeten sowieso alle onbetaalde zorgtaken op zich nemen.⁷⁰

Meer meldingen van familiaal en partnergeweld

Toen op 17 maart werd aangekondigd dat we de komende weken 'in ons kot' zouden moeten blijven, gingen de alarmbellen af bij gezinnen van wie hun thuis géén veilige plek is. Ook hulpverleners voor partner- en familiaal geweld wisten toen al dat een onzichtbaar probleem zou beginnen te etteren. Gezinnen waar al spanningen zijn, komen meestal nog meer onder druk te staan nu ze constant samen thuis moeten zijn, zonder veel contact met de buitenwereld. Partnergeweld wordt zowel door mannen als door vrouwen gepleegd, maar het merendeel van de slachtoffers zijn vrouwen.⁷¹

66 Braekman, E., Charafeddine, R., Demarest, S., Drieskens, S., Gisle, L., Hermans, L. & Scohy, A. (2020). Eerste COVID-19 gezondheidsenquête: eerste resultaten. Brussel: Sciensano. <https://doi.org/10.25608/f0tt-py28>

67 FOD WASO, 'INB01 - Werkzaamheidsgraad', geconsulteerd op 1 mei 2020: https://werk.belgie.be/nl/file/7107/download?token=3R8vHC_Y

68 Statbel. (s.d.). *Deeltijds werk bij loontrekkenden, volgens regime deeltijds werk en geslacht (2017-2020)*. Geraadpleegd op 29 april 2020 via <https://statbel.fgov.be/nl/themas/werk-opleiding/arbeidsmarkt/deeltijds-werk#figures>

69 Glorieux, I., van Tienoven, T.P. (2016). Gender en tijdbesteding. Brussel: Instituut voor de gelijkheid van vrouwen en mannen. Geraadpleegd via https://igvm-iefh.belgium.be/nl/publicaties/gender-en-tijdsbesteding_0

70 Instituut voor de gelijkheid van vrouwen en mannen. (2020). Nota over de genderdimensie van de COVID-19 crisis. *Instituut voor de gelijkheid van vrouwen en mannen*. Geraadpleegd via <https://igvm-iefh.belgium.be/nl/nieuws/nota-over-de-genderdimensie-van-de-covid-19-crisis>

71 Bal, G. & Vrancken, I. (2020, 18 april). De coronacrisis treft mannen en vrouwen op een andere manier: hoe COVID-19 niet genderneutraal is. VrtNWS. Geraadpleegd via <https://www.vrt.be/vrtnws/nl/2020/04/17/het-coronavirus-treft-mannen-en-vrouwen-op-een-andere-manier-of/>

Bounce Up

Bounce Up

Met 'Bounce Up' stond het najaar van 2020 een maand lang in het teken van veerkracht en weerbaarheid bij LGBTI+-personen in Gent. Dat werd georganiseerd door Casa Rosa. Casa Rosa is het Oost-Vlaams Regenbooghuis en de koepelorganisatie van een 20-tal Oost-Vlaamse verenigingen voor holebi's en transgenders.

Vaak kan de kracht van stigma, schaamte, druk om aan de normen te voldoen, leiden tot situaties waarin LGBTI+-personen het gevoel hebben dat ze zichzelf verliezen, zich vervreemd voelen van familie en vrienden (en de brede samenleving). Er zijn ook studies die aantonen dat discriminatie en/of het gevoel 'anders' of minder te zijn, kunnen leiden tot stress, depressie en een algemeen slecht welbevinden. Bovendien heeft de COVID-19-pandemie een impact op verschillende levensdomeinen, volgens ILGA Europe⁷².

Met de organisatie van Bounce Up wil Casa Rosa graag zijn steentje bijdragen om de veerkracht en het welbevinden van LGBTI+-personen te verbeteren. In november 2020 werd ingegaan op wat precies het belang is van weerbaarheid binnen de community, met specifieke focus op transgenders, personen met een migratieachtergrond en mensen met een mentale beperking. Bounce Up was een aanzet om het gesprek, de informatie- en kennisdeling over weerbaarheid bij LGBTI+-personen verder te zetten, om individuen te versterken en de gemeenschap samen te brengen en elkaar te ondersteunen.

In de praktijk

Bounce up is voornamelijk georganiseerd met als doel de doelgroep en een breder publiek te informeren. Ondanks de onlinemeeting-moeheid bij heel wat personen, midden in de coronacrisis, namen toch talrijke mensen deel aan de virtuele activiteiten. We zijn gestart met een rustgevende mindfulness. We leerden een paar manieren aan om meer tot rust te komen, ons meer bewust te worden van onszelf. Die activiteit kreeg veel enthousiaste reacties.

Er was ook een lezing over racisme, met inzichten over wat racisme is en welke impact het heeft op iemand die ermee geconfronteerd wordt. We leerden dat de gevolgen ervan ernstig zijn en zelfs van generatie op generatie kunnen worden doorgegeven. We maakten achteraf nog een korte samenvatting van het project zelf. Alle filmpjes staan nog steeds op onze [Facebook-pagina](#).

De signalen die naar voren kwamen in de lezingen en panelgesprekken zijn aangekaart binnen het Regenboognetwerk. Dat is een netwerk van alle belangrijke partners in Gent die mee vormgeven aan het Gentse LGBTQIA+-beleid, zoals UNIA, Lokale Politie Gent, Universiteit van Gent, vzw Jong en andere organisaties. Het netwerk wordt gecoördineerd door de Dienst Lokaal Sociaal Beleid van Stad Gent. Het netwerk werkt twee jaar lang rond veerkracht en weerbaarheid, dus de signalen worden meegenomen bij het uitwerken van nieuwe projecten en activiteiten. Ook zorg voor slachtoffers werd opgenomen in het Actieplan Anti-discriminatie en Anti-racisme van Stad Gent, waaruit vormingen en opleiding voor slachtoffers en omstaanders zullen volgen.

72 ILGA Europe. (2020). COVID-19 impacts on LGBTI communities in Europe and Central Asia: A rapid assessment report. Geraadpleegd via <https://www.coe.int/en/web/sogi/-/report-by-ilga-europe-covid-19-impacts-on-lgbti-communities-in-europe-and-central-asia-a-rapid-assessment-report>

Femke – medewerker Casa Rosa:

“We hebben een stem gegeven aan enkele organisatoren van organisaties die zich inzetten voor de LGBTI+-community. Zij vertelden over de invloed van corona op hun werking en de relatie met hun doelgroep. We hebben ook de kans gegeven aan mensen uit de community die zelf een werking hebben om zichzelf en hun werking voor te stellen. We hopen de community zo nog meer aansluiting te laten vinden bij die werkingen. We gaven ook meer informatieve webinars en lezingen om extra kennis bij te brengen over thema’s die niet altijd even makkelijk aan bod komen, zoals racisme en alles wat komt kijken bij een transitie van transgender personen.”

Samenwerking in de stad

De initiatiefnemer van Bounce Up is Casa Rosa vzw, het Oost-Vlaams en Gents Regenbooghuis. Casa Rosa zorgt voor een huis en een thuis voor holebi's, transgender personen en hun omgeving door een ontmoetingsplaats, informatie en ondersteuning aan te bieden en activiteiten te organiseren. Casa Rosa richt zich op alle individuen en groepen die interesse hebben in en werken rond seksuele oriëntatie en genderidentiteit in Gent en Oost-Vlaanderen. De volgende interne (vanuit Stad Gent) en externe partners hebben meegewerkt aan het project:

- > medewerkers en vrijwilligers van Casa Rosa, [PuurNatuur](#), Switch Witch Syndrome, De Zefier (psychologenpraktijk), [Slam the tea](#), [Wel Jong Niet Hetero](#), [Genderspectrum vzw](#), [Transgender Infopunt](#), Gender Spectrum, Slam-T, [Pride of Color](#), [Blond](#), [Girls Go Boom](#);
- > het Team Gelijke Kansen van Dienst Lokaal Sociaal Beleid Stad Gent.

Evolutie

De voorbereidende fase liep van september 2020 tot en met oktober 2020. Toen werd het volledige programma bepaald en georganiseerd en ging de promotie van start. Het project vond plaats in de maand november van 2020. In december 2020 werd het project geëvalueerd.

Uiteindelijk werden er 14 activiteiten georganiseerd (rekening houdend met enkele activiteiten die niet konden doorgaan door de coronamaatregelen).

Voor wie

De doelgroep van dit project zijn voornamelijk LGBTI+-personen. LGBTI+ staat voor Lesbian, Gay, Bisexual, Trans, Intersex, en andere. Daarnaast konden mensen uit het bredere publiek deelnemen, iedereen was dus welkom.

Trots op

Het project heeft meer dan één thema aangereikt. Vier weken lang boden we lezingen aan, webinars, panelgesprekken, ... over verschillende thema's. Zo hadden we het een week over racisme, een week over Trans*-personen, een week over de community en een week over welbevinden. Iedereen kon voor zichzelf uitmaken waar de eigen interesse lag.

We merken dat het een grotere uitdaging is om geïnteresseerden warm te maken voor online activiteiten. We weten natuurlijk dat Bounce Up plaatsvond in een periode waarin iedereen volop aan telewerk deed en misschien wel wat afstand wou nemen van computerschermen. Ondanks de 'virtuele moeheid' hebben we toch een heel aantal mensen kunnen bereiken voor de verschillende activiteiten. We kregen de vraag of bepaalde activiteiten eventueel hernomen worden als het opnieuw fysiek kan.

Resultaten

Per activiteit waren er een 20- à 100-tal deelnemers. Ook het live uitzenden van de Zoom-meetings op Facebook was een succes, tientallen mensen volgden via dat kanaal mee. Door de streaming naar Facebook kunnen geïnteresseerden ook na het project alle activiteiten (opnieuw) volgen. Ook het [filmpje van Switch Witch Syndrome](#) op YouTube werd meermaals bekeken.

We boden bovendien een weerbaarheidstraining aan via Gender Spectrum. De deelnemers aan die training reageerden zeer positief. Ook twee van onze werknemers namen eraan deel en gaven aan dat deelnemers lovend waren.

Op het Regenboognetwerk van Gent werd ook een korte samenvatting gegeven voor de verschillende aanwezige instanties en organisaties. Dat zorgt ervoor dat nieuwe projecten en samenwerkingen ontstaan. Ook in de toekomst zullen de betrokken organisaties ermee aan de slag kunnen gaan voor een activiteit.

De Politie van Gent organiseert bijvoorbeeld een chatbox op IDAHOT⁷³ zelf om informatie te geven rond meldingen van LGBTI+-slachtoffers. UNIA organiseert 'Geef me één minuut'. Dat is een actie voor de derde graad van de secundaire scholen, met de bedoeling dat scholieren een filmpje maken en inzenden over het LGBTI+-thema. De winnaar krijgt een budget om een heel jaar aan de slag te gaan rond het LGBTI+-thema.

Ambities

Wij willen een huis zijn waar mensen die zich binnen het LGBTI+-spectrum bevinden zich thuis en veilig voelen. De bedoeling is ook dat we een stem geven aan onze achterban op momenten wanneer het nodig is.

Binnen ons gebouw werken vele unieke mensen, die elk hun eigen sterktes en talenten hebben. Dat is iets waar we veel waarde aan hechten. Het is ook de bedoeling om onze momenten van onthaal in de toekomst uit te breiden naar meerdere dagen per week.

Natuurlijk willen we in de toekomst nog veel activiteiten organiseren om onze doelgroep samen te brengen, maar is het ook belangrijk om de samenleving nog meer te sensibiliseren, in samenwerking met verschillende, belangrijke partners.

Voor samenwerkingen is het Regenboognetwerk van Gent heel belangrijk. We zitten er rond de tafel met verschillende instanties en organisaties die een belangrijke rol kunnen spelen binnen het LGBTI+-verhaal. Binnen het netwerk worden noden gesignaleerd en zo kunnen projecten en samenwerkingen ontstaan die daarop inspelen.

Uitdagingen

Bounce Up was een groot en zeer ambitieus project. Het was een hele uitdaging om het project te organiseren. We wilden er alles aan doen om het te laten doorgaan, ondanks de coronabeperkingen. We schakelden over van fysiek naar online en hebben daarmee onze grenzen kunnen verleggen. We bekeken hoe het technische luik werkt, maar ook onze communicatie via de sociale media was een aspect waar we zeker goed op wilden inzetten. Om de activiteiten op een leuke en interessante manier aan te kondigen, is variatie heel belangrijk. We zorgden voor aantrekkelijke tekst en dito foto's bij de posts op onze sociale media en zorgden voor meer bereik door de manier van in beeld brengen aan te passen.

Rol van Stad Gent

Stad Gent heeft het project op verschillende manieren mogelijk gemaakt. Als eerste werd er budget vrijgemaakt om het project te kunnen realiseren. Daarnaast stelde stad Gent apparatuur ter beschikking voor het livestreamen van activiteiten.

Ook de ondersteuning en raad van Stad Gent was een onmisbaar facet binnen dit project.

Casa Rosa staat in nauw contact met medewerkers van Stad Gent en daar zijn we dankbaar voor. We krijgen mooie kansen en kunnen op die manier onszelf bewijzen. Stad Gent zorgde er ook voor dat ons project zichtbaar werd bij het bredere publiek (vb. [artikel stadsmagazine](#), pagina 19).

Belang van partnerschappen

Als regionaal Regenbooghuis ligt onze focus en taak bij de lokale werking op stads- en gemeenteniveau. We werken samen met de Vlaamse Overheid, afdeling Binnenlands Bestuur om onze doelstellingen te bereiken.

Via onze Vlaamse koepelorganisatie, [Cavaria](#), nemen we regelmatig deel aan internationale webinars en netwerkmomenten, zoals bij ILGA-Europe (de Europese LGBTI+ belangen- en netwerkorganisatie).

Meer info

Vragen over het project?

info@casarosa.be

Via de [website](#) kan je informatie terugvinden over het project en de sprekers.

Het evenement Bounce Up kan je ook terugvinden op [Facebook](#).

[Facebook](#) Casa Rosa

[Instagram](#) Casa Rosa

Fotograaf Jeroen Willems

Fotograaf: Wouter Rawoens

Vaderwerking van De SLOEP vzw

Vaderwerking van De SLOEP vzw

De vaderwerking van De SLOEP vzw richt zich op het stimuleren van de rol van vaders in het gezin, met als doel vaders meer verantwoordelijkheid te geven en te laten opnemen.

Vanuit de visie dat de verantwoordelijkheid binnen het gezin over beide ouders verdeeld wordt, komen ook vrouwen en meisjes sterker uit die aanpak, wat de link met SDG 5 – gendergelijkheid legt. Vrouwen dragen nog vaak de mental load, de mentale last van het huishouden, de druk als broodwinner ligt vaker bij de man. De verantwoordelijkheden verdelen over beide ouders zorgt voor een gelijkere verdeling in huishoudelijke taken en minder parentale burn-outs⁷⁴.

Vanuit die brede visie op gendergelijkheid willen we vaders de kans geven om meer dan enkel de kostwinner van het gezin te zijn, wat maakt dat ze vaker een leuke tijd met de kinderen beleven. Dat is vooral voor kwetsbare vaders in (kans)armoede geen evidentie.

Er bestaat geen universeel ontwerp van opvoeding, ieder gezin is anders. Daarom voorziet de vaderwerking van De SLOEP vzw ruimte om opvoedingstips te delen en biedt het de mogelijkheid aan vaders om die kennis zelf in te vullen. De vaderwerking brengt vaders van verschillende culturen en achtergronden samen, wat zorgt voor superdiversiteit in de werking.

Tot slot bevordert de werking ook onderlinge (h)erkenning tussen vaders en wordt sociaal isolement doorbroken.

In de praktijk

De SLOEP vzw biedt gezinsondersteuning aan kwetsbare gezinnen met jonge kinderen, in al hun diversiteit. We doen dat laagdrempelig en steeds met zelfredzaamheid als uiteindelijke doelstelling. De gezinsondersteuning wordt via verschillende oudergroepen (Moedergroep, Vadergroep, Klaar voor School, Babybabbel, ...) aangeboden.

De vadergroep komt maandelijks samen. De deelnemers delen in de eerste plaats ervaringen en kennis met elkaar, maar er worden ook activiteiten georganiseerd voor vaders en hun kinderen. Tijdens die bijeenkomsten gaat er bijzondere aandacht naar de participatie van de ouders. De ouders kunnen de agenda mee bepalen.

Ook is er oog voor kwetsbare gezinnen en heerst er een groot respect voor de eigenheid van de vaders. De vadergroep stelt geen voorwaarden aan de deelname van vaders, noch aan de leeftijd van hun kinderen. Iedereen die vader is of zich vader voelt, is welkom. Een deelname aan de vadergroep is vrijblijvend en het aantal participerende vaders kan daardoor ook wisselen.

De focus tijdens de vadergroep ligt op het delen van ervaringen en doelt naar onderlinge erkenning tussen vaders. We merken dat dezelfde informatie als bij de moedergroep vaak gedeeld wordt, maar dan in een ander jasje. De ondersteuning van het hele gezin staat telkens centraal.

Jaarlijks organiseert De SLOEP vzw een grotere activiteitendag met de vaderwerking. In het verleden gingen we zo al op weekend met de vaders en hun kinderen.

Alles rond vaders is sinds enkele jaren structureel geïntegreerd in de werking van De SLOEP vzw. We profileren ons als vadervriendelijke organisatie. Ieder jaar is er een ander thema voorzien: het thema voor 2021 is 'natuurbeleving'.

⁷⁴ Mensen die helemaal op zijn door de hoge dosis stress die bij 'vader' of 'moeder' zijn komt kijken. Uit onderzoek van de Universiteit UC Louvain en het consortium International Investigation of Parental Burnout blijkt dat maar liefst een op de twaalf ouders in ons land met dit type burn-out te maken krijgt (<https://uclouvain.be/en/discover/press/news/parental-burnout-hits-individualist-western-countries-hardest.html>)

Een vader uit de vadersgroep:

“De vaderwerking is voor mij zeer belangrijk, maar ook voor mijn gezin. Ik kan een betere vader zijn, die ook buiten werken meer kan betekenen voor hen.”

Jan-Maarten, groepswerker De SLOEP vzw:

“Ervaringen delen, zowel moeilijkheden als leuke momenten, zorgt voor onderlinge (h)erkenning. Ik zelf merk op dat doorheen de jaren vaders elkaar complimenten of tips durven te geven, wat naar mijn aanvoelen in het begin veel minder het geval was.”

Samenwerking in de stad

De SLOEP vzw is de initiatiefnemer van het project. Deze partners hebben meegewerkt aan het succesverhaal van de vaderwerking:

- > Arne Van Schoors (initiatiefnemer), verschillende beroepskrachten en vrijwilligers;
- > Het Lerend netwerk Vaderwerkingen België met een 30-tal partners.

Voor wie

De vaderwerking richt zich tot kwetsbare vaders. Door ons werkingsgebied en jarenlange ervaring bereikt De SLOEP vzw veel personen met een migratieachtergrond. Om verbindend te werken met ook Vlaamse vaders, is de samenwerking met Niki van Hamel belangrijk: hij is expert in coaching en training rond 'verbindend vaderschap en communicatie'. Op die manier ondersteunen we de samenwerking en communicatie tussen vaders met diverse achtergronden.

Trots op

Bij de opstart van de vaderwerking van De SLOEP vzw in 2007 was er nog weinig aandacht voor vaders. Met onze keuze voor een vaderwerking maakten we dan ook een vernieuwende keuze. De aandacht voor vaders in het werkveld stijgt daardoor, er ontstaat een klimaat van vertrouwen zonder beoordeling. Toch merken we dat er

in de maatschappij nog steeds een lange weg te gaan is naar de volledige erkenning van vaders in een opvoedende rol.

Geen enkel onderwerp is taboe tijdens de vaderwerking, waardoor we heel open gesprekken kunnen voeren. De inspraak en participatie van vaders wordt hierbij hoog in het vaandel gedragen en leidt tot een grote betrokkenheid. We zijn ook trots op de banden die in al die jaren gesmeed zijn tussen de beroepskrachten en de vaders onderling. Dat toont aan dat dit project een duurzame werking en dito basis heeft.

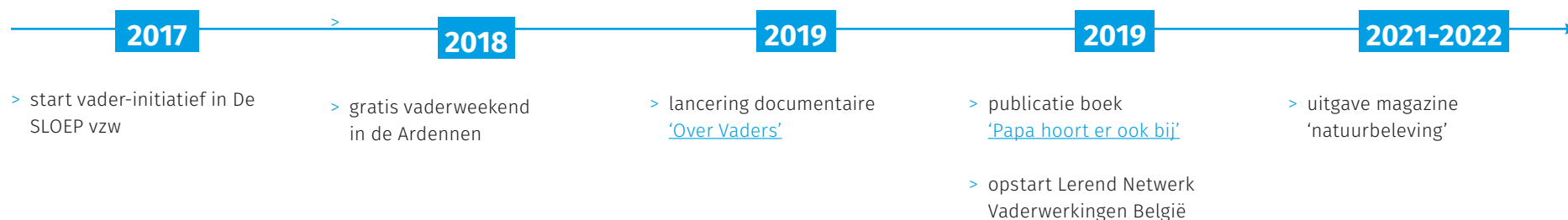
We merken ook het effect van onze werking op mama's: er worden thuis gesprekken gevoerd over de thema's, zeker als het gaat over opvoeden. Bovendien geeft het vertrouwen: mama's laten toe dat vaders bepaalde taken overnemen. Onze werking zorgt vaak voor waarneembare veranderingen. Termen als maternal gatekeeping, een fenomeen dat zich vaak kort na de geboorte voordoet en waardoor je als vader niet altijd de rol kan/mag opnemen die je zou willen opnemen, worden op die manier benoemd en besproken.

De SLOEP vzw wordt binnen dat domein ook gevraagd als expert: een mooie erkenning voor onze opgebouwde expertise.

Tot slot is ook het vaderweekend een mooi – en gratis – initiatief, waarbij de vaders samen met de kindjes op stap zijn, zonder de mama's.

Evolutie

Resultaten

Het project heeft een mooi bereik, waarbij een stabiel aantal papa's deelneemt aan de vaderwerking. In 2018 en 2019 vonden respectievelijk 9 en 12 bijeenkomsten plaats⁷⁵. Vorig jaar konden jammer genoeg slechts twee vadergroepen doorgaan, wegens de geldende coronamaatregelen.

Daarnaast zorgt de vaderwerking voor een stijgende aandacht voor vaders bij de opvoeding van de kinderen. Het formeel en informeel netwerk dat het project faciliteert, is belangrijk voor de vaders.

Ambities

We blijven inzetten op structurele inbedding, ook financieel. We willen ook verder werk maken van de verspreiding van onze visie op de rol van vaders, onder de noemer 'vadervriendelijkheid', een maatschappelijke erkenning voor de rol van de vader.

Daarnaast blijven we inzetten op het versterken van kwetsbare gezinnen en op een duurzaam bereik van vaders op lange termijn. We slagen daar al een lange tijd in, dankzij onze aanpak waarbij op het einde van bijeenkomsten telkens ruimte is voor feedback en het samen bepalen van de agenda van de volgende bijeenkomst. Betrokkenheid, respect, kwaliteit en een empowerende aanpak staan centraal.

Uitdagingen

De vadergroep is klein gestart, het was en is soms moeilijk om de groep samen te krijgen: soms spreken we over één deelnemer, soms over tien deelnemers. Kwetsbare vaders zonder migratieachtergrond zijn moeilijk te bereiken.

Door de werkuren van de vaders is het noodzakelijk om de Vadergroepen 's avonds of in het weekend te organiseren. Tijdens de coronacrisis probeerden we via een WhatsApp-groep vaders met elkaar in contact te brengen, wat niet altijd even gemakkelijk verliep. We kijken daarom uit naar de niet-digitale bijeenkomsten.

Daarnaast is er een gebrek aan structurele inbedding. Extra personeel en financiën spelen daarbij een cruciale rol. Vlaamse ondersteuning van het Lerend Netwerk Vaderwerking en projecten en/of organisaties die willen inzetten op vaders, zou een stap in de goede richting zijn en bovendien een mooi signaal op maatschappelijke niveau.

Rol van Stad Gent

Stad Gent heeft een ondersteunde rol door de erkenning van De SLOEP vzw voor gezondheidswerking. Daarnaast maken we gebruik van gebouwen van Stad Gent.

Belang van partnerschappen

Het Lerend Netwerk van Vaderwerkingen verbindt allerlei organisaties die rond vaders (willen) werken om good practices en expertise uit te wisselen. De bedoeling van het netwerk is dat er aandacht is voor vaders in het beleid en in de praktijk. Het lerend netwerk komt tweemaal per jaar samen.

We zetten in op internationale samenwerking via de [International Step by Step Association](#) (ISSA). Die samenwerking richt zich niet specifiek op vaderwerkingen, maar op het thema opvoedondersteuning.

We hopen dan ook op extra internationale aandacht voor de rol van vaders via een Platform voor vadvriendelijkheid en willen graag de link leggen met landen van herkomst. Daarom dromen we van een jaarlijks congres voor vaderwerkingen wereldwijd. Dat zou ons extra kansen bieden om kennis uit te wisselen.

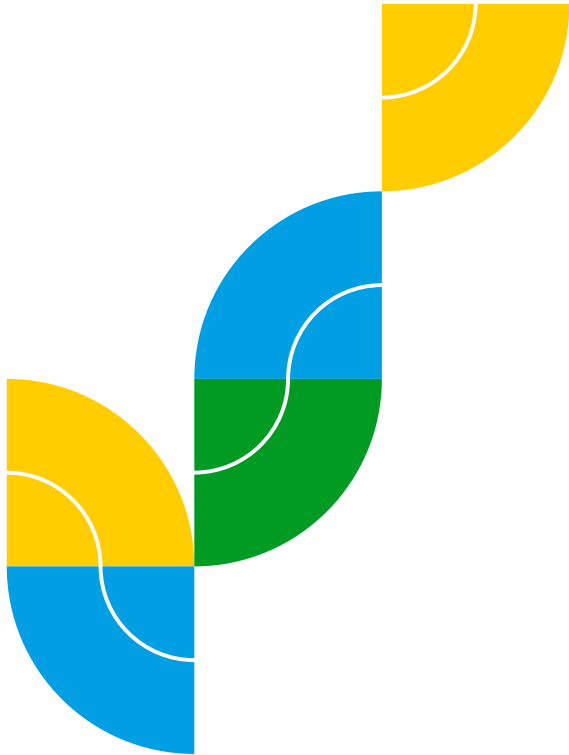

Meer info

Vragen over het project?

Jan-Maarten van De SLOEP vzw - jan-maarten@desloep.be - 09 234 38 58

<https://www.stad.gent/sdg>